

**T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**AYN RAND'IN ATLAS VAZGEÇTİ ROMANI BAĞLAMINDA
OBJEKTİVİZM SORUNSALI**

**Nuray DOĞAN
1330206509**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Hülya ALTUNYA**

ISPARTA-2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	NURAY DOĞAN
Anabilim Dalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
Tez Başlığı	Ayn Rand'ın Felsefesi: Objektivizm
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Ayn Rand'ın Atlas Vazgeçti Romanı Bağlamında Objektivizm Sorunsalı

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 05/07/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUĞU²

ile aşağıdaki kararı almıştır.

- Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez **KABUL** edilmiştir.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ**³ kararlaştırılmıştır.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin **REDDEDİLMESİ**⁴ kararlaştırılmıştır.

TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Doç. Dr. Hülya ALTUNYA	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. İsmail Latif Hacinebioğlu	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Nejdet DURAK	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9-(8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunarak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

Bu form bilgisayar ortamında doldurulacaktır.

**SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ayn Rand’ın Atlas Vazgeçti Romanı Bağlamında Objektivizm Sorunsalı” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Nuray DOĞAN
05.07.2019

(DOĞAN, Nuray, *Ayn Rand'ın Atlas Vazgeçti Romanı Bağlamında Objektivizm Sorunsalı*, Yüksek Lisans Tezi, 104 sayfa, Isparta, 2019.)

ÖZET

İnsanın felsefe sahibi olmadan hayatta kalamayacağını savunan Ayn Rand'ın ortaya koyduğu objektivizm felsefesi insana hayatı boyunca rehberlik etme görevini üstlenmeye hazır bir sistemdir. Objektivizm düşüncesi başta ontik, epistemik, etik ve politik alanlarda olmak üzere insan hayatının her yönüne etki edebilecek ve insanı insanca yaşaması için yönlendirebilecek bir felsefedir. Rand objektivizm düşüncesini akla, mantığa, insan doğasının gereklerine dayandırarak temellendirdiğini ve insanlığın hizmetine sunduğunu iddia etmiştir. Bu sebeple insana yol gösterici olduğu savunulan objektivizm felsefesini her yönüyle ele almak ve sistemli bir şekilde aktarabilmek amacıyla Ayn Rand'ın objektivizm düşüncesinin bütün savunularını içinde barındıran *Atlas Vazgeçti* adlı eserini temele alarak onun felsefesinin işlevini ortaya koymayı amaçladık.

Anahtar Kelimeler: Objektif Gerçeklik, Varoluş, Bilinç, Özdeşlik, Mantık.

(DOĞAN, Nuray, *The Problem of Objectivism in The Context of Atlas Shrugged* by Ayn Rand, Master Thesis, 104 pages, Isparta, 2019.)

ABSTRACT

Ayn Rand's philosophy of objectivism, which argues that man cannot survive without having a philosophy, is a system ready to undertake the task of guiding man throughout his life. The philosophy of objectivism is a philosophy that can affect every aspect of human life and lead people to live humanly, especially in the ontic, epistemic, ethical, and political fields. Rand argues that he bases his thinking of objectivism on the basis of reason, logic, the requirements of human nature, and puts it into the service of humanity. For this reason, we aimed to present the functions of her philosophy based on *Atlas Shrugged*, which includes all the defenses of Ayn Rand's philosophy of objectivism in order to address and systematically convey the philosophy of objectivism which is thought to be guiding man.

Key Words: Objective Reality, Existence, Consciousness, Identity, Logic.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
ÖNSÖZ.....	viii

GİRİŞ

GİRİŞ	1
1. İÇERİK VE YÖNTEM	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Konunun Amacı	2
1.3. Kaynakların Değerlendirilmesi	2
2. AYN RAND'IN HAYATI VE ESERLERİ.....	3
2.1. Hayatı	3
2.2. Eserleri.....	5

I. BÖLÜM

ONTİK VE EPİSTEMİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM FELSEFESİ

1. AYN RAND İÇİN FELSEFENİN ÖNEMİ	10
2. ONTİK AÇIDAN OBJEKTİF GERÇEKLİK	14
2.1. Varoluş	16
2.2. Bilinç	21
2.3. Özdeşlik.....	26
2.3.1. Nedensellik	28
3. METAFİZİKSEL VERİLER VE İNSAN YAPIMI OLGULAR	30
4. EPİSTEMİK AÇIDAN OBJEKTİF BİLGİ	35
4.1. Objektif Bilgide Özgür İrade.....	41
4.2. Bilgi Edinme Aracı: Akıl	45

II. BÖLÜM

ETİK VE POLİTİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM FELSEFESİ

1. ETİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM.....	53
1.1. ALTRUİZM.....	60
1.2. İLK GÜNAH TEORİSİ.....	66
1.3. Sevgi, Değer ve Mutluluk	72
1.3.1. Sevgi	72
1.3.2. Değer.....	74
1.3.3. Mutluluk	76
2. POLİTİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM	77
2.1. Kapitalizm	77
2.2. Bireycilik	81
2.3. Üretim.....	83
2.4. Amaçlılık	87
2.5. Para.....	89
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA	100
ÖZGEÇMİŞ.....	104

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Bkz./bkz.	: Bakınız
E.T.	: Erişim Tarihi
M.Ö	: Milattan Önce
ö.	: Ölüm Tarihi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı

ÖNSÖZ

Canlıların sahip olduğu en değerli şey hayattır. Her canlının en büyük amacı hayatta kalmaktır. Bitkilerin varoluş tabiatı onlara beslenmeleri gerektiğini söyler ve tabiat bitkilere beslenmeleri için gerekli ihtiyaçlarını sunar. Hayvanlar ise hayatta kalmak için doğuştan sahip oldukları yeti olan içgüdülerini kullanırlar. İnsanların mekanik işleyen bir sağ kalma kodu (içgüdü) olmaması ve diğer canlıların bu koda sahip olmaları insanla diğer canlılar arasındaki farkı ortaya koyar. İnsanlar yaşamayı otomatik olarak bilmezler fakat bunu isterler. İnsanlar yaşamlarını sürdürmelerini sağlayacak olan bilgileri elde edebilmek için düşünmek zorundadır.

Düşünmek dediğimiz şey akılla yapılır yani insanın sağ kalmasını sağlayacak olan aracı aklıdır. İnsan sadece yaşamakla yetinmez ve insanca yaşamayı ister. Bu istek insanı diğer insanlarla bir arada yaşamaya iter. İnsanların doğası gereği oluşturdukları toplumda, birlikteliğin devamı için çeşitli kuralların varlığına ihtiyaç duyulur. Bu kurallar akıl ve mantığa dayalı yazılı kuralların yanı sıra ahlak kuralları olarak da karşımıza çıkar. Fakat ahlak kurallarının geçerliliğinin olabilmesi için bu kuralların akla ve mantığa uygun kurallar olması gerekir. Yaşam varoluş ile başlar ve devamında insanlar için düşünmeyi zorunlu kılar. İnsan sahip olduğu hayatı muhafaza edebilmek ve daha iyi koşullarda yaşayabilmek için kendine bir rehber edinmelidir. Ayn Rand'ın objektivizm felsefesi varoluştan başlayarak sahip olunan yaşamın sürdürülmesinin seçilmesinden sonra insana hayatı boyunca rehberlik edecek ve günümüz dünyasında da insan hayatını daha değerli hale getirecek, bireyin önemini vurgulayan ve insana yaşadığı hayatta yol gösterici olma özelliği taşıyan bir felsefe olma iddiasındadır. Bu sebeple tezimizde Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinin başlangıç noktasından itibaren onun insanlara önerdiği felsefi bakış açısını ele aldık. Objektivizm felsefesinin içinde barındırdığı kavramları irdeleyerek bu felsefi bakışın bize sunduklarını inceledik. Ayn Rand'ın objektivizm felsefesi hakkında bilmemiz gereken fikirlerini bir arada topladığını belirttiği *Atlas Vazgeçti* romanını analiz ederek onun bu felsefe ile sunmak istediklerini ortaya koymaya çalıştık.

Bu amaç doğrultusunda tezimizin Giriş bölümünde Ayn Rand'ın sahip olduğu fikirlere ulaşmasında onun yaşadığı hayatın öneminden dolayı öncelikle onun hayatını

ve ona hayatın sunduklarıyla ortaya koyduğu eserlerini ele almayı uygun gördük. Tezimizin birinci bölümünde insanlara felsefi bir bakış açısı sunan Ayn Rand için felsefesinin neden ve ne kadar önemli olduğu konusuna yer verdik. Birinci bölümde Ayn Rand'ın objektivizm felsefesini teorik olarak ele aldık. Objektivizm felsefesini ontik ve epistemik açıdan inceledik. Birinci bölümün ikinci başlığında ontik açıdan objektif gerçekliği anlatarak bu kavramı daha iyi analiz edebilmek adına objektif gerçekliğin içinde barındırdığı varoluş, bilinç, özdeşlik aksiyomlarıyla, özdeşlik aksiyomunun zorunlu olarak ortaya koyduğu nedensellik kanununu inceledik. Bu bölümün üçüncü başlığında Ayn Rand'ın felsefesinde metafiziksel veriler ve insan yapımı olgular arasındaki kıyaslamaya yer vermeyi uygun gördük. Tezimizin birinci bölümünün son başlığında ise epistemik açıdan objektivizm felsefesine değindikten sonra akli bu felsefedeki tek ve mutlak bilgi edinme aracı olarak ortaya koyduk.

Tezimizin ikinci bölümünde ise objektivizm felsefesinin pratik kısmına değindik. Objektivizm felsefesini etik ve politik açıdan inceledik. Bu başlık altında etik açıdan objektivizmi; altruizm, ilk günah teorisi, sevgi, değer ve mutluluk kavramları ışığında ele aldık. İkinci bölümün ikinci başlığında ise objektivizm felsefesini politik açıdan incelemeyi amaçlayarak kapitalizm, bireycilik, üretim, amaç ve para kavramlarının objektivizm felsefesinde ne ifade ettiğini ortaya koyduk. Sonuç kısmında ise çalışmamızda önemli gördüğümüz noktaları özetledik ve bulgularımızı değerlendirerek tezimizi tamamladık.

Bu tezin her aşamasında bilgi, öneri ve yardımlarıyla bana destek olup beni yüreklendiren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Hülya Altunya'ya, değerli hocalarım Doç. Dr. Ayşe Sıdıka Oktay'a, Prof. Dr. Nejdet Durak'a ve Prof. Dr. İsmail Latif Hacinebioğlu'na, yüksek lisans eğitimim boyunca derslerine katıldığım Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalının değerli hocalarına ayrıca tez çalışmam sırasında bana yeterli zaman ayırabilmem için gereken desteği gösteren değerli eşim Ali Tolga Doğan'a ve biricik kızıma teşekkür ederim.

Nuray DOĞAN
ISPARTA, 2019

GİRİŞ

1. İÇERİK VE YÖNTEM

1.1. Konunun Önemi

Ayn Rand'ın objektivizm görüşü kendine dünyada yaşamak için insanlara rehber olma iddiasını taşıyan bir felsefedir. Ayn Rand tarafından ortaya konan objektivizm felsefesi, insana yaşadığı hayatla başa çıkma yollarını ve bu yolların sonucunda başarıya ulaşmayı vadeder. Objektivizm felsefesi gerçekliğin objektif olduğu fikri ile ortaya çıkmıştır. Yaşam olduğu gibidir ve biz kendimize göre olması gerekeni istediğimizde sadece bu istek sonucunda yaşam bizim olmasını istediğimiz hali almaz yani bir şeyi istiyor olmamız o şeyin gerçek olduğu anlamına gelmez. Ayrıca yaşadığımız hayat tezatlarla doludur. Objektivizm felsefesi çevremizdeki dünyayı anlayabilmek için elimizde olan tek mutlak gücü insanlara sunmaktadır. Bu güç mantıktır. İnsana, onu hayattaki tezatlardan kurtaracak olan aracı yani mantığı sunan objektivizm felsefesi ona en yüksek ahlaki amaç olarak da bencil mutluluğun peşinden koşmak gerektiğini söyler. Objektivizm felsefesine göre bencillik yanlış yorumlanan bir kavramdır. Bencillik dediğimiz şey kendi çıkarlarımız için diğerlerini sömürmek değil en yüksek potansiyelimizin farkına varmak ve onun peşinde koşarak mantıklı sonuçlara ulaşmaktır. Objektivizmde diğerleri ile uyum içinde yaşamak ve herkesin mutluluk hakkına saygı duymak için gereken bencil olmaktır.

Objektivizm felsefesinin insana katacağı şey ise mantığın değerinin farkına varmak, hayatı bir amaç doğrultusunda yaşamak ve bireyin özsaygıya sahip olmasını sağlamaktır. İnsanın hayatı sahip olduğu en değerli varlığıdır. Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinin insana hayatı en iyi şekilde değerlendirebilmek için bir rehber niteliğinde olma iddiasından bu felsefeyi ele almak ve incelemek önem taşımaktadır. Ayrıca bu konuyla ilgili Türkçede yapılan çalışmaların oldukça az olması objektivizm felsefesinin ülkemizde de bilinip tanınması açısından önem arz etmektedir.

1.2. Konunun Amacı

Tezimizin amacı; Ayn Rand'ın *Atlas Vazgeçti* adlı eserinden hareketle objektivizm felsefesini anlamak, objektivizm felsefesinin ele aldığı kavramlar ve savunduğu fikirleri inceleyerek bu felsefenin insan hayatına rehber niteliğinde olabilecek düşünceleri savunduğunu ortaya koymaktır. Ayn Rand'ın katıldığı seminerlerde yaptığı sunumlarda objektivizm felsefesinin bütün esaslarının *Atlas Vazgeçti* romanında yer aldığını belirtmesinden dolayı tezimizi bu eseri temele alarak ortaya koyduk. *Atlas Vazgeçti* bir roman olduğu için onun objektivizm felsefesini bu romandan yaptığımız çıkarımlarla sunmaya çalıştık. Bu eser edebi ve felsefi bir metin olduğundan çıkarımlarımız nihai doğru olmamakla birlikte farklı açılardan da düşünölmeye açıktır. Ayn Rand'ın ortaya koyduğu objektivizm felsefesinin insan hayatına nasıl etki edeceği ve hangi şekilde insana yol gösterici olduğu sorusunun cevabı onun felsefesini ele almamızın amacını teşkil etmektedir. Ayn Rand'ın objektivizm felsefesi üzerine Türkçede yapılmış olan çalışmaların azlığı ve yapılan çalışmalar içinde bu felsefenin ayrıntılarına girilmeksizin kısıtlı ve sadece tek bir yönden ele alınmış oluşu objektivizm felsefesinin anlaşılması yönünden eksiklik doğurmaktadır. Bu tezi hazırlarken objektivizm felsefesini olabileceği ölçüde her alanda ele almaya çalışarak bir bütünlük içinde bu felsefenin insanlara ne sunduğunu ortaya koymayı amaçladık. Bu tez objektivizm felsefesinin Türk dilinde daha açık anlatılması ve daha geniş ele alınması, objektivizm felsefesinin anlaşılması ve daha iyi bilinebilmesi yönünden ortada olan eksiği tamamlamak amacıyla yazılmıştır.

1.3. Kaynakların Değerlendirilmesi

Tezimizin ön hazırlık sürecinde Ayn Rand'ın *Atlas Vazgeçti* adlı eserinin dışında kalan objektivizm üzerine yazılmış eser, makale ve tezler üzerinde bir kaynak taraması yapıldı. Bu çalışma neticesinde elde ettiğimiz kaynaklar değerlendirilerek güvenilirliği ve yeterliliği konusunda ikna olduklarımız çalışmamızda kullanılmak üzere belirlendi. Belirlediğimiz bu kaynaklar ve Ayn Rand'ın *Atlas Vazgeçti* adlı eseri ayrıntılı bir analize tabi tutularak bu kaynaktan konumuz olan Ayn Rand'ın objektivizm felsefesi başlığı altında kullanılabilir uygunlukta olanlardan atıflar ve değerlendirmeler yaparak tezimizi tamamladık. Tezimizi yazarken objektivizm felsefesi hakkında

yazılmış tezleri inceledik. Mücella Can tarafından yazılan Ayn Rand'ın 'Rasyonel Bencillik Ahlakı' (2018) adındaki doktora tezi, Tuna Saral tarafından yazılan 'Kapitalizmin Etik Temeli: Ayn Rand ve Murray Rothbard'da Serbest Piyasa İdeali' (2014) adındaki yüksek lisans tezi, Ebru Ersoy tarafından yazılan 'Ayn Rand'ın Siyaset Felsefesinde Etik Egoizmin Rolü' (2014) adındaki yüksek lisans tezi ve Burak Bilgehan Özpek tarafından yazılan 'Ayn Rand, Objektivizm And Architecture (Ayn Rand, Objektivizm Ve Mimarlık)' (2006) adındaki yüksek lisans tezlerini inceledik ve bu incelemeler sonucunda Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinin tam olarak insana yön veren ve rehberlik eden iddialarının ele alınmayışı ve objektivizmin neliğinin incelenmemiş oluşunun doğurduğu boşluğu doldurmak amacıyla bu kaynakları da göz önünde bulundurarak ve Rand'ın kendi eserlerini temel alarak yeni bir tez hazırladık.

2. AYN RAND'IN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. Hayatı

XX. yüzyılda yaşamış olan Ayn Rand, bir romancı, aynı zamanda bir düşünürdür. Ayn Rand sık sık kendine romancı mı yoksa filozof mu olduğu sorusunu sormuş ve hem bir filozof hem de romancı olduğu cevabını vermiştir. Rand bir roman yazarı olmasına rağmen felsefi bir çerçeve olmadan insanın varoluşunun bir resmini sunamayacağını düşündüğünden kendini roman yazarı olmasının yanında bir filozof olarak da nitelemiştir.¹ Onun romanları, objektivist felsefenin temellerinin atılması bakımından felsefi değeri yüksek eserlerdir. Hatta onun bu eserleri, tezlerini tam olarak felsefenin kavramlarını kullanmadan ifade eden F. Kafka (ö. 1924), A. Camus (ö. 1960), J. P. Sartre (ö. 1980), F. Dostoyevsky (ö. 1881), Simone de Beauvoir (ö. 1986) gibi tezli roman yazarlarından² farklı olarak, felsefeyle birlikte mantığın da kavramlarını kullandığı tezli roman türündendir. Rand'ın romanları sadece kurguya dayalı, günlük yaşamı ele alan romanlardan değil felsefi bir altyapı ile ortaya konmuş olaylar örgüsünden oluşur.

¹ <https://www.aynrand.org> (E.T.: 25.10.2018)

² Ali Osman Gündoğan, "Edebiyat ile Felsefe İlişkisi Üzerine", *AÜİFD*, 1999, s. 96.

Ayn Rand, 2 Şubat 1905'te Rusya'nın Sankt Petersburg kentinde dünyaya gelmiştir. Ailesi Yahudi'dir fakat çok dindar bir aile de değildir. Babası kimya eğitimi almış bir eczacıdır. Onun ailesi üst ile orta sınıf arasında sayılabilecek bir konumdadır. Ayn Rand'ın asıl adı Alisa Zinovyevna Rozenbaum'dur.³ Alisa daha sonra adını değiştirecek ve yeni adı Ayn Rand⁴ olacaktır.

1917 yılındaki Bolşevik ihtilalinden sonra ülkesinde çıkan iç savaştan dolayı Alisa ve ailesi Kırım'a kaçmıştır. Orta öğrenimini Kırım'da tamamlamak zorunda kalan Alisa, Bolşeviklerin iç savaşta galip gelmesiyle Sankt Petersburg'a geri dönmüştür. Bu geri dönüş yine ailesiyle birlikte. Ülke genelinde ekonomik sıkıntıların yaşanması Rozenbaum ailesini yoksulluğa sürüklemiş, Alisa'nın babasının eczanesine yeni rejimin el koymasıyla birlikte Alisa ve ailesi büyük sıkıntılar yaşamıştır.⁵ O dönemde maddi sıkıntı sadece bu ailede değil toplumun genelinde olmuştur.

Alisa Rozenbaum Petrograd Devlet Üniversitesi'nde felsefe ve tarih eğitimi almıştır. 1924 yılında Petrograd Devlet Üniversitesi'nden mezun olan Alisa Rozenbaum daha sonra Devlet Sinema Sanatları Teknik Okulu'nda bir yıl eğitim almıştır. Sovyet yetkililerinden akrabalarını ziyaret etmek için geçici bir süreliğine Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmek istediğine dair izin talebinde bulunmuş ve Sovyetler Birliği'nden çıkış izni almıştır.⁶ Bu izinden sonra oraya yerleşmeyi düşünerek Amerika için hazırlıklarını yapmıştır.

Alisa Zinovyevna Rozenbaum 1926 yılında Sovyetler Birliği'nden ayrılmış ve Amerika'ya gitmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Alisa Zinovyevna Rozenbaum ismini Ayn Rand olarak değiştirmiştir. Kısa bir süre Amerika'da akrabalarının yanında kalan Rand, burada kalış vizesini uzatmasından sonra Hollywood'a gitmiştir. Onun Hollywood'a gitmesindeki amacı orada senaristlik yapmaktır. Hollywood'da çeşitli işlerde çalışan Ayn Rand yine burada tanıştığı Frank O'Connor ile 1929 yılında

---

³ İlkay Yılmaz, "Ayn Rand", http://yilmaz.mersin.edu.tr/derslerdir/materyaller/KIS/rand_ay3.pdf (E.T.: 8.11.2017), s. 3.

⁴ Ayn Rand felsefi görüşlerini dile getirirken mantık biliminden istifade ettiği gibi bizzat kendisi de mantıksal çıkarımlarla eserlerini yazdığı için "Mrs. Logic" takma adıyla tanınmaktadır. Nicholas Dykes, "Mrs. Logic And Law, A Critique of Ayn Rand's View of Government", *Philosophical Notes: 50*, Libertarian Allians, 1998.

<http://www.libertarian.co.uk/lapubs/philn/philn050.pdf> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

⁵ Yılmaz, "Ayn Rand", s. 3.

⁶ Yılmaz, "Ayn Rand", s. 3.

evlenmiştir. Frank O'Connor bir aktördür. Ayn Rand 1931 yılında Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmuştur.⁷ Aslında özgür düşünce ortamını önemseyen bir düşünür için Amerika'da yaşamak o dönem için doğru bir seçimdir.

Üniversitede felsefe ve tarih eğitimi alan Rand tarih okumasının sebebini; insanlığın geçmişini gerçek bilgileriyle öğrenmek olarak ifade etmiştir. Felsefe ile de değerlerin objektif tanımını yapabilmek istediği için ilgilenmiştir. Tarihin öğrenilebilecek bir şey olduğunu söyleyen Rand değerlerin objektif tanımının yapılabilmesinin öğrenilemeyecek bir şey olduğunu belirtmiştir.⁸ Ayn Rand felsefi ve edebi açıdan verimli bir hayat yaşamış, birçok roman ve makale yazmış ve ürettiği fikirlerle insanları etkilemiştir. Ayn Rand 6 Mart 1982'de (77 Yaşında) New York City'de ölmüştür.⁹ Ayn Rand ortaya koyduğu görüşleriyle dünyada iz bırakan insanlar arasında yerini almayı başarmıştır.

Rand, *Atlas Vazgeçti* adlı kitabına yazdığı önsözde yazar olmaya dokuz yaşındayken karar verdiğini anlatmıştır. Daha küçük yaşta kendi felsefesini şekillendirmeye başlayan Rand yaşamına uygun olan felsefesini eserlerinde yansıtmıştır. Felsefesinin romanlarındaki karakterlerde iyi sonuçlar doğurduğunu belirten Rand aynı iyi sonuçlara kendisinin de ulaştığını söylemiştir.¹⁰ Buradan hareketle Rand'a göre onun felsefesi hayata uygulandığında iyi sonuçları beraberinde getirecektir denilebilir. İyi sonuçların en önemlisinin başarı olduğu, onun romanlarında gözler önüne serilmiştir. Rand romanlarında insan kavramını tanımlamak, açıklamak ve sunmak için sadece bir romancı olarak kalmayıp felsefi bir yol izleyerek filozof olarak da karşımıza çıkmıştır.¹¹ Ayn Rand'ın romancı kişiliği ön planda olsa da onun ortaya koyduğu objektivizm felsefesi ile filozof unvanını da almaya hak kazandığı söylenebilir.

2.2. Eserleri

Ayn Rand 1932'de *Kızıl Piyon (Red Pawn)* adlı film senaryosunda Sovyet Rusya'nın kötülüğünü anlatmıştır. O dönemdeki sosyal ortam Rand'ın eserinin

⁷ <https://www.britannica.com/biography/Ayn-Rand> (E.T.: 15.10.2018)

⁸ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız*, Çeviren: Belkis Dişbudak, Plato Film Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Eylül 2008. Yazarın önsözü bölümünden alınmıştır.

⁹ <https://www.britannica.com/biography/Ayn-Rand>(E.T.: 15.10.2018)

¹⁰ Rand, **a.g.e.**, Yazarın önsözü bölümünden alınmıştır.

¹¹ <https://www.aynrand.org>(E.T.: 25.10.2018)

yayınlanmasına uygun olmadığı için bu senaryo yayınlanmamıştır.¹² Yani bu senaryo filmleştirilmemiştir.

Ayn Rand'ın 1934 yılında *16 Ocak Gecesi (The Night of January 16th)* adlı oyunu gösterime girmiştir.¹³ Onun *16 Ocak Gecesi* gösterime giren ilk oyunudur.

1936 yılında Ayn Rand, *Yaşamak İstiyorum (We the Living)*¹⁴ adında ilk romanını yazmıştır. Rand *Yaşamak İstiyorum* adlı romanda kendi yaşamış olduğu Bolşevik ihtilali dönemini ve sonrasında meydana gelen iç savaşı, bu iç savaşla gençlerin içine düştüğü durumu anlatmıştır.¹⁵ Savaşın izlerini içinde barındıran roman okuyucuya savaşın getirdiği durumları aktarmıştır.

Ayn Rand 1938 yılında *Ego/Ben (Anthem)*¹⁶ adında bilim-kurgu türü bir roman yazmıştır. Kolektivizmin doğurduğu karanlık çağı ele alan bu roman, 'ben'in yerine 'biz'in kabul gördüğü dünyaya karşı çıkıştır.¹⁷ Ona göre öncelik 'biz'in değil 'ben'in hakkıdır.

Ayn Rand 1943 yılında *Hayatın Kaynağı (The Fountainhead)*¹⁸ adlı romanını yazmıştır. Bu romanında bir mimarın ideallerine nasıl sahip çıktığını ve onun gelenekçi değerlere karşı çıkışını ele almıştır. Fazlaca ilgi gören bu kitap 1949 yılında film haline getirilmiştir.¹⁹ Ayn Rand'ın kendisi de romandaki kahraman gibi gelenekçi değerlere karşı çıkışıyla felsefesini temellendiren bir düşündürüdür.

Ayn Rand 1957 yılında *Atlas Silkindi (Atlas Shrugged)*²⁰ adlı kitabını yazmıştır. Bu roman üç farklı bölümden oluşan hatta üç farklı kitap halinde de üretilen kapsamlı bir yapıt olmuştur. Rand bu romanında insan varoluşunun temel problemlerini ele almış

---

¹² Yılmaz, "Ayn Rand", s. 3.

¹³ Yılmaz, "Ayn Rand", s. 3.

¹⁴ Bu roman Gülten Suveren tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2010)

¹⁵ <https://www.aynrand.org/novels/we-the-living> (E.T.: 25.10.2018)

¹⁶ Bu roman Şerif Yıldız tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2011)

¹⁷ <https://www.aynrand.org/novels/anthem> (E.T.: 25.10.2018)

¹⁸ Bu roman Belkıs Çorakçı Dışbudak tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınlarında basılmıştır. (2008)

¹⁹ <https://www.aynrand.org/novels/the-fountainhead> (E.T.: 25.10.2018)

²⁰ Bu roman Belkıs Dışbudak tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2008)

ve bu problemlere radikal cevaplar sunma çabasına girmiştir.²¹ Bu romanda asıl felsefesi olan objektivizmi anlatan Rand çok fazla felsefi konuya değinerek ciddi bir felsefi alt yapıya sahip olan bir romanı okurlarına sunmuştur.

Ayn Rand'ın 1962-1965 yılları arasında *The Objektivist Newsletter* dergisinde, 1966-1971 yılları arasında ise *The Objektivist* adlı dergide ve 1971-1975 yılları arasında *The Ayn Rand Letter* dergisinde yazıları yayımlanmıştır.²² Rand bu işiyle birlikte senaristlik ve roman yazarlığının dışında dergilerde yazarak daha fazla insana ulaşmıştır.

1961 yılında *Yeni Entelektüel İçin (For the New Intellectual)*²³ adlı kitabını yayımlayan Rand, objektivizm felsefesini insanlara sunma çabasını bu kitapla sürdürmüştür. Kitaplarını genellikle roman şeklinde yazan Rand, bu romanında felsefesini açıklama yolunu seçmiştir.

1966 yılında *Kapitalizm: Bilinmeyen İdeal (Capitalism: The Unknown Ideal)*²⁴ adlı kitabı yayımlanmıştır. Bu kitabında kapitalizmin savunuculuğunu üstlenen Rand için bunu çok iyi başardığı söylenebilir.²⁵ Rand kapitalizmi *Atlas Vazgeçti* romanında da ele almış ve savunmuştur.

Ayn Rand 1967 yılında *Objektivist Epistemolojiye Giriş (Introduction to Objectivist Epistemology)* adında bir kitap daha yazmıştır. Bu kitap epistemoloji yani bilgi felsefesi üzerine yazılmış bir kitaptır.

Ayn Rand'ın 1969 yılında *Romantik Manifesto (The Romantic Manifesto)* adında bir kitabı yayımlanmıştır. Bu kitapta sanat felsefesi anlatılmıştır.²⁶

Ayn Rand'ın 1971 yılında *Yeni Sol: Anti-Endüstriyel Devrim (The New Left: Anti-Industrial Revolution)* adlı kitabı yayımlanmıştır. Bu kitabın konusu ise ilerici ve

---

²¹ <https://www.aynrand.org/novels/atlas-shrugged>(E.T.: 25.10.2018)

²² Yılmaz, “Ayn Rand”, s. 4.

²³ Bu roman Orhan Düz ve Belkıs Dişbudak tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2009)

²⁴ Bu roman Nejdet Kandemir tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2004)

²⁵ <https://www.aynrand.org/novels/capitalism-the-unknown-ideal>(E.T.: 25.10.2018)

²⁶ Yılmaz, “Ayn Rand”, s. 4.

sol çevrelerin eleştirisidir.²⁷ Bu roman Rand'ın ölümünden önce yayımlanan son kitabıdır.

Yukarıda bahsedilen bütün eserler Ayn Rand'ın ölümünden önce yayımlanmıştır. O öldükten sonra da kitapları yayımlanmaya devam etmiştir. Ayn Rand'ın ölümünden sonra yayımlanan kitaplarını da listelemekte fayda vardır.

1982 yılında *İhtiyacımız Olan Felsefe (Philosophy Who Needs It)*²⁸ adlı roman yayımlanmıştır. Bu kitap felsefeye neden ihtiyaç duyduğumuzu, felsefenin hayatımızdaki önemini anlatmakla birlikte farklı konuları da içinde barındırmaktadır.

1986 yılında *Ayn Rand Sözlüğü: A'dan Z'ye Objektivizm (The Ayn Rand Lexicon: Objectivism from A to Z)* adlı kitap yayımlanmıştır.²⁹ Bu kitabında objektivizm felsefesi anlatılmıştır.

1989 yılında *Aklın Sesi: Objektivist Düşünce Yazıları (The Voice of Reason: Essays in Objectivist Thought)*, 1991'de *Ayn Rand Sütunu (The Ayn Rand Column)*, 1995 yılında *Ayn Rand'ın Kenar Notları (Ayn Rand's Marginalia)*, *Ayn Rand'ın Mektupları (Letters of Ayn Rand)*, 1997'de *Ayn Rand'ın Günlükleri (Journals of Ayn Rand)*, 1998 yılında *Hollywood Üzerine Rusça Yazılar (Russian Writings on Hollywood)*, *Ayn Rand Okuma Kitabı (The Ayn Rand Reader)*, 2000 yılında *İş Adamları İçin Felsefe (Why Businessmen Need Philosophy)*³⁰ adlı kitapları yayımlanmıştır. *İş Adamları İçin Felsefe* Ayn Rand'ın ölümünden sonra yayımlanan son kitabıdır.³¹

Ayn Rand'ın fikirlerini ve objektivist felsefesinin esaslarını tanıtmak ve yaygınlaştırmak amacıyla onun öğrencilerinden olan Leonard Peikoff, 1985 yılında Ayn

²⁷ Yılmaz, "Ayn Rand", s. 4.

²⁸ Bu roman Nejdet Kandemir tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2009)

²⁹ Yılmaz, "Ayn Rand", s. 4.

³⁰ Bu roman Taylan Kızılöz tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Plato Film Yayınları'nda basılmıştır. (2009)

³¹ <https://www.aynrand.org/novels>(E.T.: 25.10.2018)

Rand Enstitüsü adında bir enstitü kurmuştur. Leonard Peikoff tarafından kurulan bu enstitü Kaliforniya'dadır. Ayn Rand Enstitüsü objektivizm felsefesini yaygınlaştırmak ve Ayn Rand'ın tanınırlığını arttırmak amaçlı çalışmalar yapmaktadır.³²

---

³² Ebru Ersoy, **Ayn Rand'ın Siyaset Felsefesinde Etik Egoizmin Rolü**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 2014, s. 4.

I. BÖLÜM

ONTİK VE EPİSTEMİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM FELSEFESİ

1. AYN RAND İÇİN FELSEFENİN ÖNEMİ

Ayn Rand felsefeye neden ihtiyacımız olduğu sorusunu; dünyada yaşayabilmek için felsefeye ihtiyacımız olduğu şeklinde cevaplamaktadır. Rand felsefesini objektivizm ismiyle adlandırsa da onun sunduğu felsefeyi yeryüzünde yaşamak için ortaya konmuş bir felsefe şeklinde adlandırmak mümkündür.³³ Bu çarpıcı cevap onun felsefeye verdiği önemin en büyük göstergesi olarak kabul edilebilecek niteliktedir. Rand, “Somut, belli, gerçek yaşam problemleriyle uğraşabilmek için -yani dünyada yaşayabilmek için- felsefeye ihtiyacımız vardır.”³⁴ demektedir. Rand insanların felsefeye ihtiyacı olduğu konusunda tercih yapma hakkı olmadığını savunmaktadır. O, insanın bir felsefe sahibi olup olmaması konusunda insana seçim hakkı vermez. Rand hayatta kalmak isteyen her insan için bunu zorunlu olarak görür. Her insanın bir felsefeye sahip olmasını yaşamın gerekliliği olarak kabul eden Rand, insanların seçim hakkının sadece hangi felsefe tipini seçeceği konusunda olduğunu belirtmektedir:

“Bir insan olarak felsefeye ihtiyacınız olduğu gerçeği hakkında tercih yapma şansınız yoktur. Sizin tek tercihiniz kendi felsefenizi bilinçli, akılcı, disiplinli bir düşünce süreci ve titiz derecede mantıklı bir akıl yürütmeye mi yapacağınız, yoksa bilinçaltınızın topladığı, şans eseri bir araya gelen, fakat bilinçaltınıza bir tür soysuz felsefe halinde bütünleştirilmiş ve tek bir kütle haline -yani aklınızı kullanmanızı engelleyen bir zincir ve gülle gibi duran kendinden şüphe etme haline- getirilmiş olan bir geçersiz hükümler olan, yanlış genellemeler, tanımlanmamış çelişkiler, hazmedilmemiş sloganlar, belirsiz dilekler, şüpheler ve korkular çöplüğü olarak mı tanımlayacağınızdır.”³⁵

Rand’a göre insan bir felsefe sahibi olmayı seçmez, doğası gereği zaten bir felsefe sahibi olan insan hangi felsefeyi benimseyeceği konusunda bir seçim yapar. İnsan için benimsenecek felsefe soysuz bir felsefe olmamalıdır. İnsan hayatını değerli kılmak, insanca ve mutlu bir hayat yaşayabilmek için kendi felsefesini seçmeli ve

³³ <https://www.aynrand.org/about/about-ayn-rand>(E.T.: 25.10.2018)

³⁴ Ayn Rand, **İhtiyacımız Olan Felsefe**, Çeviren: Nejdet Kandemir, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Şubat 2009, s. 13-14.

³⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 15-16.

sececeği felsefenin rastlantılarla değil de akıl ve mantık ilkeleriyle oluşturacağı felsefe olmasına dikkat etmelidir. İnsan hayatındaki temel faktör felsefedir. Felsefe insan aklını şekillendirirken beraberinde ulusların kaderini de şekillendirmiş olur. İnsanın kabul ettiği felsefe anlayışı aklı, karakterleri ve hatta ulusları daha iyi ya da daha kötü şekilde forma sokar. Burada insanın seçtiği felsefe tipi onu iyiye ya da kötüye götürür. İnsanın benimseyeceği felsefe tipinde başvurması gereken dayanak akıl olmalıdır.³⁶

Ayn Rand'a göre akıl insanoğlunun hayatta kalabilmesi için gereken asıl yoldur. İnsan eyleme geçmek için aklın yolunu izlemelidir. Rand aklın, algılanan her şeyin kavramlar halinde birleştirilmesi ile çalıştığını belirtmektedir. Akıl verileri algılar, algıladığı verileri kavramlar halinde bütünleştirir ve bunun sonucunda da insanın bilgi araçları ve hatta insanın kendine has değerleri hakkında bilgi edinir. İnsanlar bütün bunları aklı kullanarak gerçekleştirir. Akıl sayesinde insanlar düşünmeyi, nasıl davranması gerektiğini ve yaşayabilmesi için gerekli bilgileri edinmektedir.³⁷ İnsan bütün bunları elde edebilmek için metafiziğe, epistemolojiye ve ahlaka yani bunların toplamı olarak karşımıza çıkan felsefeye ihtiyaç duymakla birlikte ona kendi tabiatı gereği mecburdur.

Rand felsefe eğitiminin alınması gerektiği, alınan felsefe eğitimiyle insanın aklını onurlu ve disiplinli bir şekilde kontrol etmeyi de öğreneceği kanaatinde-dir.³⁸ Sahip olunan bütün değerlerin nasıl korunacağını bilgisi de felsefe eğitimi sayesinde öğrenildiğinden insanın kendini koruması için felsefe eğitimi almaya ihtiyacı vardır.

Bazı felsefelerin kötü sonuçlar doğurduğunu belirten Rand, bundan dolayı bütün felsefelerin kötü sonuçlar doğuracağını kabul edilemeyeceğini, gerçekten iyi temellendirilmiş ve iyi sonuçlar ortaya çıkmasını sağlayan felsefelerin de olduğunu savunmaktadır. Rand kötü sonuçlar doğuran felsefeye örnek olarak Kant (ö. 1804)'ın 'Ödev Ahlakı' hakkındaki felsefesini ve onun aklı sınırlandırmasını kastetmekteyken, iyi temellendirilmiş felsefeyi örneklendirmek için Aristoteles (ö. M.Ö 322)'in mantığını anmaktadır. Kötü sonuçlara sebep olan felsefeler söz konusu olduğunda onu kötü sonuçlara sebep olacak felsefe olarak tanımlayabilmek ve çürütebilmek için felsefe eğitiminin gerekli olduğunu savunur. Felsefe bilgisine sahip olup, temel argümanlarını

---

³⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 15-16.

³⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 18-22.

³⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 18-22.

çözebilen kişi kötü sonuçlar doğuran felsefeyi de çürütebilir. Bu meziyetler için gerekli olan şey felsefe eğitimidir. İnsana ve insan aklına karşı nefret felsefeleri de ortaya konulabilmektedir. Bu felsefeler insan aklını ve insanî değerleri hiçe sayıp yok etmeyi amaçlar. Böyle nefret felsefelerinin de ortaya koyulabileceği göz önüne alınırsa felsefe eğitiminin gerekliliği de gözler önüne serilir.³⁹ Çünkü aklımızı, değerlerimizi koruyabilmek için ortaya konulan felsefenin akla ve değerlere saldırdığını anlayabilmek ve böyle bir felsefeyi çürütecek bilgiye sahip olmak gerekmektedir. Bütün bu beceriler ancak felsefe eğitimi ile edinilebilir.

Ayn Rand çürütülmek istenen felsefelerin nasıl çürütülebileceği konusunda da felsefe eğitimine ihtiyaç olduğunu savunmaktadır. Bir felsefi öğretiyi ele alınıp incelenirken kişi kendisini dedektif gibi hissetmelidir. Bir dedektifin bir olayı aydınlatmak için izlediği birtakım yolları vardır. Aynı şekilde felsefe dedektifinin de izlemesi gereken yollar vardır. Bir felsefe dedektifinin izlemesi gereken ilk yol; o felsefe sisteminin esaslarını ele almasıdır. Tutarlı olmayan esaslarla karşılaşıldığı anda o felsefe çürütülmüş olur.⁴⁰ Çünkü felsefede esaslar tutarlı değilse tutarlı olan hiçbir şey kalmaz.

Bir felsefeyi anlayabilmek için sebeplere bakılmalıdır. Sebeplere bakmadan sonuçları kabul etmek yapılabilecek en büyük yanıltır. Bir felsefe dedektifinin izlemesi gereken bir diğer yol; hiçbir şeyin -duyusal olarak algılanan maddeler hariç- apaçık olmadığını hatırlamaktır. Felsefi bir fikrin kabul edilebilmesi için gereken şeylerden biri; indirgenemez gerçekle çelişmiyor olmasıdır. Ayn Rand'a göre ortaya atılan bir felsefi görüşün neyi anlatmak istediği kavranabilmelidir. Bunu yapabilmeyen yolu ise söylenen şey her neyse onu soyut anlamları ile ele almak yerine en doğrudan anlamıyla ele almaktır.⁴¹ Bütün bunları yapabilmek için de söz konusu felsefi düşünce kabul edilmiş olunmalıdır. Bu kabul ediş en azından o felsefeyi çürütene kadar olmalıdır.

Felsefi bir görüşü kabul etme adımı atıldıktan sonra kişi kendisine, o felsefi görüşün insan hayatına ne katkı sağladığı sorusunu sormalıdır. Burada soruyu soran insan gerçeği düşman olarak görmemeli ve sadece gerçeği amaç edinmelidir. Gerçeği

---

³⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 18-22.

⁴⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 18-22.

⁴¹ Rand, **a.g.e.**, s. 18-22.

düşman olarak görmeyen kişi sorduğu sorunun cevabını en net şekilde alır ve aldığı cevap gerçeğin ta kendisidir.

İşte Ayn Rand hem bir romancı hem de bir filozof olarak romanlarında gerçeği sorgulayan felsefesini insanlara aktarmış ve bu sorunun cevabı olarak objektivizmin savunusuna özellikle *Atlas Vazgeçti* romanında yer vermiştir. Bu romanın ismi, onun gerçeği açıklayan objektivizm felsefesini yansıtır. Bu isimle düşünen, aklını kullanan ve başarıya ulaşan insanlarla, bu kişilerin sırtında yük olarak taşıdığı düşünmeyen, üretmeyen ve aklını kullanmayı reddeden insan ayırımına işaret edilir. Rand'ın felsefesindeki bu ayırım romanın isminin belirlemede etkili olmuştur. Bu sebeple Rand'ın objektivizm felsefesini anlamak ve onun felsefesinin mitolojiye de dayanan geniş bir bilgi dağarcığıyla ortaya konulduğunu göstermek, felsefenin derin bilgiler gerektiren bir iş olduğunu anlatmak açısından ve bunlar doğrultusunda onun felsefeye verdiği değere işaret etmek için Atlas'ın ne olduğu konusuna değinmekte fayda vardır. Atlas Yunan mitolojisine göre Klymene adındaki deniz perisi ile Iopetros adındaki Titanlı'nın oğludur. Atlas bir devdir. Atlas Titanlılar ile Olymposluların savaşında Titanlıların tarafını tuttuğundan tanrıların tanrısı Zeus tarafından cezalandırılmıştır. Zeus'un ona verdiği ceza gökyüzünü sırtında taşımaktır. Yunan mitolojisinde Atlas'ın başı yılanlarla çevrili olan Medusa'yı görmesiyle bir dağa dönüştüğü inancı vardır.⁴² Rand da objektivizm felsefesini, dünyayı sırtında taşıyan Atlas'ların bu görevinden kendilerini azat etmesiyle anlatmış ve yine dünyayı sırtında taşıyan insanların bir araya toplanarak kurduğu şehir olarak da romanında mitolojiden esinlenerek *Atlantis*'i⁴³ seçmiştir. Rand'ın felsefesini oluştururken kullandığı sistem ve her adımında farklı alanlardaki bilgisini başvurması felsefenin basit bir iş olmadığını ve ciddi anlamda bir felsefe ortaya koyabilmek için insanın fazlaca donanımlı olması gerektiğinin göstergesi olarak görülebilir.

⁴² Mehmet Korkmaz, **Mitoloji Sözlüğü**, Alter Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Ocak 2012, s. 80.

⁴³ Atlantis hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pierre Grimal, **Mitoloji Sözlüğü Yunan Ve Roma**, Çeviren: Sevgi Tamgüç, Sosyal Yayınlar, 1. Baskı, İstanbul, 1997, s. 109-110.

2. ONTİK AÇIDAN OBJEKTİF GERÇEKLİK

Ayn Rand'ın objektivizm felsefesini anlamak için öncelikle “objektif gerçekliğin” (objective reality) ⁴⁴ ne anlama geldiğini sorgulayabiliriz. Objektif gerçeklik; içinde varoluş, bilinç ve özdeşlik kavramlarını barındıran bir ifadedir. Varoluş, bilinç ve özdeşlik birer aksiyomu bildirmektedir. Aksiyom⁴⁵ dediğimiz şey ise herhangi bir kanıt gerektirmeksizin doğrudan algılanan ve yaşanan şeylerdir.⁴⁶ Varoluş, bilinç ve özdeşlik birer aksiyom olduklarından bir kanıtı ihtiyaç duymadan algılanır ve yaşanır. Bu üç aksiyom insanın en temel bilgilerini elde etmesini sağlar. Buradan hareketle objektif gerçeklik; hiçbir kanıtı ihtiyaç duyulmadan doğru olduğu bilinen, üç temel aksiyom sayesinde elde edilen gerçek bilgiler şeklinde tanımlanabilir.

Objektif gerçeklik Ayn Rand'ın objektivizm felsefesini anlamada bir başlangıç noktası gibidir. “*Objektif gerçeklik, insanın duyularından, beklentilerinden ve bilincinden bağımsız olarak var olan bir gerçekliktir*”⁴⁷ Bu bağımsız olma durumunun sebebi, aksiyomların kaynağını gerçeklikte buluyor olmasındandır. “*Kaynağını gerçeklikte bulan önermelerin ‘kimliklendirilmesini’ ifade eden aksiyomlar, hiçbir kanıtlamaya ya da açıklamaya ihtiyaç duymadan doğrudan algılanırlar ve yaşanırlar.*”⁴⁸ Bu kavramlar en temel bilgilerdir. Bu kavramları tek tek ele almak Rand'ın felsefesinde objektif gerçekliğin neliğinin anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Ayn Rand'ın felsefesinde *objektif gerçeklik*; insan aklının, hayatının ve kültürünün bağlı olduğu bir kavramdır. İnsan bebeklik döneminden sonra A'nın A, gerçekliğin gerçeklik olduğunu kavrar. İnsan bilgilerini bilincin duyusal algılarını derleyerek elde eder. Maddeler ne ise odurlar. Var olanlar, vardır. Maddelerin iradesi yoktur. İnsanın iradesi vardır. İnsan bütün bunları anladığında ancak o zaman insan

---

⁴⁴ “Varlığı kendisini gözlemleyen ya da algılayan öznenin bağımsız olduğu düşünülen; insanların isteklerinden, duygularından, inançlarından kesin çizgilerle ayrı bir varlığı bulunan; ancak us yoluyla tasarılan bir şeyin yetkinlik biçimi.” Sarp Erk Ulaş, **Felsefe Sözlüğü**, Bilim Ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002, s. 1031-1032.

⁴⁵ Cemal Yıldırım, **Ansiklopedik Çağdaş Felsefe Sözlüğü**, Doruk Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 10.

⁴⁶ Cemal Yıldırım, *a.g.e.*, s. 10; Harry J. Gensler, **The A to Z of Logic**, The Scarecrow Press, Inc UK, Lanham-Toronto, 2010, s. 23.

⁴⁷ Tuna Saral, **Kapitalizmin Etik Temeli: Ayn Rand Ve Murray Rothbard'da Serbest Piyasa İdeali**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, s. 10-11.

⁴⁸ Saral, *a.g.t.*, s. 8.

olarak kendini ortaya koyar. İnsanın duyuları parça parça, tek tek bilgiler verir, insan duyularıyla elde ettiği bilgileri birleştirebilmeli ve bu işi aklını kullanarak yapabilmelidir. Duyular kesin bilgiyi verir ve duyuların verdiği bilgi gerçek bilgi olduğu için insanı aldatmaz. Evrende sebep-sonuç ilişkisi vardır. Hiçbir fiziksel varlık bir sebep olmaksızın harekete geçemez. Algılama durumu fizikseldir, insanın iradesi dışında gerçekleşir. İnsan algıladığı şeyleri çarpıtma gücüne sahip değildir. İnsan duyularıyla elde ettiği algıları kendi icat edemez. Duyusal algılardan gelen bütün malzemeler keşfedilmelidir, algılananlar kimliklendirilmelidir. Bunun için kullanacak araç da akıldır. İnsan bütün bunları yapabilmeyi aklına öğretmelidir. İşte insan aklını kullanarak bütün bu yapması gerekenleri yaptığında, düşünen bir insan olabilir.⁴⁹ Aklını kullanmayı öğrenen, aklını kullanmayı seçen, düşünen insan bir vahşi değil, artık gerçek akıllı insan olur.

Ayn Rand'ın objektivizm felsefesini daha iyi anlayabilmek için objektivizm felsefesinin ne olduğunun yanı sıra bu felsefenin eleştirdiği fikirler üzerinde de durmak gereklidir. Ayn Rand'a göre Kant'ın felsefesi temel konular söz konusu olduğunda objektivizmin karşıtıdır. *“Bilgi ve inanç arasındaki çizgiyi kesin olarak ve açık bir şekilde çizen (onun felsefesinin) kalıcı liyakatıdır.”*⁵⁰ Ayn Rand, Kant'ın felsefesinin objektivizm felsefesi ile çatıştığını dile getirmektedir. Zira görünüş/gerçeklik ayırımı yapan Kant'ta, objektif gerçeklik bütünüyle insan aklına kapalıdır ve bu, akıldan bağımsız olarak var olduğundan insan akli tarafından doğası gereği bilinemez.⁵¹ Aslında Kant akli reddetmemiş fakat aklın sınırlı olduğu fikrini ortaya atmıştır. Böylece o, aklın çelişkiye düştüğünü savunmuştur. Kant'a göre insanın algıladığı her şey bir illüzyondur ve insan akli olayları olduğu gibi anlamada yetersizdir.⁵² Rönesansla gelen aklın yeniden doğuşu sonrasında Kant'ın akli reddetmeye cesaret bulamadığı düşüncesinde olan Rand, bu sebepten Kant'ın akli reddetmediği, reddedemediği için de akli sınırlandırma yoluna gittiği görüşündedir. Ona göre bu ise aklın altını oymaktan ibarettir.⁵³ Başka bir ifadeyle aklın reddedilmeden yok sayılması, Kant'ın temel

⁴⁹ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, Çeviren: Belkıs Dışbudak, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Şubat 2008, s. 607-608.

⁵⁰ Ayn Rand, **İhtiyacımız Olan Felsefe**, s. 125.

⁵¹ Sarp Erk Ulaş, **Felsefe Sözlüğü**, Bilim Ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002, s. 1033.

⁵² Immanuel Kant, **Arı Usun Eleştirisi**, Çeviren: Aziz Yardımlı, İdea Yayınları, İstanbul, 2008, s. 250-251.

⁵³ Rand, **a.g.e.**, s. 105-109.

felsefesidir denebilir. Oysaki objektivizm felsefesine göre akıl her şeyi bilebilecek yeterliliktedir ve aklın sınırlandırılması söz konusu olamaz. Kant gibi akılı sınırlandırma yoluna gitmeyen akıllı insan, objektivizmi anlayıp bilen ve ifade edebilendir. Objektivizmi kavrayabilen akıllı insan aynı zamanda varoluşun da bilincinde olan insan olarak karşımıza çıkar.

2.1. Varoluş

Varoluş kavramının Rand'ın felsefesindeki yerini ele almadan önce bu kavramın anlamını araştırabiliriz. Varoluş; *“Var olan, gerçeğe dayalı olarak var olan, gerçek varlık; özün karşıtı, bir şeyin ne olduğu, nasıl olduğu değil var olduğu olgusu. Şöyle ya da böyle biçim almış her türlü özelliklerin dışında burada olma, nitelikçe belirlenmemiş salt var olma olgusu.”*⁵⁴ *“Varlığın, gerçek şeyleri düşsel ya da kurgusal şeylerden ayıran temel özelliği.”*⁵⁵ anlamına gelir. Yani varoluş denilen kavram; gerçekte var olan, var olması dışında hiçbir bilgiyi içinde barındırmayan fakat bir şeyin yok olmadığı, orada var olduğu, hayal değil de gerçekte var olduğu bilgisini verendir. Genel olarak varlığa işaret eden varoluş kavramı, Ayn Rand'ın felsefesinde bir aksiyom şeklinde ifade edilir.

Ayn Rand'ın üç temel aksiyomundan biri olan varoluş, en temel ve en önemli aksiyomdur. Varoluş aksiyomu rasyonelliği gerektirdiği için rasyonellik varoluşla ilgili olarak şöyle izah edilir: *“Rasyonellik, varoluşun var olduğu gerçeğinin kabulü, doğruları hiçbir şeyin değiştiremeyeceğinin, ve bunu algılama eyleminden daha öncelikli hiçbir şeyin var olmayacağının kabulüdür.”*⁵⁶ Rasyonellikte varoluşun algılanması demek, düşünmek ile olabilir, hatta bu düşünmenin kendisidir. İnsanın tek ve biricik değer yargısı akıldır. Akıl insanın eylemlerinde kendine rehber olarak alması gereken tek yol gösterici olmalıdır. Rasyonellikten hiçbir şekilde ödün verilemez, rasyonellikte verilen tek bir ödün bilinci geçersiz hale getirir ve irrasyonelliği doğurur. Böyle bir durumda birey gerçekleri algılama durumundan koparak var olanların taklitlerine yönelebilir. Bilgiye gidilecek tek yol olan akıldan saparak bilgiyi inançta arayanlar mistisizme yönelmiş olurlar ve mistisizmde var oluşun yok edilmesi ile

⁵⁴ Bedia Akarsu, **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İnkılap Kitabevi Yayın, 7. Baskı, İstanbul, 1998, s. 190.

⁵⁵ Ahmet Cevizci, **Felsefe Sözlüğü**, Say Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2015, s. 441.

⁵⁶ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 564.

eşdeğerdir. Böyle bir durum kişinin bilincinin yok sayılmasını doğurur.⁵⁷ Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde bu kabul edilemez bir olay olduğundan varoluşta rasyonellik olmalıdır.

Ayn Rand objektivizm felsefesine varoluşun var olduğu gerçeğini temel gerçek kabul ederek başlar. İnsan yaşamı içinde gerçek olanı keşfetmeli ve gerçeği temel olarak hareket etmeyi başarmalıdır. Rand varoluş kavramını en açık şekilde 'varoluş vardır' şeklinde dile getirir. Ayn Rand akli olan insanların var oluşun var olduğu bilgisinin farkında olduklarını belirtir.⁵⁸

“Varoluş vardır... bu gerçeği anlamak, bizi buna bağlı iki aksiyomla karşı karşıya getirir: İnsanın algıladığı şey, var demektir, bu bir ve kişi ancak bir bilince sahip olarak var olur, çünkü bilinç, var olanı algılayabilme gücüdür, bu da iki.”⁵⁹

İnsan varoluşun var olduğu bilgisini akli sayesinde elde eder. Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde gerçeklik nesnel bir mutlak olarak vardır. Gerçekliğin bize verdiği bilgiyi kullanmanın yolu düşünce ve düşünce kapasitesidir. Rand'a göre var olanların var oluş sebebi Tanrı değildir. Rand'ın yaratıcı olarak kabul ettiği tek şey doğal unsurları, doğal olarak var olanları yeniden düzenleyerek onlara hükmetme gücüdür. Burada hükmetme gücünden kasıt insanın var olanları şekillendirme, onlara yön verme ve var olanları kendine göre düzenleyebilme gücüdür.⁶⁰ İnsan var olanları kendi doğasına uyarlayacak, kendi çıkarına göre düzenleyecek güce yani var olanlara hükmetme gücüne sahiptir.

“Varoluşun (gerçeklik) varlığı, varoluşun var olduğu aksiyomdur, yani, evrenin bilincin (herhangi bir bilincin) bağımsızlığından var olduğudur. . . Varlığın var olduğu aksiyomu kavramak için, doğanın, yani bir bütün olarak evrenin yaratılamaz ya da yok edilemeyeceği, varoluşun içine giremeyeceği ya da çıkamayacağı gerçeğini kavramak anlamına gelir.

⁵⁷ Bkz. Ayn Rand, **a.g.e.**, s. 560 ve sonrası. Mistisizm; “*Tabiat üstü bir âlemle irtibat kurarak üstün bir bilgiyi araştıran ve akli ve nicelikçi denemelere dayanmadan, sezgi gücü ve vecd halindeki pratiklerle eşyanın özünü ait bilgiye, Allah'a ulaşacağını ileri süren tasavvufî ve felsefî meslek*” anlamına gelmektedir. Süleyman Hayri Bolay, **Felsefe Doktrinleri ve Terimleri Sözlüğü**, Nobel Yayıncılık, 10. Baskı, Ankara, Ocak 2009, s. 256.

⁵⁸ Bkz. Ayn Rand, **a.g.e.**, s. 560 ve sonrası.

⁵⁹ Ayn Rand, **Yeni Entelektüel İçin**, Çeviren: Orhan Düz-Belkıs Dışbudak, Plato Film Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Haziran 2009, s. 165.

⁶⁰ Bkz. Ayn Rand, **a.g.e.**, s.160 ve sonrası.

Temel kurucu unsurları ister atomlar, ister atomaltı parçacıklar olsun, ya da henüz keşfedilmemiş bazı enerji formları olsun, bir bilinç ya da irade ya da tesadüfle değil, Kimlik Yasası ile yönetilir. . . . Doğa metafizik olarak verilir - yani doğanın doğası herhangi bir iradenin gücü dışındadır.”⁶¹

Varoluşun varlığının aksiyom oluşu varoluşun kendiliğinden ve açık bir şekilde, herhangi bir kanıt gerektirmeksizin var olduğunun kabulüdür. Varoluş diğer var olan her şeyden bağımsız olarak kendi başına vardır. Evrenin varoluşu metafiziksel bir durumdur ve evrenin varlığı hiçbir şeye bağlı değildir. Rand’ın metafiziksel kavramını insan eli değmeden, kendiliğinden var olan varlıklar için kullandığını söylemekte fayda vardır. Evrenin yönetimini sağlayan kimlik yasası ise özdeşliğin kendisidir.⁶² Bir şey ne ise odur yani A, A’dır. Ayn Rand’ın varoluş hakkındaki kabulü Aristoteles’in varoluş ile ilgili fikirleriyle uyumaktadır. Aristoteles’in A, A’dır önermesi ile Ayn Rand’ın kabulünün ortak olduğunu söylemek mümkündür.

“İnsanın var olması, var olma sıralanışına göre, kendisi hakkındaki doğru önermeye evrik; çünkü insan varsa, insanın var olduğunu söylediğimiz önerme doğru olur ve evriktir; çünkü insanın var olduğunu söylediğimiz önerme doğruysa insan var demektir.”⁶³

Ayn Rand’ın üç temel aksiyomundan birincisi ve en önemlisi varoluşken, bir diğer aksiyom da bilinç aksiyomudur. “*Bunlar indirgenemez birincilliklerdir ve bunları kanıtlama çabası kendisiyle çelişkilidir.*”⁶⁴ Çünkü bunları kanıtlamaya çalışmak, “*var olanı var olmayan aracılığıyla, bilinci bilinçsizlik aracılığıyla kanıtlamak yoluna gitmektir.*”⁶⁵ Bu yüzden Rand aksiyomların kanıtlanma yoluna gidildiğinde kendi içinde çelişki oluşturacağından akıldışı bir durumun ortaya çıkacağı görüşündedir. Ayn Rand’ın aksiyomların kanıt gerektirmeyen gerçekler olduğuna dair kabulü, Aristoteles’in bu konudaki fikirleriyle örtüşmektedir. Aristoteles *Metafizik* kitabında aksiyomları; “*Aksiyom (to aksiyoma) mutlak olarak kanıtlanamaz bir ilke, kendi kendine*

⁶¹ <https://www.aynrand.org/ideas/philosophy#inrand'swords-1>(E.T.: 25.10.2018)

⁶² Bkz. <https://www.aynrand.org/ideas/philosophy#inrand'swords-1>(E.T.: 25.10.2018)

⁶³ Aristoteles, **Kategoriler**, Çeviren: Saffet Babür, İmge Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, Eylül 2002, s. 85.

⁶⁴ Saral, **a.g.t.**, s. 8-9.

⁶⁵ Ayn Rand, **Introduction to Objectivist Epistemology**, Meridian Yayınları, 1990, NewYork, s. 49.

yeten ve “*hypothesis*” gibi varlık içeren evrensel ve formel bir kuraldır.”⁶⁶, *İkinci Çözümlemeler* kitabında “*herhangi bir şeyin öğrenilmesi için bilinmesi zorunlu olana (aksiyom) ‘belit’ diyorum*”⁶⁷ şeklinde tanımlamıştır. Aristoteles *Metafizik* kitabında aksiyomların ne olduğunun doğrudan yeterli bir biçimde deney yoluyla elde edilerek bilindiğini öne sürer. Ayrıca sadece felsefe değil bütün bilimler tarafından da aksiyomların kabul edildiğini ve kullanıldığını belirten Aristoteles, bilimlerin kanıtlamalarının belirli öncülleri gerektirdiğini, bu öncüllerin her birinin kanıtlanamayacağını, aksiyomların ise kanıtla gerek kalmaksızın en evrensel olan bilgiler olmakla birlikte her şeyin ilkeleri olduğunu ifade etmektedir.⁶⁸ Bilimlerin herhangi bir şeyi kanıtlama girişimine başvurduğunda, onların yola çıkacağı ve kendilerine temel alacağı bir cinsin varlığı kabul edilmelidir. Aksiyomlar evrenseldir. Aksiyomların evrenselliği bütün varlıklar için geçerli olduğu anlamını taşımaktadır. Bu durum ise aksiyomların metafiziğin alanında olduğunun göstergesidir.⁶⁹ “*Onlar, varlık olmak bakımından Varlığın kendi kendisiyle ilişkisinin ifadesidirler. Onların evrensellikleri, varlık kavramının bir analizinden ibaret olmalarından ileri gelir.*”⁷⁰ Aksiyomlar varlık olmak bakımından varlığa aittirler. Her cins bir varlığa sahiptir. Bu sebeple aksiyomlar evrenseldir.⁷¹ Aksiyomların evrenselliği aynı zamanda bütün insanların aksiyomları kullandığını ortaya koyar.

Aksiyomların kanıtlanma çabasındaki çelişkinin sebebi bütün serüvenin algılama ile başlıyor olmasından, algılamanın bilinci ve var olanların varlığını zorunlu kılmasından kaynaklanmaktadır. Varoluş olmalıdır ki var olanlar ve var olanları algılayabilecek bir bilincin varlığından söz edebilelim. Var olanı bir bilinç algılıyorsa o bilinç de o var olan da vardır, yani bilinç bir var olan aracılığı ile kendi varlığını da ortaya koymuştur. Var olanlar bize varoluşun olduğu bilgisini açıkça sunmaktadır. Ayrıca varoluşun varlığının açıklanabilmesi de algılayan bir bilinci, algılanan bir var olanı, varoluşun varlığını açıklayan bir aklı, onu dile getirecek bir insanı ve açıklamanın

---

⁶⁶ Aristoteles, **Metafizik**, Çeviren: Ahmet Arslan, Sosyal Yayınlar, 3. Baskı, İstanbul, Kasım 2010, s. 159.

⁶⁷ Aristoteles, **İkinci Çözümlemeler**, Çeviren: Ali Houshiary, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2005, s.11.

⁶⁸ Aristoteles, **Metafizik**, s. 160-161.

⁶⁹ Aristoteles, **a.g.e.**, s. 199.

⁷⁰ Aristoteles, **a.g.e.**, s. 199.

⁷¹ Aristoteles, **a.g.e.**, s. 199.

kendisine yapılacağı bir başka bilinci zorunlu kılar. Varoluşun varlığını kanıtlama çabasında bütün işi yapan yine var olanlar olacağı için varoluşun varlığı konusunu kanıtlamak saçma olacaktır. Çünkü varoluşun varlığının kanıtlanması durumunda bu kanıtlama yine var olan tarafından yapılmak durumundadır. Varoluş yoktur diyecek olan biri, bunu söyleyebilmek için birçok var olana ihtiyaç duyacağından varoluşun yok olduğunu söylemek ve bunun kanıtlanma çabası içine girilmesi insana çelişkiden başka bir şey sunmaz.

Ayn Rand ‘varoluş vardır’ derken aslında var olan her şeyin var olduğunu söylemektedir. Bu kavram varlıkların nitelik ya da niceliği hakkında değil sadece var oldukları hakkında bilgi verir.

“Var olmak belirli bir kimliğe sahip olmak için bir şey olmaktır. Bu, Kimlik Yasasıdır: A, A'dır. Gerçekler, herhangi bir bilinçten bağımsız gerçeklerdir. Hiçbir tutkulu dilek, umutsuz özlem ya da umutlu yalvarma, gerçekleri değiştiremez. Gerçekleri görmezden gelmek ya da kaçırmak da onları silecektir: gerçekler değişmez, değişmez.”⁷²

Varoluş vardır ve var olanlar yok değildir. Varoluş aksiyomu insanın başkaca şeyleri ele almadan önce kabul etmesi gereken bir aksiyomdur. Çünkü yalnızca var olanın varlığını kabul ettikten sonra onun hakkında tartışabiliriz. Varoluş yoktur deme şansımız yoktur. Böyle bir söylem bizi çelişkiye düşürür. Varoluş yoktur diyen biz varsak, varoluşun varlığı zorunlu hale gelir. O halde öncelikle kabul etmemiz gereken şey, varoluşun var olduğudur. Aslında bütün serüvenin başlangıcı algılamaktır. İnsan duyu organı ile bir şeyi algıladığı anda onun var olduğunu bilir. Herhangi bir şey algılanıyorsa vardır. Algılama işi insanın bilinci tarafından gerçekleştirilen bir eylemdir. Yani varoluşun var olduğunun algılanması için bilincin varlığı zorunludur. Buradan hareketle varoluş bir aksiyom olarak kabul edildiğinde aynı şekilde varoluştan zorunlu olarak doğan bilinç de bir aksiyom olarak karşımıza çıkar.

⁷² <https://www.aynrand.org/ideas/philosophy>(E.T.: 25.10.2018)

2.2. Bilinç

Ayn Rand için varoluş aksiyomu ne kadar önemliyse bilinç aksiyomu da aynı derecede önemlidir. Bilinç aksiyomunun Ayn Rand'ın felsefesindeki yerini ele almadan önce bilincin ne anlama geldiğine bakabiliriz: “İnsanın kendisi, yaşantıları ve dünya üzerindeki bilgisi; aynı zamanda da düşünme ve kendini tanıma yeteneği.”⁷³, “Anlaksal (veya bilişsel) etkinliğin genel özelliği; kişinin kendi iç dünyasının ve dış çevresinin ayırında olmasını sağlayan tinsel yeti.”⁷⁴ Yani bilinç var olan objeleri algılama yeteneğidir.⁷⁵

Ayn Rand bilgi felsefesine bilincin dış dünyadan habersiz olup olmadığı sorusunu sormak yerine bu soruyu reddederek ve geçersiz kılarak başlar.⁷⁶ İnsan duyu organları ile bir şeyi algıladığı andan itibaren onun varlığının da farkına varmış olur. “Bilinç, farkındalık fakültesidir - var olanı algılama fakültesi. . . .”⁷⁷ İnsanın algıladığı şeyi algılamış olması ve bunun farkına varması onun bir yeteneğe daha sahip olduğunu gösterir. Bu yetenek algılama yeteneği yani bilinçtir. Algılama ile varoluşun farkına varabilen insan bilinçli bir insandır. İnsanın var olanları algılamasını sağlayan şey onun bir bilince sahip olmasıdır.

“Rand’a göre insanın algıladığı şey var demektir ve kişi ancak bir bilince sahip olarak var olur, çünkü bilinç var olanı algılayabilme gücüdür. Eğer hiçbir şey var değilse bilinç de var olamaz. Bilinçlendirecek hiçbir şeyi olmayan bir bilinç, içten çelişkili ya da terimler arasında bir çelişmeyi ifade etmektedir. Kendinden başka hiçbir şeyin bilincinde olmayan bir bilinç de terimlerde bir çelişki dile getirir. Kendini bir bilinç olarak tanımlamadan ya da kimliklendirmeden önce, bir şeylerin bilincinde

⁷³ Akarsu, a.g.e., s. 37.

⁷⁴ Yıldırım, a.g.e., s.34.

⁷⁵ <https://www.aynrand.org/novels/introduction-to-objectivist-epistemology#bilin%C3%A7-2> (E.T.: 25.10.2018)

⁷⁶ <https://www.aynrand.org/novels/introduction-to-objectivist-epistemology#bilin%C3%A7-2> (E.T.: 25.10.2018)

⁷⁷ <https://www.aynrand.org/novels/introduction-to-objectivist-epistemology#bilin%C3%A7-2> (E.T.: 25.10.2018)

olması şarttır. Eğer algılıyorum dediğimiz şey var değilse, sizin sahip olduğunuz o şey de bilinç değildir.”⁷⁸

Bilinç denilen şey bir algılama yeteneği olduğu için öncelikle yapacağı iş algılamak olur yani bilinç kendisinden önce başka şeyleri algılar. Bu algılama durumu ise algılayan bir bilincin varlığını ortaya koyacağından bilinç başka şeyleri algıladığı zaman kendi farkına varabilir. Buradan hareketle bilinç kendi varlığını ortaya koyabilmek için başka bir varlığı algılamak zorunda olduğundan sadece kendisinin farkına varamaz. Bilincin oluşumu buna elvermez. Varlığını ortaya koyacak olan bir bilinç için başka bir şeyi algılama zorunluluğu vardır denilebilir.

“Eğer dünyanın sunabildiği şeylere kişinin cevabı duyguysa, kendisi rayları, binaları, o tür diğer şeyleri seviyorsa, onları sevmeyi de seviyorsa, yine de en büyük cevabı kaçırıyordu. Kalıcı bir duygu, hepsinin ifadesi olan bir duygu. Dünyada sevdiği her şeyin amacı... Kendininki gibi bir bilinç bulma. Kendi dünyasının anlamı olan bir bilinç.”⁷⁹

Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında bir bilincin arayışında olduğunu dile getirmiştir. Ama bu bilinç kendi bilinci ya da düşüncelerine değer verdiği diğer insanların bilinci değil, başka bir bilinçtir. O, aradığı bilinci kendisi de ifade edememektedir. Sadece aradığı bilinç için başka bir şey olduğunu, hiç bulamadığını, daha önce rastladığı bir şey olmadığını söyler. Aslında onun aradığı bilinçten kastı; insandır. “Yalnızca hiç hissetmediği, ama hissetmek için canını verebileceği duyguları hissedebilme kapasitesinin bilincinde olan biri...”⁸⁰ Rand aradığı bilinci ancak bu şekilde anlatabilmiştir.

Ayn Rand akli olan insanların var oluşun var olduğu bilgisine sahip olduklarını belirtir. Varoluşun var olduğu gerçeğini kavrayan insan bunu bilinci sayesinde yaptığını ve algıladığı şeyin var olduğunu anlamış olmakla birlikte var olanı algılayabilen bir bilince sahip olduğunun da farkına varır. Rand’a göre bilincin olması bir şeylerin varlığı ile mümkün olur. Çünkü bilinç, bilinçlendirilecek şeylere ihtiyaç duyar. Bilincin bilinçlendirilecek hiçbir şeyi olmaması ona göre ortaya bir çelişkiyi çıkarır. Bilinç

⁷⁸ Naci İspir, “Ayn Rand’ın Siyaset Felsefesinde Bireysel Hakların Mutlaklığı Sorunu”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2007, s. 510.

⁷⁹ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız*, s. 373.

⁸⁰ Rand, *a.g.e.*, s. 373.

sadece kendi bilincinde olursa çelişki olur.⁸¹ Bilinç önce bir şeylerin bilincinde olmalıdır ki kendinin de bir bilinç olduğunun bilincine varabilsin. Rand bilgi söz konusu olduğunda bilinci şart koşar. Bilinebilecek her şey bilinç sayesinde bilinir. Bilincin biliyor olması için gereken şey bilinen şeyin var olmasıdır. İnsan var olan şeyin bilgisini elde ederken tutarlı olmalı, elde ettiği bilgiyle var olan birbiriyle çelişmiyor olmalıdır.

Rand'a göre insan iki parçadan oluşur. Bu parçalardan biri madde diğeri ise bilinçtir. İnsan madde ile bilinç arasında çelişkiye düşmemelidir. Tutarlılık bilinçle ilgilidir. “*Tutarlılık, bilinciniz konusunda sahteliğe sapmaktır.*”⁸² Bu yanlış bir söylemdir. Yani aklın beden ile çelişmeden, düşüncesinin eylemleriyle tutarlılık içinde bir arada olması gerekir. Tutarlılık bilimsel sonuçların elde edilmesinde dikkat edilmesi gereken bir kriterdir. “*Tutarlılık beklemeyin. Her şey bir diğerrinin karşıtıdır. Karşıtlıklardan başka hiçbir şey yoktur.*”⁸³ Tutarlılığı yok sayan birinin her an çelişkili şeyleri savunuyor olması mümkün olacağından o kişinin düşüncelerine değer verilemez.

““Zaman değişiyor, insanlar da onunla birlikte değişiyor... yani akıllı kişiler değişiyor demek istiyorum. Bilgelik, ne zaman hatırlayıp ne zaman unutmak gerektiğini bilmek demektir. Tutarlılık ve süreklilik, insan neslinden beklenen akıllıca bir uygulama değildir.””⁸⁴

Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında tutarlılığın önemsiz olduğunu söyleyen insanları eleştiren bir tutum sergilemektedir. Akıllı olan, aklını kullanan insan tutarlı olur. Akılla ulaştığı sonuçlardan vazgeçip başka düşüncelere sapan insan tutarsız olmakla birlikte aklını kullanmayı reddeden insandır. Aslında akıllı olduğunu düşünen akıl yoksunu insanlar dünya içinde en tehlikeli insanlar olarak adlandırılabilir.

Bilinç var olan objeleri algılama yeteneğidir. Bilinç tek başına varlıkları ortadan kaldıramaz ya da değiştiremez. Bu durum Ayn Rand tarafından varoluşun üstünlüğü olarak adlandırılır. “*Varoluş, kimliktir, Bilinçlilik de Kimliklendirmedir.*”⁸⁵ Ayn Rand varoluşun üstünlüğünün şiddetli bir savunucusudur. Varoluşun bilinçten üstün oluşu Rand'ın bahsettiği üç temel aksiyom ile de örtüşmektedir. Varoluş bilinçten önce gelir,

⁸¹ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir*, s. 559.

⁸² Rand, *a.g.e.*, s. 565.

⁸³ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 5.

⁸⁴ Rand, *a.g.e.*, s. 169

⁸⁵ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir*, s. 559.

bilinç var olanları algılar ve varlıklarının farkına varır. Varoluşun üstün oluşunun bir ispatı; varoluş üstün olmasaydı bir bilincin var olduğundan söz etmek de mümkün olmazdı. Varoluş hakkındaki bilgi ancak dış dünyanın gözlemlenmesi yani dış gözlem yoluyla elde edilebilir.. Rand’ın düşüncesinde varoluşun üstünlüğü ilkesi, bilincin bilgi elde etmek için kendi dışındaki dünyayı algılamasıyla ilişkilidir. Bu bilgi edinme yöntemi akla uygun olan yöntemdir. Rand objektivizm felsefesinde varoluşun bilinçten üstün olduğunu dile getirirken aynı zamanda idealizmi de eleştirmektedir. Çünkü idealizme göre bilinç varoluştan üstündür.

İdealizmin Rand tarafından nasıl eleştirildiğini anlamak açısından öncelikle bu kavramın anlamına bakmalıyız.

“Felsefede en geniş anlamıyla, tinsel güçlerin evrendeki tüm süreçleri ya da olup bitenleri belirlediğini savlayan tüm felsefe öğretilerini içerecek biçimde kullanılan idealizm terimi, varolan her şeyi ‘düşünce’yle bağlayıp ondan türeten, düşünce dışında nesnel bir gerçekliğin varolduğunu, başka bir deyişle düşünceden bağımsız bir varlığın ya da maddenin (maddî gerçekliğin) bulunduğunu yadsıyan felsefe akımını niteler .”⁸⁶

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere idealizm gerçekliği görünende değil dış dünyada, doğal dünyanın dışında aramaktadır. İdealizmde gerçekliği belirleyen bilinçtir. Burada bilinç gerçekliği belirlediği için öncelik ve üstünlük bilince verilir. Fakat objektivist felsefede üstün olan varoluştur. Bir bilinç varoluş olmadan olamaz. Önce varoluş olacak ki bilinç var olup varoluşun farkına varabilsin.

İdealizmin gerçekliği dış dünyada araması onu objektivizme tamamen zıt bir konuma getirir. İdealizme göre gerçekliği belirleyen şey doğal dünyanın içinde değil dışındadır ve bu ruhsal olan bir şeydir. Burada gerçekliği belirleyecek, ruhsal olan şeyden kasıt bir tür bilinçtir. Gerçekliği belirleyen şeyin bir tür bilinç olması bilincin üstünlüğü anlayışına uygun bir görüştür. Bu da idealizm ve objektivizmi birbirine zıt iki görüş olarak karşımıza çıkarmaktadır. Ayn Rand’a göre idealistler ruh mistikleridir.⁸⁷ Ruh mistikleri gerçekliği doğal dünyada değil de insanın bilincinde ya da bir tür üst bilinçte aradıkları için bu ismi hak etmişlerdir.

---

⁸⁶ Ulaş, **a.g.e.**, s. 713.

⁸⁷ İlkay Yılmaz, “**Ayn Rand**”, s. 13.

İdealizm görüşünde din ön plandadır. İdealistlere göre doğal dünya Tanrı tarafından yaratılmıştır. Tanrı'yı mutlak bir güce ve sonsuz bilgiye sahip bir varlık olarak gören idealist görüş doğaüstü kavramının gerçeklikle alakasız bir kavram olduğunun farkında değildir. Objektivizm doğaüstü anlamındaki metafiziğe karşıdır. Objektivizm üç temel aksiyomu savunur fakat doğaüstü anlamına gelen metafiziğin kabulü objektivizmin üç temel aksiyomunun üçünün de reddini gerektirir. Bu duruma verilebilecek en net örnek Tanrı kavramıdır. Tanrı'nın evreni yaratmış ve şekillendirmiş olduğunu kabul etmek evrenin yaratıcısının bir tür üst bilinç olduğunu kabul etmek anlamındadır. Burada reddedilen üç temel aksiyomun en önemlisi, varoluş aksiyomudur.⁸⁸

Objektivizm felsefesinde varoluşun üstünlüğü ilkesi, Tanrı'nın kabulüyle reddedilmiştir ve O'nun yerine bilinçten söz edilmiştir. Yine idealistlerin öne sürdüğü gibi Tanrı'nın evreni tasarladığı görüşü objektivizmin üç temel aksiyomundan olan özdeşlikle uyumsuzdur. Özdeşlik aksiyomuna göre var olan şeyler ne ise odur ve mevcut şartlar altında nitelik ve özelliklerinden dolayı zaten belirlenmiş olan biçimde davranmak zorundadırlar. Fakat evreni Tanrı'nın yarattığı fikri bunu mümkün kılmaz çünkü evreni yaratan ve tasarımı yapan Tanrı, varlıkları doğalarına aykırı davranmaya yönlendirebilir ya da varlıkların doğasını tamamen değiştirebilir. Objektivist felsefe sadece Tanrı fikrini değil bütün doğaüstü varlıkları reddeder. Bunun sebebi Tanrı kavramında olduğu gibi doğaüstü varlıkların objektivizmin üç temel aksiyomuyla çelişmesidir.⁸⁹ Objektivizm idealizmi reddetmek durumundadır çünkü farklı bir tavır objektivizm felsefesinin sonu olur.

Ayn Rand'ın felsefesinde, bilincin üstünlüğü kabul edildiği takdirde insanın kendi iç dünyasından bilgi edinebilmesi gerekir. Bu bilgi, duygu ve hislerle elde edilen bilgiyi doğurur. Bu durum ise akla uygun değildir. Çünkü iç gözlem ile dış dünya hakkında bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Oysaki objektivizm felsefesinin üç temel aksiyomundan ilki olan varoluş aksiyomuyla bilincin üstünlüğü doğrudan reddedilir. Varoluş vardır ve varoluş bilinçten öncedir. Bilinç var olanı algılar fakat var olan

---

⁸⁸ Bkz. Ayn Rand, **Atlas Silkindi**, s. 1060 ve sonrası.

⁸⁹ İlkey Yılmaz, "**Ayn Rand**", s. 13.

üstünde bir etkiye sahip değildir. Bilincin var olan üstünde etkisi olabilmesi için harekete geçmesi gerekir.⁹⁰ Bilincin harekete geçmesi ise olanaksızdır.

2.3. Özdeşlik

Özdeşlik bir şeyin kendisi olduğunu yani bir şeyin kendi kendisiyle aynı olduğunu anlatan bir kavramdır. Özdeşlik iki var olan arasındaki ilişkiden ziyade bir varlığın ne ise o olduğunu anlatır. Özdeşlik ilkesine göre iki var olanın her anlamda aynı olması mümkün değildir. Özdeşlik ilkesine göre iki şey her anlamda ve her koşulda aynı olabiliyor olsaydı o zaman o var olanın iki şey olması mümkün olmazdı.⁹¹

Ayn Rand'ın üçüncü aksiyomu, Özdeşlik Yasası'dır.⁹² Felsefe tarihinde ilk defa Parmenides (M.Ö. 600-500 arası) özdeşlik ilkesini primitif şekliyle dile getiren filozoftur. Parmenides'e göre varlığın var olma dışında hiçbir özelliği yoktur. "*Parmenides, özdeşlik ilkesine dayanarak, yalnızca 'Varlık vardır, yokluk ya da var olmayan var değildir' demiştir.*"⁹³ Daha sonra Aristoteles mantık ve metafizik anlayışını, çelişmezlik ilkesiyle birlikte özdeşlik ilkesine dayandıran filozof ve mantıkçı olmuştur.

Ayn Rand'ın özdeşlikle ilgili görüşü Aristoteles ve Parmenides ile aynı çizgide yer almaktadır. Ayn Rand'a göre var olmak bir özdeşliği içermeyi gerektirir. Özdeşlik dediğimiz şey bir şeyin kendisi olmasıdır. Bu açık şekilde A, A'dır şeklinde ortaya konulabilir. "*Var olmak belirli bir kimliğe sahip olmak için bir şey olmaktır. Bu, Kimlik Yasasıdır: A, A'dır.*"⁹⁴ Kimlik⁹⁵ yasası dediğimiz şey aslında özdeşlik ilkesidir. Var olmak, bir şey olmak demektir. Bir şey olan varlık ise çeşitli niteliklere sahip olmak zorundadır.

⁹⁰ İlkay Yılmaz, "**Ayn Rand**", s. 10.

⁹¹ Ahmet Cevizci, **Felsefe Sözlüğü**, s. 664-665.

⁹² "*Bir şey ne ise odur. Her şey kendisinin aynıdır. A, A'dır.*" şeklinde ifade edilen akıl ilkesidir." İbrahim Emiroğlu-Hülya Altunya, **Örnekleriyle Mantık Sözlüğü**, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 268.

⁹³ Cevizci, **a.g.e.**, s. 678.

⁹⁴ <https://www.aynrand.org/ideas/philosophy>(E.T.: 25.10.2018)

⁹⁵ Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde "kimlik yasası" olarak Türkçeye çevrilen kavram, aslında ontoloji ve epistemolojiyle ilgili konularda kullanıldığında "özdeşlik anlamı"nın kastedildiğini düşünmekteyiz. Ayn Rand'ın kullandığı kavram "identity" 'dir. "Identity" felsefede ve mantıkta özdeşlik anlamına gelmektedir. Buradaki farklılığın sebebi; romanlarda bu kelimenin "kimlik" olarak çevrilmesindedir.

“Aksiyom, bilginin dayanağını belirleyen ifadedir, o bilgiyle ilgili daha başka bilgileri de ihtiva eder, tüm bu diğer ifadeler içinde zaten vardır, konuşan onu belirlemeyi seçse de, seçmese de, oradadır. Aksiyom öyle bir önermedir ki, muhaliflerinin bile onu inkar etme sürecinde önce onu kabullenmesini gerekli kılarak onları alt eder. Kimlik [özdeşlik] aksiyomunu kabul etmeyen mağara adamı, onu inkar etmeye kalkışırken kimlik [özdeşlik] kavramını ve ondan türeyen kavramları kullanmak zorundadır.”⁹⁶

Varoluş ve bilinç aksiyomunda olduğu gibi özdeşlik aksiyomunda da bir şeyin tartışmaya açılması o şeyin varlığını zorunlu kılar. Varlığı kabul edilen şeyler tartışmaya açılabilir. Bir nesne, nesne olabilmek için çeşitli nitelik ve özelliklere sahip olmak zorundadır. Bu nitelik ve özelliklere sahip olan nesne özdeşliği ortaya koyar.

“Biz hiçbir şey bilmediğimizi biliyoruz” diye gıdıklarken, bilme iddiasında bulduklarını görmezden geldiler. “Absolü [kesin] diye bir şey yoktur,” derken, bir absolü ilan etmekte olduklarını anlamadılar. “Var olduğunu ve bilince sahip olduğunu kanıtlayamazsın,” diye gıdıkladılar, kanıt denilen şeyin ön şartlarının var olmak, bilinçli olmak ve karmaşık bir bilgi zincirine sahip olmak olduğunu unuttular. Burada bilinecek bir şeyin varlığının, onu bilecek bir bilincin ve kanıtlanmışla kanıtlanmamış gibi kavramların arasındaki farkı ayırt edebilen öğrenilmiş bilginin şart olduğunu anlamadılar.”⁹⁷

Rand burada aksiyomların kanıtlama yoluna gidilmemesi gerektiği konusunu açık şekilde dile getirmiştir. Hiçbir şeyin bilinmediğini söylemek aslında daha bu söylemi gerçekleştirirken insanı çelişkiye düşürür. Hiçbir şey bilmemek, hiçbir şeyin bilinmediğinin bilgisini içinde barındırdığı için çelişkilidir. Bilginin olmadığını savunmak da aynı şekilde bilginin olmadığı bilgisiyyle yapıldığından bu durum da çelişkiyi doğurmaktadır. Yine insanın herhangi bir savı ortaya koyabilmesi için öncelikle var olması gerekir ki var olduğunun farkına bilinç sayesinde varacağından her durumda var olduğunu, bir bilince sahip olduğunu, bilginin olanaklı olduğunu kabul etmesi gerekir. Bu kabul insanı çelişkilerle boğuşmaktan kurtarır.

⁹⁶ Ayn Rand, **Atlas Silkindi**, Çeviren: Belkıs Dişbudak, Plato Film Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 1067.

⁹⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 1067.

“Konuşmayı öğrenmemiş bir vahşi, varoluşun kanıtlanması gerektiğini ilan ettiğinde, onun var olmayış yoluyla kanıtlanmasını bekliyordur. Bilincinizin kanıtlanmasını isterse, sizden varoluş ve bilinç dışındaki boşluğa adım atmanızı, kendisine her ikisinin kanıtını vermenizi istiyordur... yani sizden sıfırın bilgisini kazanmanızı, sıfır olmanızı istiyordur.”⁹⁸

Varoluş vardır, varoluşun varlığının kanıtlanması varoluşun var olması ön koşulunu gerektirdiğinden ve diğer her şeyin kanıtlanması varoluşun var olması durumunu zorunlu kıldığından bu tür aksiyomların başka bir delille kanıtlanma çabası saçmadır. Varoluşun var olması sonucunda bilinç, özdeşlik ve diğer her şey kendini ortaya koyar. Bütün bunların nedeni; varoluşun var olmasıdır. Varoluşun var olması diğer neden olduğu her şeyin öncülüdür, bu nedenle varoluş aslında kendisiyle birlikte nedenselliği var etmiş olur.

2.3.1. Nedensellik

Genel anlamda nedensellik kanunu doğada meydana gelen olaylar arasında oluşan bağ şeklinde anlaşılmalıdır. Bu bağ, her olayın bir sebebi olmasıyla ilişkilendirilir. Açıkçası olayların birinin diğerinin sonucu olarak ortaya çıkması, ilk olay olmadan ikincisinin gerçekleşmemesi şeklindedir.⁹⁹ Ayn Rand’a göre nedensellik, özdeşlik aksiyomunun ortaya koyduğu bir kanundur. Özdeşlik aksiyomu varlığın sahip olduğu nitelik ve özellikleri verir. Şeylerin sahip oldukları nitelik ve özellikleri onların doğasını oluşturur. Varlık da doğasına uygun hareket etmek zorundadır, doğasının dışına çıkamaz. Varlıklar belli şartlar altında ancak tek bir şekilde davranabilirler. Bu davranış biçimi de onun doğasının ona zorunlu kıldığı davranış şeklidir.¹⁰⁰ Bu duruma nedensellik kanunu denir.

Ayn Rand’a göre nedensellik kanunu her varlığın kendi doğasına göre davranmak zorunda olması durumundan doğan bir sonuçtur. Nedensellik kanununa göre davranışların nedeni varlıkların kendileridir. Ama insanlar akli yok saymaya teşebbüs ettikleri gibi nedensellik kanunu da yok saymaya yeltenmişlerdir. Nedenselliğin yok sayıldığı toplumlarda bu durum insanlara öyle öğretilmiş ve insanlar da sorgusuzca

⁹⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 1070.

⁹⁹ İbrahim Emiroğlu-Hülya Altunya, **Örnekleriyle Mantık Sözlüğü**, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 247.

¹⁰⁰ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 350-360.

kabul etmişlerdir. Ancak nedenselliğin yok sayılması sorunların aşılmasını sağlamamış hatta daha büyük sorunlar doğurarak insanların zor durumda kalmalarına neden olmuştur. “*Şu anda masanın karşısında oturan bu insanlara, sebep-sonuç ilişkisinin bir batıl inanç olduğu, eldeki soruna çözüm ararken sebebini düşünmemek gerektiği öğretilmişti.*”¹⁰¹ Her varlığın kendi doğasına göre davranmak zorunda olması nedensellik kanunudur.

Nedensellik kanununa göre davranışların nedeni varlıkların kendi doğaları olsa da her varlığın nedeni olması gerekmez. Nedeni olmayan varlığa evren örnek verilebilir. Evrenin kendisinin bir nedeni yoktur. Evren kendi içinde birçok şey barındırırken onun dışında hiçbir şey yoktur. Bu yüzden evrenin kendisi dışında bir neden aranamaz.¹⁰² Evrenin dışında bir şey olmadığı için evrenin nedenini aramazken evren içindeki her hareket bir nedenle var olur. Bu neden ise her bir varlığın kendisidir. Akıllı olan ve her alanda tutarlılık arayan insan Rand’ın bu görüşüne ‘Neden?’ sorusu yöneltilebilir. Rand objektivizm felsefesinde nedensellik kanununun varlığından söz ederken nedeni olmayan bir var olan ortaya koyduğunda kendisiyle çelişmiş olacağından eleştirilebilir.

Nedensellik varlıkların kendi özellik ve niteliklerine göre davranmalarınıdır. Nedenselliğin kaynağı insan bilinci olmadığı gibi Tanrı da değildir. Nedensellik var olma ile ortaya çıkan bir kanundur. Evrendeki düzeni sağlayan şey ise varlıkların belli bir şartlar kümesi altında bir varlığın ancak tek bir şekilde davranmaya zorunlu olmasındandır.

Rand özdeşlik aksiyomunun kendiliğinden oluştuğunu ve doğru olan gerçekler olduğunu savunur. Hatta bu aksiyomu kanıtlama yoluna gidenleri akıl yoksunluğuyla suçlar. Yine o, nedensellik kanununu özdeşlik aksiyomunun doğal hatta zorunlu bir sonucu olarak belirtir. Şeylerde var olan bütün hareketin ortaya çıkmasını sağlayan nedensellik kanunudur. Buraya kadar birbirini tamamlayacak ve destekleyecek şekilde devam eden görüşlerde evrenin nedensellik kanununun dışında tutulması dikkat çeken bir unsurdur. Evrende bulunan her şeyin varlığının farkına vardırıran şeyler, algılama yoluyla ortaya dökülen varoluş, bilinç ve özdeşlik aksiyomlarıdır.¹⁰³

---

¹⁰¹ Rand, **a.g.e.**, s. 355.

¹⁰² İlkay Yılmaz, “**Ayn Rand**”, s. 9.

¹⁰³ Rand, **a.g.e.**, s. 350-360.

Rand'a göre bir şey hakkında konuşmadan, tartışmadan ya da bir şeyi ifade etmeden önce bütün bunları yapabilmek için öncelikle o şeyin varlığının kabul edilmiş olması zorunludur. Yine varoluş aksiyomu zorunlu olarak bilinci ve özdeşliği de kendisiyle birlikte doğal olarak ortaya koyar. Bu konuyu yukarıda değinmiştik. Asıl dikkat çeken şey; özdeşlik aksiyomunun nedensellik kavramını zorunluluk doğurmasına rağmen evrenin nedensellik kavramı dışında tutulmasıdır. Evren tartışılır, ifade edilir. Evrende hareket de vardır. Bütün bunlar varken nasıl olur da Rand evreni nedensellik kanununun dışında tutar. Henüz algılanmamış olması, bilinmiyor olması evrenin dışında evrenin hareketinin nedeni olan başkaca şeyin var olmadığını söylemez. Çünkü Rand yaptığı temellendirmelerde özdeşlik aksiyomunun nedenselliği doğurduğunu söylemektedir. Varoluş, bilinç ve özdeşlik hakkında tartışma yaratan her şey için bir aksiyomsa ve bu üç aksiyom birbirini tamamlayan, birbirinden ayıramayacak aksiyomlarsa ve özdeşlik aksiyomu da nedenselliği zorunlu olarak ortaya çıkarıyorsa evrenin kendisinin nedensellik dışında tutuluyor olması ortaya bir çelişki çıkarmaktadır.

Nedensellik kanununu özdeşlik aksiyomunun ortaya koymasından ve özdeşlik aksiyomuyla varoluş aksiyomu arasındaki sarsılmaz bağdan hareketle nedenselliğin temelini de varoluşa dayandığını söyleyebiliriz. Sadece nesnellığın temeli değil, her şeyin temeli ve asıl çıkış noktası varoluştur demek mümkündür. Varoluş vardır, varoluş bilinçten önce gelir, bilinç algılama işini yapar ve algılar bilginin yolunu açar.

3. METAFİZİKSEL VERİLER VE İNSAN YAPIMI OLGULAR

Ayn Rand “metafizik” kavramını felsefe tarihindeki yaygın kullanılış şekli olan aşkın bir alanı anlatmak için değil, varoluşun kendisini anlatmak amacıyla kullanır. Metafizik gerçeklikle ilişkili olan, varoluşla ilişkili olan demektir. Rand’ın objektivizm felsefesinde metafizik kavramı, tek kelimeyle varoluşsal kavramı ile açıklanabilir hatta objektivizm felsefesinde metafizik ile varoluşsal dediğimizde aynı anlamla karşılaşmış oluruz.¹⁰⁴ Ayn Rand’ın “metafiziksel veriler” olarak adlandırdığı şey; üzerinde insanların hiçbir şekilde fiziksel ya da zihinsel olarak etkisinin olmadığı olgulardır. İnsanın herhangi bir eylemde bulunmadığı halde gerçekleşen olay ve olgular metafizik verileri oluşturur. Metafiziksel veri olan olgular ne ise odur. Bu ne ise o olma durumu

¹⁰⁴ Mücella Can, **Ayn Rand’ın Rasyonel Bencillik Ahlakı**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), 2018, s. 11.

Rand'ın özdeşlik aksiyomuyla uyumludur. “*Metafiziksel olarak verilen neyse odur, böyle olmuştur, böyle olacaktır ve böyle olmak zorundaydı.*”¹⁰⁵ Ayn Rand'ın varoluşun üstünlüğü ilkesi de metafiziksel verilerle uyumludur. Bu ilkenin öne sürdüğü gibi metafiziksel veriler hiçbir bilinç tarafından belirlenemez ya da değiştirilemez.

Rand'ın savunduğu nedensellik ilkesiyle de uyum içinde olan “metafiziksel veriler”; mevcut şartlar altında nasıl davranması gerekiyorsa o şekilde davranır ve bunun dışına çıkamaz. Bütün bunlar göz önüne alındığında ise metafiziksel verilerin kesin ve değiştirilemez olduğu gerçeği ortaya çıkar. Metafiziksel veriler; yerçekimi kanunu, depremler, insan eli değmeden kendiliğinden ortaya çıkmış bitkiler gibi insanın zihinsel ya da fiziksel hiçbir etkisi olmadan ortaya çıkan olgularla örneklendirilebilir.

“Metafiziksel olarak verilmiş olan doğru veya yanlış olamaz, basitçe ne ise odur ve insan kendi değerlendirmelerinin doğru veya yanlış olduğunu bu değerlendirmelerin realiteyle uyuşmasına veya çelişmesine göre belirler. Metafiziksel olarak verilmiş olan haklı veya haksız olamaz, o, akılcı bir insanın amaçlarını, değerlerini, tercihlerini haklı veya haksız olarak değerlendirdiği standarttır.”¹⁰⁶

Metafiziksel veriler olduğu gibi kabul edilmelidir. Çünkü öyle olmak zorundadırlar. Metafiziksel veriler için doğru, yanlış ya da haklı, haksız tartışmasına girilmesi faydasızdır.

Ayn Rand metafiziksel verilerin karşısına insan yapımı olguları koyar. İnsan yapımı olan olgular kesin değildir ve değiştirilebilir özelliktedir. Metafiziksel verilerin ortaya çıkışı bir zorunluluk olmasına karşın insan yapımı olguların ortaya çıkması insanın tercihinin bağlıdır. “*İnsan tarafından yapılan hiçbir şey böyle olmak zorunda değildir. Tercihle yapılmıştır.*”¹⁰⁷ İnsan yapımı olgular ortaya konuldukları andan itibaren nitelik ve özelliklere sahip olduklarından özdeşlik ilkesiyle uyum içindedirler. İnsan yapımı olguların ortaya çıkabilmesinde, insanın tercih yapabilme gücü devreye girer. İnsanın yapabileceği tercih bir zorunluluğun aksine birçok seçeneği ortaya koyar. Yani insan yapımı olgular herhangi bir zorunlulukla değil, insanın “yaratıcı gücüyle” öyle tercihte bulunmasından ortaya çıkarlar. Ayn Rand'ın insan yapımı olgular derken

¹⁰⁵ Ayn Rand, **İhtiyacımız Olan Felsefe**, s. 48.

¹⁰⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁰⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 48.

kastettiği şeylere, insanın “yaratıcı gücüyle” ortaya çıkmış her şey örnek olarak verilebilir. Sözelimi bu, bir masa, bir ev ya da insanın diktiği bir ağaç olabilir. Burada “yaratıcı kavramı”, “Tanrı ya da metafiziksel bir gücün” karşılığı değil, insanın yapabilme becerisi anlamındadır.

“Doğal elementlerin kombinasyonlarının düzenlenmesi insanın sahip olduğu tek yaratıcı güçtür. Bu, müthiş ve mükemmel bir güçtür – ve bir “yaratıcı” kavramının tek anlamıdır. “Yaratma” yoktan bir şey var etme anlamına gelmez (metafizik olarak gelemmez). “Yaratma” doğal elementlerin daha önce bulunmayan bir düzenlemesini (bir kombinasyonu veya bütünleşmesini) ortaya çıkarma gücü anlamına gelir.”¹⁰⁸

Buradan çıkarılacak sonuca göre Rand, insanın yaratıcı gücü olduğunu savunur. İnsanın yaratıcı gücü bir yoktan var etme değil, var olan elementleri daha önce denenmemiş bir şekilde birleştirerek ortaya koymaktır.

Ayn Rand’a göre insan yapısı olan olgular değerlendirilmeli ve hatta yargılanmalıdır. Çünkü bu olguları ortaya çıkaran; insanın tercihleriyle yaratma gücüdür. “Kabul edilmesi gereken metafiziksel olarak verilmiş olandır. Bu değiştirilemez. İncelemeden asla kabul edilmemesi gereken insan yapımı olandır: Bu muhakeme edilmeli, sonra kabul veya reddedilmeli ve gerektiğinde değiştirilmelidir.”¹⁰⁹ İnsan her zaman doğru seçimler yapamayabilir. Bunun birçok örneği dünyanın her yerinde gözlemlenmiştir ve insanlar yanlış seçimler yapabilir.

Rand insan yapımı olguların “iyi/kötü” veya “doğru/yanlış” şeklinde değerlendirilerek yargılanması gerektiğini savunur.

“İnsan her şeyi bilmeye kadir veya hatasız değildir: Bilgi eksikliğinden dolayı masum hatalar yapabilir veya yalan söyleyebilir, aldatılabilir, numara yapabilir. İnsan yapımı olan, bir dehanın, idrak kabiliyetinin veya hünerin ürünü olabilir veya aptallığın, kandırmanın kötü niyetin veya kötülüğün bir eseri olabilir. Bir kişi yanlış olup diğerlerinin hepsi doğru olabilir veya tersi olabilir (veya ikisi arasındaki her sayı farkı olabilir). Doğa insana hükümlerinin herhangi bir otomatik doğruluk garantisi vermez (ve bu kabul edilmesi gereken metafizik olarak verili bir gerçektir).”¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 45.

¹⁰⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 46.

¹¹⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 47-48.

İnsan yapımı olan olgular doğru seçimler sonucu ortaya çıkabilecekken yanlış seçimler sonucu da ortaya çıkabilir. Bu olgular insanın tercihinine bağlı olduğundan belli şartlar gerçekleştiği için belli bir şekilde olmak zorunda kaldı gibi bir durum söz konusu değildir.

Metafiziksel verilerle insan yapımı olguların farkları iyi bilinmeli, bu ikisi birbiriyle karıştırılmamalıdır. Eğer bunlar karıştırılırsa ortaya çıkabilecek tek şey sonsuz kaostur. Ayrıca metafiziksel verileri değiştirilebilir sanmak ya da insan yapımı olguları değişmez kabul etmek yapılabilecek olan en büyük hatadır. Metafiziksel verileri değiştirmeyi düşünmek, insanın yenileceği kesin olan bir savaşa girmesine sebep olur. Çünkü değiştirilemez ve değiştirilmesi mümkün dahi olmayan şeylerin değiştirilmesi için girilen bir savaşta insan yenilmeye mahkum olacaktır.

“İnsanın iradesi idrak işlemi ile sınırlı olup, realite unsurlarını tanımlama (ve yeniden düzenlemeyi tasarlama) gücüne sahiptir; fakat onları değiştirme gücüne sahip değildir. İnsan idrak melekesini bu melekenin tabiatının gerektirdiği gibi kullanma gücüne sahiptir; fakat onu değiştirme veya onun yanlış kullanımının sonuçlarından kaçma gücüne sahiptir; fakat arkasından gelen varoluşsal ve psikolojik felaketlerden kaçma gücüne sahip değildir. (İnsanın idrak melekesinin iyi veya kötü kullanımı bir insanın duygularını ve karakterini şekillendiren değerler tercihinin belirler. İnsanın kendi kendini oluşturan bir ruhsal varlık olması bu bakımdandır.)”¹¹¹

Metafiziksel verilerin değiştirilebileceğine inanan insanlar, evreni Tanrı'nın yarattığını düşünenlerdir. Bu insanlar evreni sonsuz güce sahip olan ve olabilecek bütün alternatifler içinden mevcut durumu seçmiş olan Tanrı'nın, kendi yakarış ve yalvarmalarıyla var olan ve kötü kabul ettikleri metafiziksel verinin değiştirilebileceğine inanırlar.

Buna ilave olarak aynı düşüncedeki insanlar varoluşun kendi inanç ve düzenlerine göre değişeceğini düşünür, varoluşun yeniden düzenleneceğine inanarak Tanrı'dan bu isteklerini yerine getirmesini beklerler. Fakat varoluş değişmeyecek, metafiziksel veriler olduğu gibi kalacaktır. Bu gerçeklik ise o insanları dış dünya ile bitmeyecek bir savaş içine sokar. Bu savaşta yenilecekleri kesindir fakat bunu fark edemeyecek kadar körlerdir. Bir diğer hata insan yapımı olguların değiştirilemez kabul

---

¹¹¹ Rand, **a.g.e.**, s. 46-47.

edilmesidir. İnsan yapımı olguların değiştirilemez kabul edilmesi ise var olan kötü bir durumun değiştirilmesine çabalamamayı beraberinde getirir. Bu da yaşanan kötü durumların daimi kalmasına sebep olur.¹¹² Her iki hata da başa çıkılmayacak sonuçları doğurur. Bütün bunlar metafiziksel veri ile insan yapımı olgular söz konusu olduğunda bu ikisinin ayrımının önemini gözler önüne serer.

Metafiziksel veri ve insan yapımı olan olgular arasında bireyin hangisine dayanarak hüküm vereceği konusu da önemlidir. Rand, insanın karar verirken kullanacağı standardın “metafizik olarak verilmiş olan” olması gerektiğini söyler.¹¹³ Bu konuda olması gereken kesindir.

Rand’a göre insanın üretimiyle ortaya çıkmış şeyler kendiliğinden var olan şeylerden daha değerlidir. “*Tren burada yeraltına girerken her seferinde bu hevesi, bu gizli heyecanı hissederdi. Sanki normal varoluş, biçimsiz şeylerin kötü basılmış bir fotoğrafıydı da, bu duygu, keskin fırça darbeleriyle yapılmış, tertemiz, önemli, yapılmaya değer bir tabloydu.*”¹¹⁴ Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında insanın kendi uğraşı ile oluşan kazanılmış başarıyı kendiliğinden var olmuş şeylerden üstün tuttuğunu söyler. İnsan yapımı şeyler başarıyı getirdiyse mükemmel, kendi var olan şeyler anlamsızdır. İnsan zekasıyla ortaya koyulan, başarıyı getiren ve kazanç sağlayan oluşumlara saygı duyulmalıdır.

“Geride kalan yıllar boyunca atılan her adımda, tek bir sadakatin cesaretiyle seçilmiş yolda ilerleyiş sırasında, varoluş sevgisiyle, verilecek hiçbir şey olmadığını, herkesin kendi arzularını, kendi doyumunu biçimlendirmek zorunda olduğunu bilerek... metallere, raylara, motorlara şekil verirken... hep bir düşüncenin gücüyle hareket etmişlerdir.”¹¹⁵

Bu düşünce ise insanın dünyayı kendine göre şekillendirme çabasıdır. Rand’a göre insanın dünyayı kendi isteğine ve çıkarlarına göre şekillendirebileceği inancı insanın başarılı olmasını sağlamıştır. Bu inanç sonucunda elde edilen şeyler insana neredeyse dünyaya hükmetme gücü vermiştir.

---

¹¹² Rand, **a.g.e.**, s. 40-50.

¹¹³ Rand, **a.g.e.**, s. 48.

¹¹⁴ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 27.

¹¹⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 428.

“Dagny, insan ruhunu öldürenler bizi ‘materyalist’ diye damgalasa da, maddi varlıkların ne kadar değersiz olduğunu en iyi biz biliriz, çünkü onların değerini ve anlamını yaratan biziz. Bizim çok daha değerli şeyleri diriltmek uğruna kısa bir süre için onları gözden çıkarmamızdan bir zarar gelmez. Demiryolları, bakır madenleri, çelik fabrikaları ve petrol kuyuları beden, ama biz ruhuz.”¹¹⁶

Üreten insanlar, üretmeyi bilen insanlar varlıkların kendi başlarına değersiz olduğunu düşünür. Çünkü kendiliğinden var olan her şeye şekil veren ve onlara değer atfeden insanlardır. İnsanlar maddeye şekil verir, maddeyi bir amaca hizmet edebilmesi için evrimleştirir. Bunu yapabilenler üretici insanlardır. Üretici insanlar olmadığı sürece madde kendi kendine insanların amacına hizmet edemez. Üretici insanlar devleşir ve onlar olmaksızın dünyanın içine gireceği kriz açıktır. İnsan mala mülke bağlı olmamalı, onları kendine bağlı kılmalıdır. Üretici olmayan insanlar hayatlarını sürdürebilmek için maddenin kendi insafını beklerler fakat üretenler maddeyi kendine göre şekillendirir ve maddenin kölesi olmak yerine maddeyi kölesi haline getirir.¹¹⁷ Aklını kullanan insanın yapması gereken şey de budur, üretici olmaktır, maddeyi kölesi yapmaktır.

4. EPİSTEMİK AÇIDAN OBJEKTİF BİLGİ

Ayn Rand’ın objektivizm felsefesinde bilgi önemli bir yere sahiptir. Bilgiye ve bununla ilişkili olarak bilgi felsefesine verdiği değeri *Atlas Silkindi* romanında sıkça vurgulamıştır. Bilgi felsefesinin objektivist felsefedeki önemi, objektivizmde kabul edilen varoluş aksiyomuyla ilişkilidir. Varoluş aksiyomuna göre insan var olanı algılar ve insanın gerçek bilgiye ulaşması bu algılamayla başlar.

“İnsan ne yanılmaz ne de her şeyi bilendir; eğer öyleyse, epistemoloji gibi bir disiplin... ne gerekli ne de mümkün olmazdı... İnsan, gönüllü bilinçliliğin bir varlığıdır: algıların seviyesinin ötesinde -hayatta kalmanın bilişsel gereksinimlerine yetersiz düzeyde- insan, kendi çabasıyla egzersiz yapıp yapamayacağı ve bir akıl süreci ile bilgi edinmelidir. Doğru uygulayabilir veya uygulayamaz. Doğa ona zihinsel etkinliğinin hiçbir otomatik garantisi vermez; psikolojik çarpıklıktan kaçınma, hata yapma yeteneğine sahiptir. Kendisinin keşfetmesi gereken bir biliş yöntemine ihtiyacı vardır: rasyonel fakültenin nasıl kullanılacağını, sonuçlarının nasıl

¹¹⁶ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 500.

¹¹⁷ Rand, *a.g.e.*, s. 490-510.

doğrulanacağını, hakikati nasıl yanlışlıktan ayırt edeceğini, bilgi olarak kabul edebileceklerinin ölçütlerini nasıl belirleyeceğini keşfetmelidir.”¹¹⁸

İnsan algı yoluyla bilgiyi elde eder ve daha sonra elde ettiği bilgiyi kavramsallaştırır. Algı yoluyla elde edilen bilgi, kavramsallaştırılırken hataya düşülebilir. Zira insan hem yanılgıya açık bir varlıktır hem de her şeyi bilebilme yetisinden uzaktır. İnsanın algılayarak ulaştığı bilgiye kavramsal bir nitelik kazandırırken hataya düşmemesi ve o bilginin gerçeklikle bağını koparmaması için aklını doğru bir şekilde kullanması gerekir. İnsan gerçek bilgiye ulaşma yolunda aklı temel almalı, gerçeklerden kaçmak yerine gerçeğin peşinden gitmeli ve elde ettiği sonuçlar doğrultusunda hareket etmelidir. Bu sonuçlar insanın hoşuna gitmeyen veriler olsa dahi önemli olan gerçek bilginin ne olduğudur. Ayn Rand’ın felsefesinde epistemoloji bilgiyi elde etmek ve onu onaylamakla ilgilenir. Epistemoloji insan bilgisinin doğasını, kaynağını ve nasıl elde edildiğini inceler. Bilgiyi elde etmek yeterli değildir. Elde edilen bilginin doğru bilgi olup olmadığı da büyük önem taşımaktadır. Epistemoloji insana doğru bilgiyi elde etmenin yolunu, aşamalarını, algılama ile elde edilen verilerin ilişkilendirilmesi ve hatta tanımlanarak ne olduğunun belirlenmesi yönünde yol gösterici olur. Sonuç olarak bilgi felsefesi ve mantık ile doğru bilgiye ulaşılır.¹¹⁹

Ayn Rand’ın objektivizm felsefesinde varoluş bilinçten üstündür. Varoluş bilinçten üstün olduğu için insan var olanı algılar ve gerçek bilgiyi elde etme çabasına bu algılama sonucu girer. Bilgi felsefesi yani epistemoloji de bu yüzden objektivist felsefede önemlidir. Bir diğer yönden varoluş bilinçten üstün olmasaydı yani bilincin üstün olması mümkün olsaydı bilinç bilgisini, içebakış yoluyla elde edeceği için bilgiyi olmasını istediği gibi belirler ve hayata gerçeklik olarak sunar. Fakat objektivizm felsefesinde insan bilgiyi algı yoluyla elde ederek aklını kullanıp kavramsallaştırır. Bunun sonucunda elde edilen bilgi varoluşa uyum sağlıyorsa gerçek bilgi elde edilmiş olur.

---

¹¹⁸ <https://www.aynrand.org/novels/introduction-to-objectivist-epistemology#bilgikuram%C4%B1-2>(E.T.: 25.10.2018)

¹¹⁹ <https://www.aynrand.org/novels/introduction-to-objectivist-epistemology#bilgikuram%C4%B1-2>(E.T.: 25.10.2018)

“Para kazanma sanatı hakkında da bir şey bildikleri yok, öğrenmenin gerekli olduğunu düşünmemişler. Bilgiyi gereksiz, yargıyı da feda edilebilir görmüşler. Bakmışlar ki dünyada ben varım, üstelik de bilmeyi kendi onurum saymışım, benim onuruma güvenebileceklerini düşünmüşler.”¹²⁰

Ayn Rand yukarıdaki paragrafa *Atlas Vazgeçti* romanında yer vermiştir. Rand’a göre bilginin gereksiz olduğu kabul edilebilir bir durum değildir. Bir insan bir iş yapacaksa o işte başarıya ulaşabilmesi için öncülü olan şey yapacağı iş hakkında bilgiye sahip olmasıdır. İnsan kendi bilgi ve düşüncesiyle yapacağı işlere kalkışmalı, sonucu iyi olursa bu kendi başarısı olmalı ve bu başarıdan haz duymalıdır. Başkasının bilgi ve düşüncelerine güvenerek yapılan yatırımlarda başarı elde edilse de gelen başarı insana haz veren bir başarı olmaz. Ayrıca başkasının attığı adımlara göre atılan adımlarda başarısızlık ortaya çıkarsa o zaman suçlanacak kişi taklit edilen değil, kendi aklını kullanmayarak başkasının aklıyla hareket eden kişi ya da kişiler olmalıdır. Herkes yaptığı iş hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Diğerlerinin kendisini takip etmesi, işi yapan kişinin suçu değildir. Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti* romanında eğer diğerlerini taşıyan yaratıcı insan bunu yapmaktan vazgeçerse diğerlerinin durumunun ne olacağını gözler önüne sermiştir. Atlas vazgeçmiştir.

Ayn Rand atlasları vazgeçirdiği romanında objektivizm felsefesi hakkındaki bütün bilinmesi gerekenleri olay örgüsü içerisinde açıkladığını söyler. “*Kesin diye bir şey yoktur... Hiçbir şey kesin değildir. Her şey bir görüş meselesidir.*”¹²¹ Bir insanın nasıl bu düşüncelere sahip olabileceğini anlayamayan Rand, bu tarz söylemlere şiddetle karşı çıkar. Ona göre kesin bilgi vardır ve onlar kesin var olanlardır. Ayn Rand kesin bilginin varlığına üç temel aksiyom olan varoluş, bilinç ve özdeşlik sayesinde ulaşıldığını savunmaktadır. Bu üç temel aksiyom yukarıda ayrı ayrı ele alındığı için burada daha fazla ayrıntıya girmek bizi tekrara düşüreceğinden Rand’ın kesin bilgiye üç temel aksiyom sayesinde ulaşabildiğimizi savunduğunu söylemek yeterlidir.

Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında hayat verdiği Ferris karakterinin de yanlış düşüncelerine romanında yer vermiş ve bu düşüncelerin eleştirisini yaparken olması gerekeni okuyucularına anlatma yolunu seçmiştir. “*O kadar hayranlık duyduğunuz zeka*

¹²⁰ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız*, s. 207.

¹²¹ Rand, *a.g.e.*, s. 450.

kahramanları, bir zamanlar size dünyanın dümdüz olduğunu, maddenin en küçük zerresinin atom olduğunu öğretmişlerdi. Bilim tarihinin tümü, bir başarılar dizisi değil, çatlayıp çöken yalanlar dizisidir.”¹²² Ferris romanda bu sözleri sarf etmiş ve Rand onun düşüncelerini eleştirerek kendi fikirlerini aktarmıştır. Bilim tarihinde bir zamanlar dünyanın durağan olduğuna¹²³ inanıldığı, maddenin en küçük parçasının da atom olduğunun kabul edildiği bilinmektedir. Bilimin ilerlemesiyle bunların yanlış olduğu kanıtlanmış olsa da aslında o bilgiler için yanlış demek pek de doğru bir tespit değildir. Çünkü ona göre o bilgiler de ortaya konduğunda, kendi içinde bulunduğu bağlamda ortaya konmuştur. İçinde bulunulan şartlar göz önüne alındığında şimdi yanlış kabul edilen o bilgiler doğrudur. Bu yüzden hayranlık duyulan zeka kahramanları eleştirilmemelidir. Çünkü kendi dönemlerinde, ellerindeki imkanlar dahilinde ulaştıkları o bilgiler, içinde bulunduğu bağlamda doğrudur.¹²⁴ Doğru kabul edilen bilgilerin daha sonra yanlışlığı söz konusu olabiliyorsa yani bilgi değişebiliyorsa, bilginin kesinliğinden bahsetmemiz mümkün olamayacağından Rand’ın savunduğu gibi evrensel ve kesin bir bilginin varlığından söz etmek olanaksız görünmemektedir. Rand kesin bilginin varlığını savunurken aynı zamanda genel geçer bilginin yanlışlanabilir olduğunu söylediğinde kendisiyle çelişir. Objektivizm felsefesinde çelişkinin kabul edilemez bir durum olması yine bu felsefenin kendi içinde çeliştiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Ayn Rand’a göre öğrenmenin sınırı yoktur. Yeni öğrenilen bilgiler bazen eskileriyle çelişse de yine de her bilimsel bilgi kendi içinde bulunduğu bağlamda doğrudur denilebilir. Yeni bilgiler öğrendikçe hiçbir şey bilmediğimiz sonucuna değil, öğreneceğimiz daha çok şey olduğu sonucuna varmalıyız. Yeni elde ettiğimiz bilgiler öncekilerle çelişiyorsa o zaman herhangi biri yanlış olarak kabul edilip mantıkla doğrusu belirlenip yanlış olan bilgi atılmalıdır.¹²⁵

“Bilim adamı, taşın taş olmadığını bilir. Aslında onun kuştüyü yastıktan farkı yoktur. Her ikisi de gözle görülmeyen, dönüp duran zerreciklerin oluşturduğu bir bulut formasyonudur. Şimdi siz, ‘ama taşı yastık olarak

¹²² Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 4.

¹²³ Thomas S. Kuhn, *Kopernik Devrimi Batı Düşüncesinin Gelişiminde Gezegen Astronomisi*, Çeviren: Halil Turan-Dursun Bayrak-Sinan K. Çelik, İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, Ekim 2007, s.27.

¹²⁴ Rand, *a.g.e.*, s. 4-10.

¹²⁵ Rand, *a.g.e.*, s. 4.

kullanamam', diyorsunuz, öyle mi? İşte bu da sizin gerçek karşısındaki çaresizliğinizi gösterir, o kadar."¹²⁶

Rand'a göre her madde kendine has özellik ve niteliklere sahiptir. Her maddenin kendi amacı vardır. Bütün maddeleri birbiriyle aynı görmek mantık dışıdır. Felsefe tarihi boyunca mistikler, sofistler (Protagoras, Gorgias, Prodikos, Hippias, Antiphon, Thrasymakhos, Kallikles)¹²⁷ ve septikler (Pyron, Timon, Karnedes)¹²⁸ doğru bilginin mümkün olmadığını dile getirmişlerdir. Ona göre hiçbir şeyin bilinmeyeceğini dile getirenler aslında daha en baştan kendileriyle çelişirler. Septisizmin insan aklının geçerli ve kesin bilgiye ulaşamayacağını savunması¹²⁹ doğal olarak objektivizmin bu görüşe karşı çıkıyor olmasını beraberinde getirir. Çünkü objektivizme göre kesin bilginin tek aracı akıldır. Mistisizme göre bilginin nasıl elde edildiği önemli değildir. Çünkü mistisizm her türlü bilgiyi şüpheli bilgi olarak görür.¹³⁰ Septisizme göre elde edilmiş yöntemi ne olursa olsun her türlü bilgi geçersiz bilgidir.¹³¹

Objektivizmin insanın bilgi edinme aracı olarak akli görmesine karşın septisizmin kesin bilginin tek aracı olan akla bile şüphe ile yaklaşması objektivizmin septisizme karşı olmasına neden olur. Mistikler hisleri ile hareket ederler ve hislerin söylediği şey insanların hiçbir şeyi kesin olarak bilemeyeceğidir. Rand'a göre hiçbir şey bilmediklerinin bilgisi de en az bir şey bildiklerinin kanıtıdır. Yine aynı kişiler düşükleri çelişkiyi devam ettirerek var olduklarının kanıtlanamayacağını söylerler. Fakat aslında bir kanıtın olabilmesi için de var olmanın ve bilinçli olmanın gerekli olduğu gerçeğini görmezden gelirler. Eğer bir şey bilinecekse, onu bilecek olan bir bilincin olması şarttır. Varoluş ve bilinç birer aksiyomdur. Aksiyom denilen şey bilginin dayanağını belirler. Aksiyomlar öyle önermelerdir ki bir aksiyomun yokluğunu kanıtlamaya çalışanlar bile bu kanıtlama işine o aksiyomların varlığı sayesinde girerler.¹³² Bir bilincin var olmadığını kanıtlamaya çalışacak bir kişinin aslında bunu

---

¹²⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 4.

¹²⁷ Platon, **Diyaloglar**, Çeviren: Teoman Aktürel, Remzi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, Kasım 2010, s. 43 ve devamı.

¹²⁸ Ahmet Arslan, **İlkçağ Felsefe Tarihi 4 Helenistik Dönem Felsefesi: Epikuroşular Stoacılar Septikler**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2008, s. 421-433.

¹²⁹ Ahmet Arslan, **İlkçağ Felsefe Tarihi Helenistik Dönem Felsefesi: Epikuroşular Stoacılar Septikler**, s. 421-425.

¹³⁰ Cavit Sunar, **Mistisizm Nedir?**, Kılıç Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1979, s. 23-27.

¹³¹ Arslan, **a.g.e.**, s. 421-425.

¹³² Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 605-606.

yaparken kullandığı şeyin bilinç olması, işte tam olarak o bilincin bir aksiyom olduğunun göstergesidir.

Ayn Rand'a göre bilgi yanlış bir kusur olarak görülmemelidir, fakat bunun bir kusur olmaması için insanın onu düzeltmeye istekli olması gerekir. Bilgi yanlış bir ahlâkî kusur değildir. Ahlakın ihlalinin söz konusu olabilmesi için bilinçli bir seçimle bu ihlalin gerçekleştirilmiş olmalıdır. Eğer bir şey kötü olduğu bilinerek seçilmişse, bilgiden isteyerek kaçılmışsa, düşünce bilinerek askıya alınmışsa ve bütün bunlar sonucu kötü bir eylemde bulunulmuşsa, o zaman ahlâkî bir ihlal yapılmış olur. Bu yüzden bilgi yanlışlığı düzeltme isteği oluşturuyorsa kabul edilebilirdir. Fakat ahlakın ihlali asla kabul edilemeyecek bir durumdur. Hayatın tek ahlâkî amacı mutluluğa ulaşmak olmalıdır. İnsanın ahlâkî dürüstlüğü'nün kanıtı ise onun mutluluğudur. İnsan kendi mutluluğu için mücadele etmelidir. İnsanın gururu, onun iyilik ve sevaplarının toplamıdır. İnsan bunun farkında olarak yaşadığında insan gibi yaşamış olur.¹³³ İnsan yaşadığı hayatta mutlu olmayı seçmelidir.

Yaşadığı hayatta mutlu olmayı seçen insan için mutluluğun yolu; doğru bilgidir denilebilir. Ayn Rand'ın felsefesinde doğru bilgiyi elde etmek için kullanılan ilk şey; algılama yetisidir. İnsanın algılaması durumu bilincin bir var olanı algılamasıyla başlayıp, kendi varlığını ortaya koyduktan sonra algılama işine devam etmesi şeklinde ilerler. Yani algıların geçerli bilgi sunduğu kabul edilmelidir. Çünkü Rand'a göre bilinç bir aksiyomdur. Bilincin aksiyom olması kanıtlanmaya ihtiyaç duymadığının göstergesi olduğundan bilinç ile elde edilen algıların da geçerliliği aynı ölçüde kanıtı ihtiyaç duymaz. Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde bilinç aksiyomunun kabulü insanın bilinçli bir varlık olduğunun kabulüyle birlikte bilincin algılama işini yaptığının da kabulünü beraberinde getirir. Bilincin yaptığı algılama işi fiziksel bir süreç olduğundan algılamayla insan ilk ve temel bilgilerini elde eder. Burada ilk ve temel bilgiler olarak belirtilmesinin sebebi; sadece algılamanın insana doğru bilgileri tek başına sunamayacağı gerçeğidir. İnsan sadece algı yoluyla bütün bilgilerini elde edebiliyor olsaydı her nesneyi tek tek algılayıp o nesnelerin özellik ve niteliklerinin tek tek bilgisine sahip olması gerekirdi. Fakat insan her var olanı algılama gücüne sahip olamayacağı halde algılayabildiğinden daha fazla var olanın bilgisine sahip olduğu için

---

¹³³ Ayn Rand, **a.g.e.**, s. 643-644.

bilgi edinmenin algılama işleminden sonra başka işlemlerden geçmesi söz konusudur.¹³⁴ Rand'ın objektivizm felsefesinde algılamadan sonra bilgi edinme sürecinde bir aksiyom olan insanın özgür iradesinden söz edilebilir.

4.1. Objektif Bilgide Özgür İrade

Objektivizme göre insan özgür iradeye sahip olan bir canlıdır. İnsanın özgür iradesinin olması demek tercih yapabilme hakkının olması yani en az iki seçenek arasından seçim yapabiliyor olması demektir. Bu durumda insanların ortaya koyduğu eylemler zorunlu olarak ortaya konmuş eylemler değil, en az iki seçenek arasından seçilerek başka türlü de olabileceken olduğu şekliyle ortaya konulanlardır. İnsanın özgür iradesini ortaya koyan şey ise algılanan verilerin kavramsallaştırma ve akıl yürütme sürecinden geçmesidir. İnsan algıladığı verileri akıl yürüterek yorumlama işine girdiğinde dahi bu akıl yürüterek muhakeme etmeyi seçmiş olduğundan iki seçenek arasından seçim yapmış ve özgür iradesini kullanmış olur. Yani Rand'a göre düşünmek de bir seçimdir. İnsanı isteğe bağlı işleyen bir bilince sahiptir. Çünkü insan duyu organları sayesinde verileri doğrudan algılar fakat onun mantığı doğrudan çalışan bir sisteme sahip değildir. Düşünmek denilen şey mekanik bir süreç olmamakla birlikte mantık bağlantıları içgüdülerle kurulacak bir şey değildir. Düşünmek ya da düşünmemek insanın yaptığı bir seçimdir. İnsanın düşünmek ve düşünmemek arasında bir seçim yapması, onun sahip olduğu özgür iradeyle mümkündür. Rand insanın özgür iradeye sahip bir varlık olduğunu savunur ve buna ters düşen bir görüşe sahip olduğundan materyalistleri eleştirir.¹³⁵

Materyalistlere göre insan en temelde maddi bir bedendir. Maddi bir beden olan insan akli ve hatta bilinç insanın maddi varlığının mekanik bir türevidir. İnsanın hür iradesi yoktur. İnsan düşünmesi, insan yapısından kaynaklanan fiziksel faaliyetlerin sonucudur. Yani insan düşüncesi, fiziksel ve maddi şartlar tarafından belirlenir. İnsanın fiziksel faaliyeti ona nasıl ve ne şekilde düşünmesi gerektiğini söyler yani insanı belli bir şekilde düşünmek zorunda bırakır. Bu durumda insanın başka bir şeyi tercih etme yetisi yok sayılmaktadır.¹³⁶

¹³⁴ Bkz. Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 640 ve sonrası.

¹³⁵ Bkz. Rand, **a.g.e.**, s. 640 ve sonrası.

¹³⁶ Jean Paul Sartre, **Materyalizm Ve Devrim**, Çeviren: Emin Türk Eliçin, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 1967, s. 7-12.

“Fakat insan vardır, akli da vardır. Her ikisi de tabiatın bir parçasıdır ve her ikisi de özel bir kimlik taşımaktadırlar. Tıpkı canlı organizmaların cansız maddenin varlığıyla çelişmediği gibi, irade özelliği de kimlik gerçeğiyle çelişmez. Canlı organizmalar cansız maddenin sahip olmadığı, kendilerinden kaynaklanan hareket gücüne sahiptirler; insan bilinci diğer canlı türlerinin bilincinin sahip olmadığı idrak (düşünme) alanı içinde kendinin başlattığı hareket gücüne sahiptir. Fakat tıpkı hayvanların sadece vücutlarına uygun olarak hareket edebilmeleri gibi, insan da zihinsel hareketlerini kendi bilincinin yapısına (kimlik) uygun olarak başlatabilir ve yönlendirebilir.”¹³⁷

Özgür iradesi olmayan insanın, Rand’ın objektivizm felsefesinde yeri yoktur. İnsan özgür iradeli bir varlıktır.¹³⁸ Materyalizmin savunuları göz önünde bulundurulduğunda bu düşünceyi insan aklının reddettiği açık bir şekilde görülmektedir. Fakat Ayn Rand insan aklına çok önem veren bir görüş olan objektivist bakış açısına sahip olduğundan ve insanın özgür iradesinin varlığını ortaya koyduğundan materyalizme şiddetle karşı durur.

İnsan düşünüp düşünmemek konusunda özgür iradeye sahiptir. Düşüncenin kötüsü olmaz ancak düşünmeyi reddetmek kötüdür.¹³⁹ Rand’a göre insan hayatta kalabilmek için düşünmeyi seçmelidir çünkü aksi bir durumda insanın hayatta kalması mümkün değildir. “ ... insan olduğunuza göre sizin için, ‘olmak veya olmamak’ demek, ‘düşünmek veya düşünmemek’ demektir.”¹⁴⁰ Rand’a göre insanın duyu organlarıyla algıladığı doğrudan verilerle hayatta kalması mümkün değildir. İnsan doğası gereği hayatta kalmak ister çünkü bütün canlılar gibi insanın da en büyük isteği hayatını sürdürebilmesidir. Bu istek insanı düşünmek için odaklanmaya iter. Burada odaklanmadan kasıt bilincin odaklandırılmasıdır. İnsan bilişsel olarak gerçekliği öğrenme çabasına girebilmek için odaklanmalıdır. Odaklanma ile düşünce birbirinden ayrı şeylerdir.¹⁴¹

Odaklanma dediğimiz şey bilincin düşünmeye hazır hale gelmesidir. Öncelikle odaklanma olmalıdır ki bilinç düşünme aşamasına geçerek akılla neyi ne şekilde yapması gerektiğine karar verebilsin. İnsan odaklanıp odaklanmama konusunda da

¹³⁷ Ayn Rand, **İhtiyacımız Olan Felsefe**, s. 46-47.

¹³⁸ Bkz. Rand, **a.g.e.**, s. 40 ve sonrası.

¹³⁹ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 146.

¹⁴⁰ Ayn Rand, **Atlas Silkindi**, s. 1037.

¹⁴¹ Bkz. Rand, **a.g.e.**, s. 1000 ve sonrası.

özgür iradeye sahiptir. İnsanın odaklanması yani insanın bilincini odaklandırması bir çabayı gerektirir. Gereken bu çaba ise insanın bilişsel düzeyini gerçekliği fark etmeye hazır duruma getirmesidir. Bilincini odaklayan insan zihinsel kapasitesini en üst düzeyde kullanmaya hazır olan insan demektir. Odaklanmanın düşünme sürecinden önce gerçekleşmesi gerekir. Önce odaklanma olmalıdır ki insan düşünme sürecine geçebilsin. Odaklanma çaba göstermeyi gerektirirken odaklanmama durumunda hiçbir çabaya gerek yoktur.¹⁴²

Rand'ın insanın özgür iradesini ele alırken kullandığı bir diğer kavram ise *kaçınma*'dır. Kaçınma insanın bilerek ve isteyerek odaklanmaktan vazgeçmesi ve hatta bunun için çaba dahi harcaması gereken bir durumdur. *Odaklanmama* ile *kaçınma* birbirine karıştırılmaması gereken iki kavramdır. İkisinin arasındaki ayırt edici fark ise *odaklanmamanın* pasif bir süreç olmasına karşın *kaçınmanın* aktif bir süreç olmasıdır. *Odaklanmama* insan zihninin gerçeği görmesine hazırlanması iken *kaçınma* bilinçli bir şekilde zihnin gerçeklikten uzak durmaya çabalamasıdır.¹⁴³

Bilinçli bir şekilde gerçeklikten uzak duranların düşünce yapısına göre insanları mutsuz eden şeyin az seçeneğe sahip olmaları değil, çok fazla seçeneğin arasında karar vermek zorunda kalmalarıdır. Bu insanın ne yapacağını bilememesi, kendisini mutsuz eder.¹⁴⁴ Rand'a göre kaçınmanın birçok sebebi olabilir. Bu sebepler gerçeklerin bireye korkutucu gelerek rahatsız ediyor olması ya da gerçekliğin bireyin istemediği bir şekilde meydana gelmesi olabilir. İnsan ne kadar çok şeye odaklanmayı seçerse o kadar çok seçim yapma şansına sahiptir ve hayatını yaptığı seçimler kadar kendisinin belirlemesini sağlar.

---

¹⁴² “O kadın da, onun gibilerin hepsi de, doğru olduğunu bildikleri düşüncelerden kaçıp duruyorlar. Siz kötü olduğunu bildiğiniz düşünceleri kafanızdan kovuluyorsunuz. Onlar çabadan kaçınmak için bunu yapıyorlar. Siz kendinize iltimas yapacak bir şeyi düşünme konusunda kendinize izin vermemek için yapıyorsunuz. Onlar duygularına ne pahasına olursa olsun pay tanıyorlar. Siz duygularınızı her sorunda ilk feda edeceğiniz şey olarak görüyorsunuz. Onlar hiçbir şeye tahammül etmek istemiyor, siz her şeye tahammül etmeye hazırsınız. Ama asıl hatanın aynı olduğunu görmüyor musunuz? Gerçeği görmeyi reddetmek, hangi nedenle olursa olsun, çok feci sonuçlar doğurur. Bir teki dışında kötü olan hiçbir düşünce yoktur, o da düşünmeyi reddetmektir. Arzularınızı görmezden gelmeyin, Bay Rearden. Onları feda etmeyin. Onların nedenlerini inceleyin. Ne kadarına tahammül edebileceğinizin de bir sınırı vardır.” Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 142-143.

¹⁴³ Rand, **a.g.e.**, s. 140-150.

¹⁴⁴ Ayn Rand, **Hayatın Kaynağı**, Çeviren: Belkıs Çorakçı Dışbudak, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Mart 2003, s. 625.

Ayn Rand'a göre insanların çoğu hiç düşünmeden yaşamayı seçer ve onların yaşamını sürdürebilmelerinin aracı düşünen insanlardır. Birileri onların yerine düşünmektedir ve onlar da taklit ederek yaşamlarını sürdürmektedir. Burada daha önce anlatılan insan ayrımı karşımıza çıkmaktadır. İnsan isteğe bağlı bilince sahip olduğundan, diğer insanlar bu durumu bilir ama adını koymaktan korkarlar. “*Mantık otomatik olarak çalışmaz. Düşünmek mekanik bir süreç değildir. Mantığın bağlantıları içgüdülerle kurulamaz.*”¹⁴⁵ Bütün bunlardan dolayı düşünme eylemini gerçekleştirmek bir seçim işidir. Hayatın her anında düşünmemiz gereken şeyleri düşünebilir ya da düşünmekten her zaman kaçabiliriz. Bunun seçimi bireyin kendisindedir.

İnsanlar düşünme ediminde seçim yapma hakkına sahip olsa da Rand'a göre kendi tabiatından kaçamamaktadır ve hayatta kalabilmek için mantığı kullanmak zorundadır. “*...insan olduğunuza göre sizin için, 'olmak veya olmamak' demek, 'düşünmek veya düşünmemek' demektir.*”¹⁴⁶ Düşünme edimi yaşamın temelidir demek yanlış olmaz. İnsan bilinci isteğe bağlıdır ve mekanik olmadığı için bu bilincin çizilmiş belli bir yolu yoktur, bu yüzden insanın ihtiyaç duyduğu şey; yapıp etmelerine rehber olacak bir rotadır.

Ayn Rand'a göre insanın tek özgürlüğü vardır. O da; aklın düşünüp düşünmeme özgürlüğüdür. İnsanların ruh olarak gördüğü şey aslında bilinçtir ve insan serbest iradeyle tek özgürlüğü olan düşünüp düşünmemeyi seçebilir. Düşünmek iyi bir eylemdir. Hatta o, düşünmenin insanın tek temel iyi eylemi olduğunu söyler. Tek temel iyi eylem olan düşünmek diğer bütün iyi eylemlerin doğacağı yerdir. İnsan düşündükçe iyi eylemlerde bulunur. Kötülük denilen şey; düşünmekten vazgeçmektir. “*Düşünmemek bir yok oluş eylemidir, varoluşu reddetmektir, gerçekliği silmeye çalışmaktır.*”¹⁴⁷ Gerçeklik yok edilebilecek bir şey değildir.

Öte yandan Ayn Rand'a göre “ahlâkî emir” diye bir şey olamaz. Çünkü ahlak seçimle oluşur ve seçimin olduğu yerde bir buyruktan bahsedilemez. Ahlak mantık alanında olduğu için, mantık içinde emri barındırmadığından ahlâkî emir dediğimiz de ortaya çıkan şey tam olarak bir çelişkidir. “*Benim ahlakım, yani mantık ahlakı, bir tek aksiyom içermektedir: Varoluş vardır ve bir tek seçenek içermektedir: Yaşamak. Geri*

¹⁴⁵ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir*, s. 552.

¹⁴⁶ Rand, *a.g.e.*, s. 552.

¹⁴⁷ Rand, *a.g.e.*, s. 563.

kalanı oradan doğar.”¹⁴⁸ Rand’ın objektivizm felsefesi ahlâkî emri değil, insanın mantığı ile oluşturduğu ahlâkî kuralları içinde barındırır.

Ayn Rand’a göre yaşamayı seçtiğinde onu yönetecek üç şey; mantık, amaç ve özsayıdır. *“Mantık onun tek bilgi aracıdır. –Amaç, o araçla elde edebileceği mutluluğun seçimidir.- Özsayı da, kendi aklının düşünebilme ehliyetine sahip, kendi kişiliğinin mutluluğa layık olduğundan ihlal edilmez biçimde emin olmasıdır.”*¹⁴⁹ İnsan mantık ile bilgiyi elde edip yine mantık ile mutluluğu seçmeyi amaç edinmelidir. Yaşamayı seçen her insan düşünebilme kabiliyetinde olduğunu unutmamalı ve mutluluğu amaç edinmelidir. İnsan bu üç değerle iyi eylemleri ortaya koyar. İnsanın iyi eylemleri aslında varoluş ile bilinçliliğin birbirine olan bağıyla ortaya çıkar. Sözgelimi iyi eylemler *“... rasyonellik, bağımsızlık, tutarlılık, dürüstlük, adalet, verimlilik ve gurur...”*¹⁵⁰ dur.

Ayn Rand’ın objektivizm felsefesinde insanın bilgi edinmesindeki ilk yol algılama yetisi olsa da algılama yetisi insanın algıladığı var olanları düşünmeyi seçmesi durumunu ortaya koymaktadır. Var olanları algılayan bilinç, algıladığı şeyleri düşünmeyi seçtiğinde gerçek bilgiye ulaşmaz. Objektif bilgiye ulaşabilmek için algılananlar kavramsallaştırılmalıdır. Burada kavramsallaştırmadan kasıt sadece dilsel kavramsallaştırmayla sınırlandırılmamalıdır. İnsan algıladığı var olanları tek teklerden yola çıkarak özellik ve niteliklerine göre sınıflandırmalı, farklı olanlarla benzer olanların ayrımını yaparak benzerlikler doğrultusunda elde ettiği verileri kavramsallaştırmalıdır. İnsan kavramsallaştırma sürecinde aklını ve mantığını kullandığı takdirde elde edeceği bilgi objektif bilgi olur.¹⁵¹ Çünkü Ayn Rand’ın objektivizm felsefesinde objektif bilgiyi elde edebileceğimiz tek araç akıldır.

4.2. Bilgi Edinme Aracı: Akıl

Objektivist felsefenin temel kavramlarından biri “akıl” ‘dır. Rand, insanın aklını kullanmasını algı yoluyla elde edilen verileri mantık kurallarını araç edinerek çelişkiye düşmeden kavramsallaştırması olarak anlatır. Düşüncelerin algısal gerçeklikle bağlantılı

---

¹⁴⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 564.

¹⁴⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 564.

¹⁵⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 564.

¹⁵¹ Rand, **a.g.e.**, s. 564.

tutulabilmesi için akıl kullanmalıdır. Böylece geçerli objektif bilgiye ulaşılır. Ancak aklın mantık kurallarından bağımsız olarak geçerli bilgiyi elde etmesi olanaksızdır. Bu sebeple objektivizm felsefesinde mantığın değeri de aklın değeri gibidir. Geçerli bilgiye mantığa dayanmayan bir akılla ulaşılamaz ve bu yüzden mantığın objektivizm felsefesindeki yerine değindikten sonra akli ele almak gerekir.

Ayn Rand insanın yaşamını sürdürmesi için bilginin elde edilmesini zorunlu sayar. Bilgi kazanma aracı ise akılla mantıktır. Ona göre “*Mantık, duyulardan gelen malzemeyi algılama, tanıma ve birleştirme gücü*”¹⁵² dır. Duyular bir şeyin var olduğunu gösterir, duyuların sunduğu var olanları tanıyacak olan ise insan aklıdır. Var olanlar tanınıp birleştirildiğinde bunun yapıldığı süreç düşünmeyi oluşturur. İnsan var olana ‘Bu nedir?’ sorusunu sorduğunda verdiği cevapların doğru olup olmadığını ona söyleyecek olan şey; mantıktır. Rand bu soruyu varlığa sormayı reddetmiştir denilebilir. Çünkü evrenin neden var olduğu sorusunun cevabı onun felsefesinde kendine yer bulamamış görünmektedir. Mantığın varlığı var oluşun var olduğu durumuna bağlıdır. Bir şey mantıkla tanındığında, bu tanıma durumu içinde çelişkiyi barındırmaz. Eğer bu durum içinde bir çelişkiyi barındırıyorsa ortada bir hata vardır. Bu hatayı yapan da kişinin kendi düşüncesidir.¹⁵³ Bir çelişkinin varlığı onu düzeltmeyi gerektirir, bunun aksi bir durumda kişi kendi aklını devreden çıkarmış olur.

“ E, sen kimin fikrine danıştın?

Ben kimsenin fikrine danışmam.

Neye dayanarak hareket ettin?

Mantığa.

Kimin mantığına dayandın?

Benimkine.”¹⁵⁴

Rand’ın *Atlas Vazgeçti* adlı romanında yer verdiği bu konuşma onun mantığa, hatta insanın kendi mantığına verdiği değeri net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ona göre insan en doğru kararı aklını kullanarak, mantığa başvurduğunda verebilir.

---

¹⁵² Rand, **a.g.e.**, s. 560.

¹⁵³ Rand, **a.g.e.**, s. 560.

¹⁵⁴ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 32.

Ayn Rand için şeyleri harekete geçiren güç; insandır. “*Aslında harekete geçiren güç olmayınca her şey ne işe yarar ki?*”¹⁵⁵ İnsanın olmadığı yerde diğer şeyler de önemsiz ve anlamsız kalır. Onun için insanın değeri kadar insanın mantığı da önemlidir. İnsan mantığını kullanarak hareket etmeli, üretmeli ve başarıya mantığıyla ulaşmalıdır. Yine insan girdiği savaflara mantığı ile girmeli ve mantığıyla düşmanı alt etmelidir. “*Mantığın silah olmaktan çıktığı bir alanda, silah olarak ne kullanılabilir, diye düşündü.*”¹⁵⁶ Mantık savafları kazandırabilecek yegane silahtır. Mantığına güvenen insanlar zorlukları mantık kullanarak aşarlar fakat mantığı kullanamayanların silahlarının ne olduğunu kavrayamazlar. “*Katıksız kötülükle, bilinçli, kendini haklı görmeye çalışmayan, çıplak kötülükle savaşmanın olanaksız olduğunu kavramaktan gelen öfke.*”¹⁵⁷ Bu öfkenin sebebi de mantık kullanılarak bilinçli yapılan saf kötülükle baş edilemeyeceğindedir. Çünkü sadece kötülük olsun diye bilinçli yapılan kötülükle savaşmak için öncelikle bunu anlamak lazımken mantıklı insanlar bu duruma bir anlam veremedikleri için öfkelenir. Ayn Rand *Atlas Vazgeçti*’de mantığı ne olduğundan ziyade ne olmadığını anlatır:

*“O kadar gurur duyduğunuz gri madde, lunaparktaki ayna gibidir, asla erişemeyeceğiniz bir gerçeğin çarpıtılmış sinyallerini size yansıtmaktan başka bir şey yapamaz.”*¹⁵⁸ “*Vardığınız mantıksal sonuçlardan ne kadar eminseniz, o kadar yanılırsınız. Beyniniz bir çarpıtma aracı olduğuna göre, o beyin ne kadar aktifse çarpıtma da o kadar büyük olacaktır.*”¹⁵⁹

Burada mantığın insanı yanlış sonuçlara ulaştıracağı saçmalığı anlatılmıştır. Fakat Rand’a göre bu görüşe katılmak mümkün değildir. İnsanı doğrulara ulaştıracak olan araç; mantıktır. Beyin aktif oldukça düşünür, mantıkla da doğruya ulaşır. Romanda mantığın reddedildiğinden bahseden Rand, bu durumu eleştirerek mantığın neliğini açıklar: “*Sağduyu aramayın. Böyle bir şey beklemek saçmadır. Doğada mantık yoktur. Hiçbir şeyde yoktur.*”¹⁶⁰ Mantığı reddeden hiçbir düşünce kabul edilebilir değildir.

---

¹⁵⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 481.

¹⁵⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 511.

¹⁵⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 516.

¹⁵⁸ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 4.

¹⁵⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 4.

¹⁶⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 5.

“Mantık denen önyargının zincirlerini kıralım.”¹⁶¹ Bu cümleyi kuran kişi, düşüncesi dikkate alınacak biri değildir. Mantığı yok sayan biri, düşünmemeyi seçen kişidir ve bu, onun en büyük hatasıdır. “Tartışmayın, kabul edin. Kendinizi ayarlayın. İtaat edin.”¹⁶² İşte tam olarak mantığını kullanmayan bir insanın varacağı sonuç budur. İtaat etmek, düşünmeden başkalarının gölgesinde yaşamaya, yaşamak denilemez. Şu halde yaşamak başkasının gölgesinde değil, aklın ve mantığın ışığında olmalıdır.

Objektivizme göre insanın doğru, geçerli ve kesin bilgiye ulaşabilmesi için duyu organlarıyla elde ettiği algısal verileri çelişkiye düşmeden yani mantık kurallarıyla kavramsallaştırarak geçerli objektif kavramlar ortaya koymalıdır. “Duyuların işi, insana varoluşun kanıtlarını getirmektir ama onları tanıma işi o insanın aklına aittir.”¹⁶³ Buna göre akıl dışında başkaca bir araç, bilgi edinmek için kullanıldığında gerçeklikten uzaklaşır. “İnsanın temel niteliği onun akıl melekesidir. İnsanın akli onun temel hayatta kalma aracıdır; onun bilgi elde etmesinin tek yoludur.”¹⁶⁴ İnsanın objektif bilgiyi elde etmesindeki aracı akıldır.

Rand’a göre insan bütün davranışlarında doğru olanı seçmelidir. “... insanın doğru olanı yapması gerektiğini hala en açık gerçek olarak görüyordu. İnsanların nasıl olup da başka türlü davranmak isteyebileceğini hiç anlayamıyordu, ama öyle davranabildiklerini öğrenmişti.”¹⁶⁵ Rand bu durumu kabul edilemez bulur. İnsanların en temel gerçek olan doğruyu yapmaktan vazgeçerek yanlış gitmekte olduklarını anlayamaz. Akıl doğru olanı gösterir ve insanlar akli terk ederek yanlış yönelir. Bunun anlamlandırılabilmesi ise ona göre imkansızdır.

“Papazlar çadırlarda insanoğlunun doğaya karşı elinden bir şey gelmeyeceğini, bilimin bir yalan olduğunu, insan zihninin başarısızlığa mahkum olduğunu, aslında insanın, aklıyla gurur duyduğu için cezalandırılmakta olduğunu haykırırken, umutsuz yüzleri, yalvaran gözleriyle insanlar o çadırları dolduruyorlardı. Orada, insanoğlunun kendini yarılan tren raylarından ya da patlayan kamyon lastiklerinden koruyabilmek için tek umudunun, mistik sırlara inanmak olduğunu

¹⁶¹ Rand, a.g.e., s. 5.

¹⁶² Rand, a.g.e., s. 5.

¹⁶³ Ahmet Beşe- Nevzat Can, **Ayn Rand’ın Felsefesinde Sanatın Neliği ve Psiko-Epistemik İşlevi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006, s. 71.

¹⁶⁴ Ayn Rand, **Kapitalizm Bilinmeyen İdeal**, Çeviren: Nejdet Kandemir, Plato Film Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2004, s. 11.

¹⁶⁵ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 7.

dinliyorlardı. Mistik sırların anahtarı da sevgiydi. Sevginin, kendini silmenin, başkalarının ihtiyaçları uğruna kendini feda etmenin gerekliliğini haykırıp duruyorlardı çadırlarda.”¹⁶⁶

Ayn Rand’ın *Atlas Vazgeçti* romanının bir bölümünde kışın getirdiği kar, soğuk ve sonucunda doğan çaresizlikten sonra insanlar mistik inançlarda çözüm aramaya yönelmişlerdir. Üreten insanların bir bir battığı, bilim adamlarının, sanayicilerin, başarılı insanların ortadan kaybolduğu, üretimin durduğu, enerjinin tükendiği bir ortamda, bastıran çetin kış koşulları insanları çok sarsmış ve çaresiz bırakmıştır. İnsanların doğaya karşı çaresiz olduğunu savunan papazlar aslında doğaya hükmeden insanların varlığından, şimdi ortalarda olmasalar da bir zamanlar var olduklarından habersiz gibi konuşurlar. Ayn Rand’a göre insanın doğaya karşı elinden bir şey gelmemesi söz konusu olamaz. İnsan, aklıyla yaşadığı doğayı kendine göre düzenleyip ona hükmedebilir. İnsan bunu zihni sayesinde yapabilir ve insan zihninin başarısızlığa mahkum olduğu yanlış bir bakış açısıdır. Çünkü insan zihninin başarılarla ulaştığı birçok kez gözlemlenmiştir. İnsan aklıyla gurur duyduğu için cezalandırılmaz. İnsanın bu sebepten cezalandırıldığını düşünmeyi sağlayan şey aklına sırtını döndüğünde karşılaştığı olumsuzluklardır. İnsanları olumsuz şartlardan kurtaracak olan şey ise sevgi ve bu sevgiyi başkalarına yönelterek kendinden vazgeçmek değildir. İnsanoğlunu kurtaracak olan şey mistisizm değil, insanın aklını kullanmasıdır.

Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti*’de insan aklına, zekasına verdiği önemi birçok kez vurgulamıştır. İnsan akli insanlığın devamlılığı için başvurulacak tek araçtır. Aklını kullanan insanlar mantıkla da hareket ederlerse başarılı olurlar. Başarıyı elde etmiş olan yaratıcı insanların zayıflar için, aklını kullanmayı reddetmiş olanlar için yapmak zorunda olduğu hiçbir şey yoktur. Kötülüklerin kökü insan zihni değil, insanın zihnini kullanmaması yani doğru kullanmamasıdır. Hayatta var olan herkes kendi için vardır, hayatını kendi için yaşamalıdır. Hiç kimse başkasına hizmet etme zorunluluğunda değildir. Hele ki bu zorunluluk ahlâkî görev olarak insanlara sunulursa altruizm¹⁶⁷

¹⁶⁶ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 286.

¹⁶⁷ “Altruizm: İnsanların bazen başkalarının menfaatine olan ve kendi menfaatlerine ilgi duymayan şeyleri yapmaları gerektiğini belirten herhangi bir etik görüş, bir tür etik fedakarlık olarak düşünülebilir. İnsan notunun olmadığı, insanların kendi çıkarlarına inanmadıklarına inandıkları şeyi yapabilecekleri görüşüne psikolojik fedakarlık denilebilir.” <https://www.aynrand.org> (E.T.: 25.10.2018)

ortaya çıkar ve altruizm insanlığın sonunu getirir. Bunu göremeyip insan aklına sırtını dönenler hayata sırtını dönmüş olurlar ve hayatlarından vazgeçmiş sayılırlar.

“Deha denilen şey bir batıl inançtır, Jim. Akıl diye bir şey yoktur. İnsan beyni bir sosyal üründür. Çevresinden aldığı etkilerin toplamıdır. Hiç kimse, hiçbir şey icat etmez. Yalnızca sosyal atmosfer içinde uçup geçen şeyleri yansıtır. Dahi de entelektüel bir çöpçüdür, aslında toplumun malı olan, kendisinin toplumdan çaldığı düşünceleri biriktirir. Düşünce hırsızlıktır. Özel servetleri yok edersek, daha adil bir servet dağılımı sağlarız. Dehayı yok edersek, o zaman da fikirlerin dağılımını daha adaletli hale getirmiş oluruz.”¹⁶⁸

Rand dehaları çok önemli bir yere koymuş, dünyayı sırtında taşıyan Atlas’ların aslında o dehalar olduğunu anlatmıştır. Dehalar, zekiler, aklını kullananlar yani dünyayı sırtında taşıyanlar birden ortadan kaybolsalar, her zaman onları suçlayan diğer insanlar kötü hale düşerler. Rand, ortadan kaybolan birkaç dehadan sonra ortaya çıkan yıkımı kurtarma çabasına giren insanların durumunu anlatır. Ve görülmektedir ki akılı yok sayan, başına gelen her türlü kötülüğü insan aklından bilenler yaptıkları hatadan ders çıkarmak yerine daha da dibe batmaktadırlar.

Objektivizm felsefesinde akıl bireyi başarıya götüren araç olarak görüldüğünden en çok önem verilen yetidir. İnsanlar aklını kullanmadan yaşayamaz. Bu felsefenin en üstün değeri akıldır. “*Kendini yok etme kavramına karşı grevdeyiz. Kazanılmamış ödüllere, ödüllendirilmemiş görevlere karşı grevdeyiz. Kişinin kendi mutluluğunun peşinde koşmasını kötü sayan dogmaya karşı grevdeyiz. Hayatın bir suçluluk olduğu doktrinine karşı grevdeyiz.*”¹⁶⁹ Objektivizm felsefesi bireyin değerli olduğunu savunur ve kendini yok etme durumunu kabul etmez. İnsanların akıl ve becerileri ile elde ettiği başarıların ödüllendirilmesi ve başarı elde edilmeden kimsenin ödüllendirilmemesi gerektiğini savunur. Ayrıca bu felsefeye göre insanlar kendi mutluluğunun peşinden koşmalı ve bunu bir günah gibi, kötü bir şey gibi algılamamalıdır. Hayat insanlara verilmiş bir ödüldür ve bu ödül suçluluk değil, mutlulukla değerlendirilmelidir.

Ayn Rand’a göre insan hayatı onun aklına bağlıdır. “*Varım, o halde düşüneceğim,*”¹⁷⁰ İnsan akıllı bir varlık olmasının yanında iradeye de sahiptir. İnsan

¹⁶⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 360.

¹⁶⁹ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 548.

¹⁷⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 642.

bilinci iradeli bir bilinçtir. İnsanın ahlâkî ideali insan olmayı kabullenmek olmalıdır. İnsan sahip olduğu her bilgiyi iradesi ve kendi çabasıyla edinir. İnsan her şeyi bilemez ama biliyor olmaktan vazgeçmemeli, hayatının sınırları içinde bilebileceği her şeyin peşine düşmelidir. İnsan yanlışlar da yapabilir fakat insan kendi yaptığı yanlış düzeltme gücüne de sahiptir.¹⁷¹ Bilgi sınırsızdır, insan hayatı boyunca hep daha çok şey bilmeye çabalamalıdır.

Sonuç olarak Ayn Rand'ın objektivizm felsefesi somut olan, gerçek yaşamda karşımıza çıkan problemlerle başa çıkabilmek için ortaya konmuştur. Objektivizm felsefesinin temelinde objektif gerçeklik vardır. Objektif gerçeklik insanın duyularından, bilincinden bağımsız olarak var olan gerçekliktir. Objektif gerçeklik; varoluş, bilinç ve özdeşlik aksiyonlarını içinde barındırır. Varoluş aksiyonu varoluşun var olduğu gerçeğidir. Bilinç aksiyonu var olanı algılama yeteneğidir. Varoluşun var olduğu gerçeği bilinç sayesinde algılanır. Özdeşlik aksiyonu ise bir var olanın ne ise o olduğu gerçeğini ortaya koyar. Özdeşlik aksiyonu nedensellik ilkesini doğurur. Nedensellik kanunu her varlığın kendi doğasına uygun davranması olarak karşımıza çıkar. Bu üç aksiyom ve nedensellik kanunu birbiriyle ayrılmaz bütündür. Bu üç aksiyom insan bilgisinin temelini oluşturur. Varoluş vardır, varoluş bilinç sayesinde algılanır, algılanan var olanlar neyse odurlar ve her var olan kendi doğasına uygun davranır.

Bütün bunlar insanın bilgi elde etme sürecine girmesini sağlar. Algı yoluyla elde edilen verilerle kavramsallaştırma süreci başlar. İnsan kavramsallaştırma işini aklını araç olarak kullanarak mantığına uygun bir şekilde gerçekleştirir. Akıl duyular sayesinde elde edilen ve bilinç ile algılanmış verileri tanımlar ve birleştirir. Bu işlem gerçekleştiğinde insan doğru bilgiye ulaşır. İnsanın hiçbir etkisi bulunmaksızın sadece algıladığı, düzenleyip değiştirmedeği ve gerçek bilgiyi kendisinden elde etmiş olduğu ve varoluş ile var olan, insanın etkisinden bağımsız olarak varlığını ortaya koyan nesnel metafiziksel verilerdir. Metafiziksel veriler insanın etkisinden bağımsız varoluşsal oldukları için bir bilinç tarafından değiştirilemezler. Metafiziksel veriler iyi/kötü değildir. Bunların iyi/kötü olması, değiştirilebilir ve tercih sonucu olmasını gerektirir. İyi/kötü değerlendirmesi yapılan şeyler, insan yapımı olgulardır. İnsanın başarılı

---

¹⁷¹ Rand, **a.g.e.**, s. 642.

olmasını sağlayan Şey; onun dũnyayı kendine gŕre Őekillendirmesidir. İnsan başarıyı elde edebilmek için maddeyi Őekillendirip ũretici olmalı, maddenin kŕlesi olmaktan kaçınıp maddeyi kendine kŕle yapmalıdır. İnsan bunu baŐardıđında yani insan yapımı olguları ortaya koyduğunda yeni bir problemle karşı karşıya kalır. Bu problem yapılan iÇin iyi mi yoksa kŕtũ mũ olduğu yani iyi/kŕtũnũn problemidir. İyi/kŕtũnũn değerlendirilmesi için ahlak alanına ihtiyaç vardır yani objektivizm felsefesinde ahlak anlayışını ortaya koymak bu felsefesinin anlaşılması açısından önemlidir.

II. BÖLÜM

ETİK VE POLİTİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM FELSEFESİ

1. ETİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM

Ayn Rand'a göre ahlâkî davranış soyut bir ilkedir. Fakat bu soyut ilkenin maddi dünyada karşılığını görmek mümkündür. Ahlaki davranışın yaşanılan dünyadaki yansması, insan yapımı olgulara bakılarak bilinir. İnsan yapımı olguların doğru/yanlış oluşu bunu göstermektedir. İnsan yaptığı her şeyde doğruyu seçmeye çalışmalıdır. Ahlak da doğru/yanlışı ayırt etmeyi ve doğru olanın seçilmesi gerektiğinden söz eder. Ahlaklı insan doğruyu seçmelidir, sadece doğruyu seçmekle yetinmeyip bilgisinin yettiği ölçüde en iyinin peşinden koşmalıdır. En iyiyi belirleyen ise amaca en uygun olandır. Rand'a göre insanın amacı onun değer standardının belirleyicisidir. Ahlak iyiyi seçmeyi ve hep daha da iyiye gitmeyi gerektirir. Ahlak söz konusu olduğunda insan kendi kararları doğrultusunda amacına uygun hareket etmelidir. Bunun için de insandan beklenen şey yargı ve karar verebilme yeteneğinin olmasıdır. Bunlara sahip olan insanın eyleme geçebilme cesareti olmalıdır. İnsan doğru olduğunu düşündüğü şeyi yapmalı, yanlış olduğuna kanaat getirdiği her türlü eylemden uzak durmalıdır.¹⁷² Ahlak söz konusu olduğunda doğru olan iyi, yanlış olan ise kötüdür.

Ayn Rand'a göre insanın dikkat etmesi gereken şey; doğru standartları kabul etmektir. İnsan ahlaki değerler sistemine göre harekete geçmeli ve eylemlerini belirlemelidir. İnsanı harekete geçirecek güç; ahlaki değerler sistemidir.¹⁷³ Ahlaki değerler sistemi insana doğruyu ve yanlışı gösterir. İnsan ahlaki değerler sistemine göre yaşayabilmek için doğru olanı seçmelidir. Doğru olan ise amaca en uygun olandır. İnsanın en nihai amacı hayatta kalmaktır.

Bu durumda Ayn Rand'a göre hayatta kalmak için bir arada yaşaması gereken insanlar, yaşamlarını sürdürme amacıyla çalışmalı, iş bölümü yapmalı ve ihtiyaçlarını karşılamak için üretmelidir. İnsan ürettiği şeye verdiği emeğin karşılığını başkalarının emekleriyle ortaya çıkmış olan ürünlerle değiştirerek ve bu ürünler sayesinde ihtiyaçlarını karşılayarak alır. İnsan ne kadar çok çalışır, ne kadar çok kazanır ve ne

¹⁷² Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 202.

¹⁷³ Rand, *a.g.e.*, s. 209.

kadar çok üretirse o kadar başarılıdır. Kaliteli mallar üreten kendi emeğinin karşılığını kaliteli ürünlerle alır. İnsan ürettiği kadar tüketmelidir. Fakat bazı insanlar kendini acındırarak, üretmeden tüketme arzusuna girmiş ve üreten insanlara (Rand'ın söylemi ile) bir asalak gibi yapışmıştır. Üreten insanlardan ürettiklerini çalmak isteyen insanlar kendilerine yardım edilmesini iyilik olarak sunmuş ve bunu da bir ahlak ilkesi gibi göstermişlerdir. Ahlakın hiçbir yerinde üretmeden tüketmek yoktur.

“Ama vücudumun, duygularımı ifade edebilme kapasitesini kınadım, ona sunabileceğim en yüce şeyi, bir hakaret sayıp lanetledim. Tıpkı aklımın ürününü Rearden Metal'e dönüştürmemi lanetledikleri gibi. Onların yasalarını kabul ettim ve bunlara inandım. Bana öğrettikleri gibi davrandım. İnsan ruhumun değerlerinin iktidarsız bir özlem olarak kalması gerektiğine, eylemle ifade edilmemesi, gerçeğe dönüştürülmemesi gerektiğine inandım. Vücudun hayatının sefalet ve mutsuzluk içinde, akıl dışı, küçük düşürücü bir performans olarak yaşanması gerektiğini düşündüm, bunlardan zevk almaya çalışanların aşağılık hayvan sayılacağını kabullendim.”¹⁷⁴

İnsanın bu kabullenışı kendi kendine, kendi varoluşuna yapabileceği en büyük kötülük olur. Mutluluk utanç verici değil, gurur duyulması gereken bir durumdur. Her insanın mutlu olmaya hakkı vardır. İnsan inanmadığı, aklının kabul etmediği yasalara uymak zorunda değildir. Buradaki yasalardan kasıt, manevi yasalardır. İnsanların oluşturduğu ahlak yasaları mantıkdışı olduğunda kabul edilmemelidir. İnsan başkalarının manevi kurallarına göre yaşadığında mutsuz olur ve mutsuz bir hayat sürmesinin sebebi olarak kendini görmelidir. Her insan aklını kullanıp mantığı kendine araç edinerek uyması gereken manevi kuralları belirlemeli ve ona göre yaşamalıdır. Başkalarının belirlediği mantıkdışı olan ahlaki kurallara göre yaşamını sürdüren insan hep kendi varlığını aciz görmek zorunda kalacaktır. Ama insan aciz değildir. Her insan özeldir ve değerlidir.¹⁷⁵ Aklını kullanmayı seçen insan kendi değerini ortaya koyabilir.

Ayn Rand'a göre akla uygun olmayan ahlaki kurallara bağlı yaşayan herkes ahlakın olması gerektiği gibi olmamasının sorumlusudur. Üreten, çalışan, başarılı olan ve aklını kullanan insanlar, ahlak konusunda üzerlerine düşeni yapmadıklarında

---

¹⁷⁴ Rand, **a.g.e.**, s. 402.

¹⁷⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 400-490.

eleştirilmelidir. Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında bu konuyu şöyle ifade eder: “*Biz dünyanın servetini ürettik, ama ahlaki kuralları kaleme alma işini düşmanlarımıza bıraktık.*”¹⁷⁶ Ayn Rand üretici, başarılı, aklını kullanan insanların ahlak alanıyla ilgilenmeyip sadece üretime ve başarıya kendini adayarak ahlak alanını üretmekten dahi aciz olan, aklını kullanmayan, düşünmeyen insanlara bırakmalarından şikayetçidir. Bu insanların suçları; aklını kullanmayan, başarıdan bihaber insanların oluşturduğu ahlak kurallarına ses çıkarmamaktır. Üreten insanlar, üretmeye devam edebilmek için var olan ahlaki kurallara ayak uydurmak zorunda kaldıklarında, hataya düşerler. Aslında bütün bunlar üreten insanların çalışmaya devam edebilmek için kendi standartlarından vazgeçirilmeye göz yummalarının sonucunda yağmacıların her şeyi yağmalamalarından kaynaklanır. Üreten insanların suçu diğerlerine karşı sessiz kalmalarıdır.¹⁷⁷

“Bu dünyanın, yapısı itibariyle kötülerin yeri olduğuna, iyiliğe burada yer olmadığına, iyiliğin asla kazanamayacağına inananların kötülüğünü görmeyi istiyorum. Onlar kendi ilkelerini, kendi değer standartlarını yeniden gözden geçirmek zorundadır. Kötülüğe, gerekli olduğu düşüncesiyle ruhsat vermeden önce, iyinin ne olduğunu ve neleri gerektirdiğini kontrol etmek zorundadırlar.”¹⁷⁸

İnsanların ahlak anlayışlarına göre belirledikleri iyiler gerçek iyiler değildir. Almadan vermek, emeğe saygı göstermemek, üretmeden başkasının yardımlarıyla hayata tutunmak iyi değildir. İyi olan; üretmek, çalışmak, başkaları için kendinden taviz vermemek, önce kendini sevmektir. İnsanın belirlediği ahlak anlayışının en büyük hatası; başkaları için kendini feda etmesidir. Bu kabul edilemezdir. İnsanlar ahlak anlayışlarını gözden geçirmeli ve gerçek iyinin farkına varmalıdırlar. Ayrıca Rand’ın yaşadığı dönemde -ki şuan da aynı şeyden söz etmemiz mümkün- ahlakın elden gittiği düşünülmekte ve ahlaka bir geri dönüşün gerekliliğinden bahsedilmektedir. Fakat bu ahlaka geri dönüş gerçek ahlaka geri dönüş olmalıdır.

Öte yandan Ayn Rand, birbirine karıştırıldığını düşündüğü ahlak ve mistik kavramlarının ayrımını yapmaktadır.¹⁷⁹ Onun objektivizm felsefesinde geçerli ve kesin bilgiye ulaşmada kullanılacak tek araç; akıldır. Fakat mistisizme göre kesin bilgiye

¹⁷⁶ Rand, *a.g.e.*, s. 498.

¹⁷⁷ Rand, *a.g.e.*, s. 498-499.

¹⁷⁸ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir*, s. 159.

¹⁷⁹ Rand, *a.g.e.*, s. 68.

ulaşmadaki tek araç akıl değildir. Vahiy ve sezgi gibi araçlarla kesin bilgiye ulaşılabilir. Bu durum objektivizm ile mistisizmin çatıştığının göstergesidir. Mistisizme göre insan, sezgiyle elde ettiğini bilgi olarak kabul edebilir ve bu bilgiye güvenebilir. Fakat objektivizme göre sezgiden gelen bilgiler insanı yanıltabilir olduğundan kesin bilgi değildirler. Ayrıca hislerinin ve duygularının geçerliliğini kontrol edebilecek güce sahip olmayan insan, bu şekilde elde edilen bilgilere güvenmemelidir. Objektivizm için geçerli ve objektif olan kesin bilgi ancak akıl yoluyla elde edilebilir. Bu yüzden mistisizmin ileri sürdüğü ve ilahi varlıklar tarafından verildiğini savunduğu hislerle gelen bilgiler akılla elde edilen bilgiler olmadığı için kesin kabul edilemezler. Objektivizme göre aklın süzgecinden geçmemiş hiçbir bilgi kesin ya da geçerli değildir.

“İnsanoğlu her zaman, insanın değil hayvanın niteliklerine taptı. İçgüdü idolü ve kuvvet idolü, mistikler ve krallar... Mistikler sorumsuz bilinç peşindeydi, kendi karanlık duygularının akıldan üstün olduğunu iddia ediyorlardı, bilginin nedensiz, kör püskürmeler halinde geldiğini, bunlara körü körüne itaat edilmesi gerektiğini, bunlardan kimsenin kuşku duyamayacağını savunmaktaydılar. Krallarsa, pençeler ve kaslarıyla yönetiyordu. Yöntemler fetih, amaçları yağmaydı. Kullandıkları gücün aracı da, sopaları ya da silahlarıydı. İnsan ruhunun savunucuları insanın ruhu için kaygı duyarken, insan bedeninin savunucuları insanın ruhu için kaygılanmaktaydı... ama her ikisi de onun aklına karşı olma noktasında birleşiyorlardı.”¹⁸⁰

Mistiklerin inancı da, kralların yolu da insan aklını yok saymaya yöneliktir. İnsan aklının yok sayıldığı, düşünmenin olmadığı bir dünya yıkıma karşı koyamaz ve sonuç yıkım olur. Var olan hiçbir insan aklının olmadığını kabul etmez. Hiçbir insan mantıkdışı bir şeye inanmaz. İnsanlar adaletsiz şeylere inanmışlardır. Ona göre insanın akli reddetmesinin sebebi, itiraf etmesini aklının engelleyeceği bir amaç olmuştur. İnsan çelişkiyi bile birinin ortaya çıkacak yükleri kaldıracağını düşündüğü için kabul eder.¹⁸¹ Ama insan farkına varmalıdır ki çelişki sonucunda kişiye sadece yıkımı sunar.

Ahlak adına insanların ortaya attığı mistik kavramlara itaat edilmemelidir. Rand'ın objektivizm felsefesinde adalet ön planda tutulmakta ve adaletin acımaya feda edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yine birlik için bağımsızlık feda edilmemelidir. Bu, tıpkı inanç için mantığın, ihtiyaç için servetin feda edilmemesi gibidir. Olması

¹⁸⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 68.

¹⁸¹ Rand, **a.g.e.**, s. 68.

gereken ahlak yerine, mistisizmin sunduğu ahlak anlayışıyla hareket etmek dünyayı manevi bir kriz içine sokmuştur.¹⁸² İnsanların sevap adı altında yaptığını dűşündüđü iyilikler sonucunda dünya büyük bir manevi kaosa girmiştir. Akıl bir dűşman olarak görölüp mistisizm el üstünde tutulduğça içine dűşülen manevi krizden kurtulmak mümkün değildir.

Ayn Rand objektivizm felsefesinde var olan ahlaki kavramları eleştirmiş, aslında insanların ahlaki tanımadığını savunmuştur:

“Siz ahlaki kavramları hiç duymadınız, yalnızca mistik ya da sosyal kavramları dinlediniz. Size ahlakın, keyfi olarak empoze edilen bir davranış kodu olduğu söylendi. Kendinizi üstün bir gücün ya da toplumun kapisine adamak, Tanrı’nın amacına hizmet etmek ya da komşunun refahına katkıda bulunmak, mezarın ötesindeki ya da bitişik evdeki bir otoriteyi memnun etmek... ama ne olursa olsun, kendi hayatınıza ve kendi zevkinize hizmet etmemek olduğu söylendi.”¹⁸³

Yukarıdaki paragraftan da anlaşılacağı üzere Rand, ahlak ile mistik ve sosyal kavramlar arasında bir ayırım yapmakta ve mistik ve sosyal kavramların ahlak olarak algılandığı düşüncesini dile getirmekle beraber objektivizm felsefesinde bunun yanlış olduğunu savunmaktadır. Rand’a göre ahlak insanlara keyfi olarak inandırılan bir davranış sistemi değildir. Asıl ahlak içinde akılı barındırmalıdır. Objektivizm felsefesinde ahlak kendini bir Tanrı için, başka insanlar için, toplumun keyfi için ya da ölümden sonra gidileceği varsayılan dünya -İslam inancına göre âhiret- için feda etmeyi gerektirmemektedir. Ahlakta manevi kodlar insanlara karşı değil, insanlar için olmalıdır. Ahlak bireyin hayatını tüketmek için değil, aksine bireyin daha anlamlı bir yaşam sürdürmesini ve onun hayatını iyileştirmeye yönelik hareket etmesini sağlamak için vardır. Mistisizmde insanlara ahlakın başkaları için yaşamak olduğu öğretilirken, Rand’ın objektivizm felsefesinde ahlakın birey için ve iyinin de bireyin kendi hayatını yaşaması olduğu anlatılır.

Açıkçası Rand’ın felsefesinde ahlak, insanların kendi çıkarlarını gözeterek hareket etmesinin kötü olmadığının, insanların kendi zevkini ön planda tutması gerektiğinin ve yine insanların kendi hayatlarına değer vermesinin gerekliliğini savunan,

---

¹⁸² Rand, **a.g.e.**, s. 546-547.

¹⁸³ Rand, **a.g.e.**, s. 550.

ayrıca akılla temellendirilen bir sistemin adıdır. Ahlakın rasyonel olması, onun felsefi sisteminin rasyonelliği ön planda tutmasıyla ilişkilidir. “*Rasyonel bir varlığın hayatına uygun bir şey iyidir, onu yok edecek her şey kötüdür.*”¹⁸⁴ Rand’ın savunduğu ahlak anlayışında iyi/kötü rasyonel bir varlığın hayatına uygun olup olmamasına göre belirlenir. İnsan hayatının değerini kendi değer standardı belirler. Mantıkta doğru ve yanlışın olmadığını savunanlara karşı o, ahlaklı olabilmek için mantığı ve mantığın bireye sunduğu iyi/kötüyü öncül kabul etmektedir. Ahlak insan aklını dışlayıp mistik bir hal almamalı, aksine ahlak mantığın iyileriyle belirlenmelidir. Ona göre bütün ahlakçılar insan aklını yadsımaya çalışmışlardır. Oysaki aklın olmadığı bir hayat kabul edilemez ve anti-akıl kavramı anti-hayat demektir. İnsanın hayatta kalmasını sağlayan şey akıldır. “*Hayatta kalmak için o insanın eyleme geçmesi gerekmektedir, eyleme geçmeden önce de, girişeceği eylemin niteliğini ve amacını bilmek zorundadır.*”¹⁸⁵ Şu halde insan aklıyla, ahlaki olanı belirlemelidir.

Bu noktada Ayn Rand, insan hayatıyla ahlak ve akıl arasında sıkı bir bağ kurar. İnsanın en temel ihtiyacı beslenme ihtiyacıdır. İnsan beslenmenin ne olduğunu nasıl yapıldığını öncelikle bilmelidir ki bu bilgiye göre hareket edip hayatta kalabilmelidir. Bu sadece bir örnektir. İnsan eyleme geçmeli, eyleme geçmek için bilmeli, bu bilgiye ulaşmak için de düşünmelidir. “*Sağ kalabilmek için düşünmek zorundadır.*”¹⁸⁶ Düşünmek ise akıl ve mantığın kullanılmasıyla mümkün olabilir. Bu yüzden de akıl olmadan sürdürülebilecek bir hayat kabul edilemez. Fakat düşünmek denilen eylem mekanik değildir. İnsan vücudundaki organlar mekaniktir ve kendiliğinden çalışır fakat düşünme edimi mekanik değildir; bu da beraberinde düşünme ediminin bir seçim olduğunu göstermektedir.

“İnsana mantıklı hayvan denmiştir, ama mantık bir seçim meselesidir. Tabiatının insana sunduğu alternatif de, ya rasyonel bir varlık, ya da intihar eden bir hayvan olmak demektir. İnsan kendi seçimi ile insan olmak zorundadır. Kendine gerekli olan değerleri kendi seçimi olarak keşfetmek, iyi eylemleri kendi seçimi olarak uygulamak zorundadır.”¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ Rand, **a.g.e.**, s. 555.

¹⁸⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 551.

¹⁸⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 551.

¹⁸⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 554-555.

İşte Rand'a göre mantıklı insan seçimlerini belirlediği ahlak kodlarıyla yapmalıdır. Bu da mantığın ahlakını gözetmekle mümkün olabilir. Şu halde mantığın içinde barındırdığı ahlak, asıl ahlak olduğundan insana uygundur.

Ayn Rand'a göre insanın başka bir insana hiçbir ahlaki yükümlülüğü yoktur. Kişilerin ahlaki yükümlülüğü sadece kendilerine, maddesel amaçlarına ve varoluşa karşı olan yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük de rasyonelliktir. İnsanlar diğer insanlarla mantık yoluyla ilişki kurmalıdır. İnsan bir başkasıyla sadece akılla ilişki kurabilir. Birey bireyle değil de birey diğer insanların akıllarıyla ilişki kurmalıdır. Kişiler arası ilişki karşılıklı rızayla mümkündür. Her kişi kendi çıkarı için başkalarıyla ilişki kurmalı ve ortak çıkarlarda buluşmadığı zaman ilişki kurmaktan kaçınılmalıdır. İnsan mantığını hiç bir koşulda başkasına teslim etmemeli ya da mantığından vazgeçen insanlarla herhangi bir iş yapmamalıdır. Rasyonel bir birey rasyonel bir kişiyle görüş ayrılığına düştüğünde bu ayrılığı ortadan kaldıracak olan şey gerçekliktir. Hangi taraf haklı olduğunu gerçekliğe bakarak öğrenir ve her ikisi de aslında gerçeği öğrenmiş ve kazançlı çıkmış olur.¹⁸⁸

"İnsanın haklarının kaynağı ne ilahi bir yasadır, ne de meclisten çıkma bir yasadır. O haklar kimliği yasadır. A, A'dır, insan da insandır. Haklar, insanın doğası gereği, doğru dürüst var olabilmesi için şart olan koşullardır. Eğer insan dünya yüzünde yaşayacaksa, aklını kullanması, kendi özgür iradesiyle hareket etmesi, kendi değerleri uğruna çalışması ve çalışmasının ürünü kendine saklaması onun haklarıdır. Eğer amacı dünyada yaşamaksa, rasyonel bir insan olarak yaşamaya hakkı vardır, çünkü doğa ona irrasyonel olmayı yasaklamaktadır. İnsanın haklarını inkar etmeye kalkan herhangi bir grup, çete ya da ulus yanlışı seçmiştir, yani kötüdür, yani anti-hayat demektir."¹⁸⁹

Rand'a göre haklar kavramı ahlakidir. Ahlak söz konusu olduğunda bir seçimin olması zorunludur. İnsanlar kendilerine insan neslinin devamını ahlak ve hukuk standardı olarak seçmek zorunda değildir. Fakat bu seçim olmadığında insan kendi sonunu hazırladığı gerçeğiyle yüzyüze kalır. İnsan hakları, o hakların gerçeğe dönüştürülebilme hakkı olmadan var olamazlar. İnsan hakları insanın düşünme, çalışma, çalışmasının ürünlerini kendine saklamasıdır. Rand buna mülkiyet hakkı der. İnsan hakları olmadan mülkiyet hakkı var olamaz, mülkiyet hakkı olmadan da insan hakları

---

¹⁸⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 554-555.

¹⁸⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 648-649.

var olamaz. Sebep-sonuç kanunu mülkiyet hakkının kaynağıdır. Sahip olunan bütün mülklerin ve ortaya çıkan bütün servetlerin ortaya çıkışı akıl ile mümkündür, yani akıl özel mülkiyetin kaynağıdır. Hükümet dediğimiz şeyin görevi ise insanların haklarını korumak ve böylece insanları fiziksel şiddetten korumaktır.¹⁹⁰ Yani doğru devlet insanların haklarının korunmasını sağlayandır.

Objektivizm felsefesinde bireyin hayatı Tanrı'ya ya da diğer insanlara ait değildir. Bu felsefe bireyin hayatının başkalarına değil, kendine ait olduğunu savunur. Diğer insanlar ve mistisizm bireyden kendini feda etmesini isterken objektivizm felsefesi bireyin kendini feda etmesi durumuna karşı çıkmaktadır. Bireyin başka insanlar için kendini feda etmesi Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde altruizm olarak karşımıza çıkar. Rand altruizmi şiddetli bir biçimde eleştirmiştir.

1.1. ALTRUİZM

Ayn Rand'ın eleştirdiği altruizmin, ne anlama geldiğini belirlemek için öncelikle sözlük anlamına bakılabilir. Altruizm, özgecilik kavramıyla eş anlamlıdır. Altruizm, egoizmin ve bencilliğin karşıtı olan diğergâmlık olarak da adlandırılır. Diğergâmlık ilk olarak A. Comte (ö. 1857) tarafından kullanılmış bir kavramdır. Bu düşünme biçimine göre ahlak söz konusu olduğunda başkalarına teslimiyet üstün bir değerdir.¹⁹¹ Yani altruizmde kendini feda etme; insanın kendisi için değil de başkaları için var olduğu savunulur. Buna göre altruizmin özellikle Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde neden eleştirildiği konusu onun, objektivizmle zıtlığını ima etmektedir. Altruizmin insanlara sunduğu anlayış biçimi doğası gereği akıl sahibi olan insan için kabul edilir bir durum olmaması gerekmektedir birlikte bu görüş insan hayatında kendine yer bulmuş hatta bulduğu yeri her geçen gün daha da sağlamlaştırmıştır.

Esasında Ayn Rand'a göre altruizm, beraberinde ahlak krizini getirmektedir. İnsanoğlu yaşamaya devam etmek için ahlakı yeniden keşfetmelidir ve bu keşif

---

¹⁹⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 651.

¹⁹¹ Bolay, **a.g.e.**, s. 282. Altruizm; “insanlığı, insanları çıkar gözetmeden sevme, kişinin kendisini başka insanların ve toplumun refahına, genel iyiliğine adanması tavrı; başkalarının iyiliğini temele alan, diğer insanlara karşı iyiliksever, iyi niyetli, hoşgörülü ve yardımsever olmayı bir tavır olarak ön plana çıkartan, ‘başkası için yaşamak’ formülüne göre davranmayı öneren ahlak anlayışı; bencilliğin ve bireyciliğin karşısında yer alan bir görüş olarak, kişinin kendisini hiçbir çıkar gözetmeden, başkalarının ihtiyaç ve çıkarlarına adanması gerektiğini dile getiren öğretisi.” olarak da izah edilmektedir. Ahmet Cevizci, **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, Paradigma Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Şubat 2003, s. 311.

sırasında altruizmden tamamen kopmuş bir bakış açısına sahip olmalıdır. Ayn Rand'ın ahlakın ne olduğu sorusuna verdiği cevap, ahlakın, insanın neyin iyi neyin kötü olduğuna, sayesinde karar verdiği bir sistem olduğudur. Açıkçası onun felsefesinde ahlak kavramı, “*insanın tercihlerini –hayatının amacını ve gidişatını belirleyen tercihler- ve hareketlerini belirleyen değerler sistemidir*”¹⁹² şeklinde tanımlanmaktadır.

Ahlak felsefesinde Ayn Rand, altruizm söz konusu olduğunda Kant'ı eleştirmiş ve onun fikirlerinin altruizmi doğurduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğunu savunmuştur. Objektivizm felsefesinde altruizm kabul edilebilir bir durum değildir. Ona göre Kant'ın felsefeyle uğraşmasındaki amaç; altruizm ahlakını kurtarmak ve altruizmin aklın elinden alınarak hayatta kalabileceğini bildiğinden akli yok saymaktır.¹⁹³ Böylece altruist ahlakın Kant tarafından oluşturulmuş şekli olarak onun kesin buyruğa dayanan ahlakı gösterilebilir.

Burada Kant'ın ahlak anlayışını ayrıntılı ele alamayacağımızdan kısa bir şekilde değinerek Rand'ın karşı çıktığı onun düşüncelerine yer vereceğiz. Kant olayların olduğu gibi anlaşılamayacağını savunmuş ve akli sınırlamıştır.¹⁹⁴ Kant'ın kesin buyruğa dayanan ahlak anlayışında; bireylerin eylemlerini ahlakın temel ilkelerine yani kesin buyruğa göre eylemeleri gerekmektedir. Kant'ın ahlak anlayışına göre insan ancak genel bir yasa olmasını isteyebileceği maksime göre eylemde bulunmalıdır. Bu noktada önemli olan ahlaki eylemin gerisinde yatan niyettir. İnsanın görev duygusunun ürünü olan ilkeler ve gerçekleştirdiği eylemi ortaya koymasındaki niyet maksimi vermektedir.¹⁹⁵

Kant'a göre bir eylem bir yasaya uygun olarak doğru olduğu için isteniyorsa 'iyi' olma özelliğine sahip olmaktadır. Kant ahlak felsefesinde belirgin bir şekilde 'iyi' kavramı ile 'gereklilik' kavramı arasında sarsılmaz bir ilişki kurar. Kant'ın ahlak yasasında 'iyi'yi seçmek insanın aklını kullanarak yapacağı bir şeydir. İnsan yasaya saygısından dolayı iyiyi seçer, işte gereklilik de burada ortaya çıkar.¹⁹⁶ İnsanın mutlu olmasının yolu da yasaya uygun olan iyiyi seçmesinden geçer. Burada ahlak yasaları

¹⁹² Ayn Rand, **İhtiyacımız Olan Felsefe**, s. 100.

¹⁹³ Rand, **a.g.e.**, s. 100-110.

¹⁹⁴ Immanuel Kant, **Arı Usun Eleştirisi**, s. 250-251.

¹⁹⁵ Immanuel Kant, **Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafizığe Prolegomena**, Çeviren: İoanna Kuçuradi-Yusuf Örnek, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2002, s. 13.

¹⁹⁶ Kant, **a.g.e.**, s. 15.

insana neyi yapması gerektiğini söylemektedir. Kant'ın ahlak yasasının, insana yapacağı ahlaki eylemin bir yükümlülük olduğunu söylemesi, insanı ahlaki bir davranış olarak zorladığı anlamına gelir.¹⁹⁷ Fakat ahlaki davranışta bir zorunluluktan söz edilememelidir. Ahlakın insana yapması gerekeni söylemesini Kant, insanın ödev ahlakı şeklinde ele almıştır. Kant'ın ortaya koyduğu ahlak anlayışına göre insan kendini düşünmeden, herhangi bir çıkar gözetmeden ahlakın yasalarına uyacak şekilde davranmalıdır.¹⁹⁸ İnsanın davranışının ahlaki bir davranış olmasının yolu, o davranışın bir ödev hissi ile yapılmış olmasındandır. Eğer yapılan davranış sonucunda çıkar elde edilmesi amaçlanmış ise o eylem ahlaki değildir.

İşte bu noktada Rand; “*Kant'ın önerdiği şey tam bir sefillikle kendini hiç düşünmemeydi.*”¹⁹⁹ demektedir. Ona göre Kant'ın ortaya koyduğu ödev ahlakıyla ve bu ahlakın kabul görmesiyle birlikte insanlar, çıkarı olan işleri yapmaktan korkmaya ve çıkarları için herhangi bir eylemde bulunmaktan utanmaya başlamışlardır. Kendi çıkarlarını kötü bir iş olarak gören her insan, aslında Kant versiyonu olan altruizmi uygulamaktadır.

“İnsanların herhangi bir kişisel memnuniyet, kazanç veya motivasyon peşinde koşmayı kabul etmekten korktukları zaman, insanlar kendi mutluluklarını aradıklarını itiraf etmekten korktukları zaman, iş adamlarının kar etmekte olduklarını söylemekten korktukları zaman, ileri düzeyde bir diktatörlük rejimi kurbanlarının kendi “bencil” haklarından bahsetmekten korktukları zaman, iş başında olan Kant versiyonu altruizmdir.”²⁰⁰

Rand'a göre Kant'ın ortaya koyduğu ahlak görüşü, insanı diğer insanlar için yaşamaya mecbur kılmakta ve insanın kendini hiç düşünmemesini gerektirmektedir. Oysaki onun için bu kabul edilemez bir durumdur. İnsanoğlu ilerlemek istiyorsa aklını kullanmalı ve altruizmden uzaklaşmalıdır.

Ayn Rand'a göre insanlığın altruizmden kurtuluşunu sağlayan şey kapitalizmdir. Kapitalizmin olduğu yerde altruizmin barınamayacağını belirten Rand, Sanayi Devrimi ve beraberinde gelen kapitalizmi insanlığın velinimetini olarak görmektedir. Kapitalizm

¹⁹⁷ Immanuel Kant, **Pratik Aklın Eleştirisi**, Çeviren: İoanna Kuçuradi- Ülker Gökberk-Fusun Akatlı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 37.

¹⁹⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 105-109.

¹⁹⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 105.

²⁰⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 106.

ahlakı, altruizm ahlakına tümüyle karşı çıkan bir görüştür. Kapitalizmin insanlar tarafından kötülenmesinin sebebi; altruizm ahlakına karşı çıkmaktan korkulmasıdır. Altruizm ahlakının ideal ahlak olarak kabul edildiği durumda kapitalizm kötülenmek zorundadır.

“Kapitalizmin ahlaki haklılığı insanın ne kendisini başkalarına, ne de başkalarını kendisine feda etmeden kendisi için var olmaya hakkının olmasıdır; o, insanın -her insanın- diğerlerinin amaçlarına ulaşma yolları değil, başkasının ihtiyaçlarına hizmet eden bir kurbanlık hayvan değil, kendi başına bir amaç olduğunun tanınmasıdır.”²⁰¹

Kapitalizmin bu duruşu hiçbir zaman altruizm ve kapitalizmin aynı toplum içinde barınamayacağını göstergesidir. Altruizmin temelinde başkalarına hizmet varken kapitalizm başkalarına hizmet prensibiyle çalışmayacak bir yapıya sahiptir.

“Bugün dünyadaki kriz ahlaki bir krizdir ve ahlaki bir devrimden daha az olan bir şeyle çözülmesi mümkün değildir: Amerikan devriminin politik başarısını onaylayan ve tamamlayan bir ahlaki devrim. Kapitalizm için yalnız pratik bir mesele olduğu için değil, yalnız ekonomik bir mesele olduğu için de değil, ama ahlaki bir konu olarak da ele alıp en büyük gururla savunmalıyız. Kapitalizmin hak ettiği şey budur ve bundan daha azı onu kurtarmayacaktır.”²⁰²

Kapitalizm var olduğu andan itibaren hak ettiği savunuyu alamamış (ki bunun sebebi Rand’a göre altruizme bağlıdır) ve entelektüeller tarafından yeni arayışlar ortaya çıkartılmıştır.

“Eğer kapitalizmi kurtarmak istiyorsanız benimsememiz gereken tek tip bir argüman vardır, o da her ahlaki konuda prim kazanmış olan özgüven argümanıdır. Prensiplerinizi kontrol edin, amacınızın doğru olduğuna kendinizi ikna edin ve daha sonra tam bir ahlaki kararlılıkla kapitalizm için mücadele edin.”²⁰³

Ayn Rand’a göre kapitalizm hak ettiği savunuyu elde etmeli, hep var olmalı ve değer görmelidir ki kapitalizmin varoluşu altruizmin varlığını ortadan kaldırılsın. Bunun sonucunda da altruizmin olmadığı yerde objektif felsefe kendine daha geniş yer bulabilirdi ve doğru olan fikirlerin daha çok insana ulaşabilmesine olanak sağlansın.

²⁰¹ Rand, **a.g.e.**, s. 109.

²⁰² Ayn Rand, **İşadami İçin Felsefe**, Çeviren: Taylan Kızıloz, Plato Film Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2009, s. 41.

²⁰³ Rand, **a.g.e.**, s. 41.

Altruizm söz konusu olduğunda ahlak sisteminin asıl ilkesi ise insanın kendisi için var olma hakkının olmadığıdır. İnsan kendi var olma sebebinin başkalarına hizmet etmek olduğunu kabul ettiğinde altruizmin ağına düşmüş ve altruizm ahlakını kabul etmiş olur. Bu görüşün ahlak anlayışında insanın benliği değersizleştirilmekte hatta yok sayılmaktadır. İnsan altruizmi benimseyip kendini değersizleştirerek benliğini yok saydığına yani kendini feda ettiğinde en yüksek ahlaki görevi yerine getirmiş ve kendini altruizmin ahlak sisteminin insafına teslim etmiş olacaktır. Bütün bunlar sonucunda insan bu görüşün ahlak anlayışına göre erdemli olacak ve ahlaki görevini yerine getirmenin rahatlığına erişecektir.²⁰⁴

Altruizmi uygulayan insan “Neden?” sorusunu sorabilirse bu soruyu sorduğu andan itibaren altruizm görüşünün en büyük düşmanını ortaya çıkarmış olacaktır. Altruizmden kurtulmak için bu “Neden?” sorusu cevaplanabilmelidir. Bu soruya dünyevi sebepleri sunarak kendini feda etmeyi haklı çıkaracak bir cevap verilememektedir.²⁰⁵

İnsanların kendini feda etmesi gerekliliğinin nesnel bir şekilde temellendirilememesi kanıtsız kabulü gerektirmekte ve bunun çözümü mistisizmde bulunmaktadır. Mistisizm kanıt gerekmesizin kabul edilmeyi beraberinde getirmektedir. Zira Rand’e göre mistisizm söz konusu olduğunda akıl devre dışı kalmaktadır. İnsan aklını yok sayan mistisizm, insanı mantıki düşünceden alıkoyma çabasıdadır. Başka bir ifadeyle akıl ve mantıklı düşünceye sırtını dönen insan, mistisizme yönelir. Mistisizmin verdiği ve tamamen duyulardan bağımsız olan bilgiler aklın süzgecinden geçirilmeksizin kabul görmekte ve Ayn Rand’a göre bu durum insanoğlunun karanlık çağları yaşamasının sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁰⁶

Karanlık çağlarda ve Ortaçağ’da yaşanan mistik düşünce Rönesans’la sarsılmış ve bu düşüncenin “kendince” sağlam olan temelleri yıkılmaya başlamıştır. Rönesans’la birlikte insan aklı yeniden doğuşa geçmiş ve insan düşünme edimini gerçekleştirmeye yeniden dönüş yapmıştır. İnsanın aklını kullanma durumu uzun sürmemiş ve Rönesans’ın kazanımlarını yok etmeye çalışan bir kişi ortaya çıkmıştır. Rand’a göre bu kişi bugün çoğu kişinin düşüncelerinden dolayı tanımakta olduğu Immanuel Kant’tan

²⁰⁴ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 250-255.

²⁰⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 250-260.

²⁰⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 102-107.

başkası değildir. Rand'a göre Kant ölmekte olan altruizmi yeniden diriltmenin peşine düşmüştür.

“Benim meydan okuduğum sizin politikanız değil, ahlaki dayanağımız. Eğer insanların başkalarını kurbanlık hayvana dönüştürerek mutlu olacağı doğru olsa ve benden de benim kanım sayesinde hayatta kalmak isteyen yaratıklar için kendimi feda etmem istense, kendim dışındaki toplumun çıkarları için, kendi çıkarlarıma karşı davranmam istense... reddederdim. En iğrenç kötülük olarak reddederdim böyle bir şeyi.”²⁰⁷

Rand romanında insanların kurban edilmesine, ahlaki gerçeklere dayanarak yok edilmesine ve insanların başkalarının çıkarları için kendi çıkarlarından feragat etmesine karşı durmuştur. İnsan önce kendi çıkarlarını düşünmeli ve kendisi için yaşamalıdır. Rand'a göre kendine halk diyen insanların inancı kendi çıkarlarını korumak için kendisine kurbanlar getiren bir inançtır.²⁰⁸ Rand bunun kabul edilemez olduğunu, her verilen kurbanın yeni kurbanı ortaya koyacağını ve sonunda kurban edilecek kimse kalmayacağını, en sonunda da toplumun kendi kendini yok edeceğini, tüm bunların olmaması için de kimsenin kendini başkaları için kurban etmemesi gerektiğini savunur. Ona göre herkes kendi çıkarlarını gözetererek yaşadığında ve kimse başkaları için kurban edilmediğinde herkes hak ettiği hayatı yaşayacaktır.²⁰⁹

Altruizm insanlara kurbanlık hayvan olmayı önerir. Altruizmi benimseyerek kurbanlık hayvan olmayı seçen insan aslında başkalarının sunağında can vermeyi de seçmiş olur. Bu durumda altruizmin insanlara sunduğu şey; dolaylı yoldan da olsa ölümün tam olarak kendisidir. Rand her insanın kendi başına bir amaç olduğunu söyler. Ona göre bunu gerektiren şey; gerçekliğin ve hayatın yapısıdır. Her insan kendi hatırı için vardır ve insanın en yüksek ahlaki amacı; kendi mutluluğudur.²¹⁰

Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti* romanında başkasına yapılan iyiliğin yapılmaması gereken bir şey olduğunu sık sık tekrarlar. Bir başkası kendisine yapılan iyiliği iyilik yapan kişinin kendisine bunu borçlu olduğunu düşünüyorsa ya da kendisinin iyilik yapılmasına ihtiyacı olduğunu ve buna hakkı olduğunu düşünüyorsa, bu insana iyilik yapılmamalıdır. İyilik ancak iyilik yapılacak olan kişinin kişiliği ve mücadelesi için

²⁰⁷ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 254.

²⁰⁸ Rand, *a.g.e.*, s. 254.

²⁰⁹ Rand, *a.g.e.*, s. 250-270.

²¹⁰ Rand, *a.g.e.*, s. 253-255.

ayrıca kendi zevkimiz için yapılmalıdır. Birine yardım etmek için karşıdaki kişinin iyi yanları göz önünde bulundurulmalıdır. O kişinin iyi yanları da durumunu düzeltmek için verdiği mücadele, rasyonel olması, haksız yere acı çekiyor olması durumudur. Yardım edilecek kişinin bu iyi yanlara sahip olmasına bakarak ona yardım edilmesi bir alışveriş gibi düşünülebilir. Çünkü karşıdaki kişinin iyi yanları, iyilik yapan kişiye iyiliği karşısında verilen bir ödemedir.²¹¹ Buradan hareketle almadan verilecek hiçbir şey ahlaklı değildir denilebilir.

Ayn Rand'ın objektivizm felsefesine göre ahlaki olan ile pratik olan birbirinin tersi olmamalıdır. Ahlak mantık alanı dışında görülmemeli inanç ve güç ahlakın belirleyicisi olmalıdır. *“Biliyor musun, bir insanın diğer bir insana karşı işleyebileceği tek gerçek ahlaki suç, sözleri ve eylemleriyle bir çelişki, bir imkansızlık, bir mantıksızlık izlenimi yaratarak kurbanının rasyonellik kavramını sarsmaktır.”*²¹² Ayn Rand için ahlak demek diğer insanların anladığı türden bir inançtan farklıdır. Ahlak, çelişkisizlikte, mantıkta ve rasyonellikte aranmalıdır. Ahlaklı insan çelişkiye düşmeyen, tutarlı, mantığı ile hareket eden ve rasyonel olmayı başarabilendir. Fakat insanların ahlak anlayışında var olan yanlışlar da mevcuttur. Ahlak söz konusu olduğunda içinde tercihin olması zorunlu bir durumken insanın tercih yapması ile uyuşmadığı halde kabul edilen “ilk günah inancı” Ayn Rand tarafından ele alınmış ve eleştirilmiştir. Ayn Rand, objektivizm felsefesinde “ilk günahın” kabul edilemez olduğu görüşünü savunmuştur.

1.2. İLK GÜNAH İNANCI

İnsanın varoluşunun ana değerleri mantık, ahlak, yaratıcılık ve zevktir. Hristiyanlıkta ‘İlk Günah’ inancına göre insan, cennetteki yasak meyveyi yemiş ve cennetten dünyaya düşmüştür.²¹³ Fakat insan o meyveyi yerken akıl sahibi bir varlık değildir. Bu öğretiye göre insan cennetten düşerken akıl sahibi bir varlık halini almıştır. Burada göze çarpan çelişki zaten akıl sahibi olmayan bir varlığa yasak koyulmuş olmasıdır. Şimdi dünyadaki akıl sahibi olmayan bir hayvana bir ağacın meyvesini yemesinin yasak olduğunu söylesek, o hayvan bunun bilincine varamaz. Herhangi bir

²¹¹ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir*, s. 645.

²¹² Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 267.

²¹³ Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi Yayınları, 5. Baskı, Isparta, 2004, s. 331.

yasaktan ve o yasağa uyulması durumundan bahsedilebilmesi için de akla ve akıl sahibi bir varlığa ihtiyaç vardır.

“Yeteneğimden hiçbir zaman suçluluk duymadım. Aklımdan hiçbir zaman suçluluk duymadım. İnsan olduğum için hiçbir zaman suçluluk duymadım. Hak etmediğim hiçbir günahı kabul etmedim, o sayede de kendi değerimi hak edecek ve bilecek özgürlüğe sahip oldum.”²¹⁴

Yukarıdaki sözleriyle Ayn Rand, Hristiyanlık inancında yer alan “ilk günah” prensibini reddetmiştir. Zira ona göre insanın doğuştan kötü olduğu ya da içinde kötülük yapma eğilimiyle doğduğu inancı²¹⁵ kabul edilmez. İnsan diğer canlılardan farklı olarak akıl sahibi bir varlıktır ve akıl sahibi bir varlık olarak doğmuş olması onun doğuştan günahkar olduğu kabulünün gerekçesi olamaz. Eğer insan doğuştan günah sahibi olsaydı, yapmadığı bir kötülükten sorumlu tutulmuş ve cezalandırılmış olurdu. Böyle bir insandan da iyi olması beklenemez. Bu sebeple ilk günah inancı kendi içinde çelişkilidir ve aklını kullanan insan bu çelişkinin farkına varabilmeli ve kendi değerini ortaya koyabilme yolunu kendine açmalıdır. Ya da insanın doğuştan günah işleme eğilimiyle doğduğunun kabulü de çelişkilidir. Çünkü insanın özgür olduğu düşüncesiyle kötülük yapma zorunluluğu birbiriyle bağdaşmaz inançlardır. Akıl sahibi insan bu çelişkilerin farkına varabilmeli ve kendi değerini ortaya koymalıdır.

“Güç kullanımı ancak bir cevap olarak geçerlidir ve ancak güç kullanmayı başlatan kişiye yönelik olarak geçerlidir. Hayır, onun kötülüğünü paylaşıyor değilim, onun ahlak kavramına kadar alçalıyor da değilim. Ben ona yalnızca seçtiği şeyi kullanma yolunu açıyorum: yok etmeyi! Ve bir tek şeyi yok etme hakkı vardır, o da kendisidir. Bir değeri ele geçirmek için mi güç kullanıyor? Ben de ancak yok edişi yok etmek için kullanırım.”²¹⁶

İnsan ölümden kaçmanın peşine düşmemelidir. İnsanın peşinden gideceği şey; hayatı yaşamak olmalıdır. İnsanı korkularından kurtaracak olan şey düşünmektir. Hiçbir güç insanı düşünmekten alıkoyma hakkına sahip değildir. Rand’a göre insanların²¹⁷ seçtiği ahlak anlayışı düşünmeden, üretmeden uzak, güç kullanımı ve korkuya dayalı bir

²¹⁴ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 78.

²¹⁵ Sarıkçıoğlu, **a.g.e.**, s.331-332.

²¹⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 574-575.

²¹⁷ Burada bahsi geçen insanlar objektivizm felsefesinin ahlak anlayışını benimsememiş olanlardır.

ahlak düzenidir. Bu ahlak düzenine “Ölüm Ahlakı” denilir.²¹⁸ İnsan düşünmekten vazgeçmemeli ve kendine ölüm ahlakını kabullendirmemelidir.

“Düzeninizin başlangıç noktası lanetleme, amacı, yöntemi ve sonucu da yıkım. Sizin düzeniniz insanı kötü diye lanetlemekle başlıyor, sonra ondan, yapılamaz dediği şeyi yapmasını bekliyor. Değerlerin ve sevapların ilki olarak, ondan kendi yozlaşmışlığını kanıtsız olarak kabullenmesini istiyor. İşe bir değer standardıyla değil, bir kötülük standardıyla başlamasını bekliyor. O kötülük, insanın kendisi oluyor, sonra oradan hareketle, iyiliğin ne olduğunu tanımlaması isteniyor; yani iyilik, onun olamadığı şey demek oluyor.”²¹⁹

Ayn Rand yukarıdaki paragrafta insanların benimsediği ahlak düzenini eleştirmiştir. Ona göre sebebi ne olursa olsun²²⁰ insanın varlığı kötü kabul edilemez ve insan var olduğu için hiç kimse ya da hiçbir mistik güçten özür dileyerek yalvarmamalıdır. İnsanın var olmasından dolayı borçlu olduğu hiç kimse yoktur. Aslında burada asıl değinilmek istenen şey ise ‘ilk günah’ inancıdır. İnsan bir irade kullanımı sonucunda bir hata yapmış olmadığı sürece günah sahibi olarak nitelendirilmemelidir. Çünkü bir iradenin kullanımının olmaması insanın bir seçim yapmadığı anlamına geldiğinden ortada bir günahın varlığından söz edilemez. Bunun sebebi, irade kullanımını ve seçimi içinde barındırmayan bir eylemin, oluşun ahlak alanı dışında kalmasıdır. Eğer insan iradesi dışında gerçekleşen, insanın varoluşu içinde kötülük barındırıyor dersek, kendi içimizde çelişkiye düşmüş oluruz.²²¹ İçinde seçim barındırmayan bir eylem ahlak alanı dışında kalmalıdır ve böyle bir eylemden dolayı insan kötü olarak nitelendirilmemelidir.

“Seçme imkanının dışında kalan bir şey, ahlakın alanının da dışında demektir. Eğer insan, doğuştan kötüyse, bunu değiştirecek iradeye, güce de sahip değil demektir. İradesi yoksa, iyi de kötü de olmaz; robotlar amoraldir. İnsanın kendi seçimine açık olmayan bir şeyi günah saymak, ahlak kavramıyla alay etmektir. İnsanın doğasını günah saymak, doğayla alay etmektir. Onu doğmadan önceki bir günahıtan ötürü cezalandırmak, adaletle alay etmektir. Masumiyetin var olmadığı bir konuda onu suçlamak, mantıkla alay etmektir. Ahlakı, doğayı, adaleti ve mantığı bir

²¹⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 576.

²¹⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 577.

²²⁰ Burada sebep olarak Tanrı da kastedilmiştir.

²²¹ Rand, **a.g.e.**, s. 576-578.

tek kavramla yıkmak, eşi zor bulunabilecek bir kötülüktür. Oysa sizin düzeninizin temelinde yatan budur.”²²²

Ayn Rand’a göre insanın doğuştan kötülük eğilimine sahip olduğunu ve yine aynı insanın serbest iradeye sahip olduğunu söylemek çelişki içerir. Çünkü içine eğilim yüklenmiş bir serbest irade, kişinin ne kadar serbest iradeyle davranıyor olsa da kötülükten kaçamayacağına işaret eder. Yani serbest iradeye sahip olsa da her kişi içindeki eğilimden dolayı kötülük yapmaya mahkumdur. Kişi doğarken serbest iradeye sahip olsaydı içinde kötülük eğilimiyle doğmayı seçmezdi. İnsanın içindeki kötülük eğilimi kendi seçimi değilse, o zaman bir serbest iradeden de söz edilemez.²²³ Bu yüzden kişinin doğarken hem serbest iradeye sahip olması hem de içinde kötülüğe eğilim barındırıyor olması mümkün değildir. İnsan doğarken içinde kötülük yapma eğilimiyle doğmak istemeyeceği için seçimin insana ait olduğunu söyleyemeyiz. İnsan kötülük yapma eğilimiyle doğmuş ve bunun da kendi seçimi olmadığını kabul ettiğimiz takdirde de o zaman insanın serbest iradeli bir varlık olduğunu söyleyemeyiz.

“Efsaneye göre insan, yasak ağacın meyvesini yemiş, böylelikle bir akla sahip olmuş, mantıklı bir varlık haline gelmiştir. Bu iyiyle kötüyü ayırt etme yeteneğidir; yani insan, ahlaklı bir varlık haline gelmiştir. Arzulara sahip olmaya mahkum edilmiştir...buradan, cinsel zevk yeteneğini edinmiştir. Kısaca, ona yükledikleri suçlar, mantık, ahlak, yaratıcılık ve zevktir; yani varoluşunun ana değeridir.”²²⁴

Buradan hareketle ‘ilk günah’ ile insana yüklenmeye çalışılan suçlar insana ait suçlar olamaz, bütün bunlar insanın yanlışlarıdır denilemez. İnsan kendi varoluşunun esaslarından dolayı suçlu ilan edilmemelidir. İnsan doğası gereği yaşamını sürdürebilmek için günah denilen değerleri edinmelidir. Bu da kötülüğü insanın varoluşunda, yaşıyor olmasında bulmak demektir. Fakat insan sadece var olduğu ve yaşamını sürdürdüğü için kötü olmamalıdır.²²⁵

Ayn Rand’a göre insanların içinde yer bulan korkular vardır. Bu korkuların sebebi olarak insanlar işlediği suçları, başarısızlıklarını ya da ‘İlk Günah’ı görmektedirler. İnsanların korkularının sebebi bunlar değildir. Bu korkulara sebep olan

---

²²² Rand, **a.g.e.**, s. 577-578.

²²³ Rand, **a.g.e.**, s. 584.

²²⁴ Rand, **a.g.e.**, s. 578.

²²⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 578.

şeyler ise insanların kendi akıllarını askıya almaları, düşünmeyi reddetmeleri ve bunların sonucunda yaptıkları seçimin farkına varmalarıdır. İnsan, aklına sırtını dönmemeli, düşünmeyi reddetmemelidir. İnsan, kendi düşüncesine güvenmelidir. Kendi düşüncesine güvenmesi insanın özsaygısıdır.²²⁶ Kısacası insan aklını kullanmalı, düşünmeli ve özsaygıya sahip olmalıdır.

İnsanı varoluşundan dolayı kötü olarak kabul edenler aslında kötü olanın insanın kendisi değil de bedeni olduğunu savunurlar. Onlar kötü olanın bedende bulunduğunu, bedeninin de insana yabancı olduğunu söylerler. Bu da insan bedeni ile ruhunu ayırmaktır. İnsanın ruhu iyi, bedeni kötü olarak kabul edildiğinde insanın tek kurtuluş noktası olarak gideceği yer, ruhu ile bedenini ayıran yer yani ölüm olabilir.

“Evet, insanı ikiye böldüler, her yarıyı öbür yarıya karşı gelmek üzere konumlandırıdılar. Ona vücuduyla bilincinin ölümcül bir kavgaya tutuşmuş düşmanlar olduğunu öğrettiler. Birbirine ters yaratılıştaki iki hasım; istekleri çelişkili, ihtiyaçları uyumsuz, birine yarayan ötekine zararlı. Ruhunun doğaüstü bir alana ait olduğunu, ama bedeninin, o ruhu bu dünyada hapis tutan bir kafes olduğunu öğrettiler.”²²⁷

İnsanın bedeni ve ruhu iki ayrı parça değil, bir bütündür. Ruh olmayana bir beden ya da bedeni olmayana bir ruh insan değildir. O beden ceset, o ruh da ancak hayalet olabilir. Ceset bir günahkar olarak doğmuştur, hayalet ise insanın bildiği her şeyin aslında ‘yok’ olduğunun göstergesi olarak karşımıza çıkar. O zaman ruh sadece bilinmeyenlerin var olabileceği durumunu bize sunar. Bedenle ruhun düşmanlığının kabulü ancak akla ihanetle mümkün olabilir, bu kabul akla açılmış bir savaştır. İnsanın beden ve ruh olarak iki parçaya bölünebilmesinin tek yolu, akli yok etmekten geçer. İnsan mantığını teslim ettiği zaman beden ve ruh arasında çaresiz kalır. İşte tam da bu zamanda insanın karşısına çözüm yolu olarak sunulan şey ahlaktır.²²⁸

“Şimdi insan, şu enkazın arasında emekler, etrafı kör gibi yoklayıp yaşayabilmenin yollarını ararken, öğretmenleriniz ona ahlak düzeninin yardımını sunuyor, çözüm bulamayacağını, dünyada tatmin diye bir şey olmadığını söylüyorlar. Gerçek varoluşun, onun algılayamayacağı yerde olduğunu, gerçek bilinci var olmayana algılayabilme anlamına geldiğini

²²⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 640.

²²⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 579.

²²⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 579.

söylüyor, bunu kavrayamamasını da, onun kendi varoluşunun kötü, bilincinin güçsüz olduğunun kanıtı olarak öne sürüyorlar.”²²⁹

Ayn Rand “Ölüm Ahlakı” öğretmenlerini de kendi aralarında ikiye ayırır: beden mistikleri ve ruh mistikleri. Beden mistikleri materyalistlerdir, ruh mistikleri ise maneviyatçılardır. Materyalistlerin inandığı “bilinçlenmesiz” varoluşken, maneviyatçıların savunduğu “varoluşsuz” bilinçlilikdir. Hem materyalistlerin hem de maneviyatçıların insandan istediği şey aklın teslim edilmesidir. Maneviyatçılara göre aklın teslim edilmesi gereken yer vahiyken materyalistler bu yer olarak karşımıza refleksleri koyar. Materyalistlerin amacı insan vücudunun köleleştirilmesidir. Maneviyatçılar ise akli mahvetmeyi amaç edinmişlerdir.²³⁰ Her ikisi de birbiriyle ters anlayışlar olsa da asıl hedefleri ortaktır: insan akli.

“Maneviyatın mistikleri, iyiliğin Tanrı olduğunu söyler, onun da tek tanımı olarak, insanın algılayamayacağı bir varlıktır derler. Bu tanım insanın bilincini geçersiz kılmakta, varoluş kavramlarını da hiçe indirgemektedir. Bedenin mistikleri de iyinin, Toplum olduğunu söyler, onu fiziksel biçimi olmayan bir organizma olarak tarif eder, bu süper-varlığın herhangi bir kimsenin içinde olamayıp, genelde sizden başka herkesin içinde olduğunu iddia ederler.”²³¹

Ruhun mistiklerinin istediği şey insan aklının Tanrı’nın iradesine boyun eğmesidir. İnsanın değer standardı yalnızca Tanrı’yı memnun etmek olmalıdır. Tanrı ise insanın anlama gücünün ötesinde olduğu için sadece iman edilerek kabul edilebilir. Tanrı’yı memnun etmenin ödülü ise ruh mistiklerine göre ölümden sonra verilecektir. Beden mistikleri söz konusu olduğunda ise insanın değer standardı olarak karşımıza toplumu memnun etmek çıkar. Toplumun standartları ise insanın yargılama hakkına sahip olmadığı şeyler olarak kabul edildiği için sadece aksiyom olarak kabul edilmek zorundadırlar. Beden mistiklerine göre tüm bunların ödülü dünyadayken sunuluyor gibi görünse de insanın kendine değil gelecek olan nesline ancak verilebilmektedir. Hem ruh hem de beden mistikleri insanı bilmediği, sorgulayamadığı bir amaca sürüklerler. Her ikisi de insandaki en büyük kötülük olarak bencilliği kabul ederler. Onlara göre insan bencil olmamalı, iyilik için kendinden vazgeçmelidir, kendinden vazgeçerken yaşadığı hayattan da vazgeçmelidir. Yani insanlara sunulan şey ahlak, onların ahlakının temeli de

²²⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 580.

²³⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 580-581.

²³¹ Rand, **a.g.e.**, s. 581.

fedakarlıktır. İnsanın ruhunun ulaşabileceği en yüksek değer olarak fedakarlığı gören mistikler Rand'a göre yanılığın içindedirler.²³² Şu halde insan ne kendini feda etmelidir ne de bu mistik tavrı benimsemelidir. Aksine objektivizm felsefesinin önerdiği ahlaki öğretiyi kabul etmelidir.

1.3. Sevgi, Değer ve Mutluluk

Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde nesnel olmayan şeylere nasıl yer verdiğini incelememiz, onun objektifliğin olamayacağını düşündüğümüz alanlarda dahi objektivizm felsefesi için bir alan açtığını görmek için önemlidir. Rand objektivizm felsefesinin sadece olgularda değil duygularda da geçerli olduğunu; değer, sevgi ve mutluluk kavramlarını objektivizmle ilişkilendirerek ortaya koyar.

1.3.1. Sevgi

Ayn Rand'ın felsefesinde sevgi önemli bir konudur. Sevgi, onun felsefesinde, duygusal açıdan değil, objektif olarak ele alınır. Objektivizme göre karşılıksız sevgi diye bir şey söz konusu olamaz. Sevgi bir alışveriştir. İnsanlar değer sahibi olurlar ve sahip oldukları değerler ölçüsünde sevgiyi hak ederler. Bu durum alışveriş yapmakla aynı şeydir. Karşılıksız sevgiyi talep etme hakkı sadece çocuklara mahsus olmalıdır. Yetişkin bir insanın sevgi beklemesi için sevgi duyulmayı hak edecek şeyler yapması gerekir.²³³ Bir insanın sevgiyi hak etmesi için yaptığı eylemleri önemlidir. İnsanların sahip oldukları değerleri karşılığında onları severiz.²³⁴

Ayn Rand'a göre sevgi her insana eşit olarak duyulamayacak bir duygudur ve insanın sahip olacağı değerlerle sevgiyi hak ederek kazanır. Hiçbir maddi şey ve hiçbir manevi şey karşılıksız değildir. Hak edilmeyen bir sevgi de olamaz.

²³² Rand, **a.g.e.**, s. 581-582.

²³³ Rand, **a.g.e.**, s. 594.

²³⁴ Ayn Rand'ın sevgi hakkındaki görüşleri kendisi ile yapılmış bir röportajından alıntılarla ele alınmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=3UEIgCLz3Qs> (E.T.:11.03.2019)

“Sevgi, kişinin değerlerinin ifadesidir, kişiliğinizde ve karakterinizde edinebildiğiniz ahlaki niteliklerden ötürü size verilen en büyük ödüdür; kişinin bir başkasının değeri karşısında duyduğu zevkin duygusal bedelidir.”²³⁵

Ayn Rand sevgiye bir iş anlaşması gibi bakmakta ve her şey gibi sevginin hak edilmesi gereken bir şey olduğunu öne sürmektedir. Sebepsiz yere hiç kimseyi sevmeyiz, sevdiğimizi söylesek de bu sevgi değildir.²³⁶ Sevgi ancak hak edildiği zaman kazanıldığında gerçek sevgidir.

Öte yandan Rand’a göre doğuştan, kendi seçimimiz dışında sahip olduğumuz şeylere sevgi duymak saçmadır. “*Kendi seçmediği şeylere sevgi duyma yeteneği yoktu Dagny’nin.*”²³⁷ İnsan kendi seçtiği şeylere ya da kişilere sevgi duymalıdır. Yani sadece akraba olduğumuz için aradaki kan bağından dolayı birini sevmeyiz. Her insan sevilmeyi hak etmez. İnsanın sevgi talep edebilmesi için öncelikle sevilmeye layık olması gerekir. Ona göre sadece başarılı insanlar kutsaldır. Kutsallık başarıyla kazanılır. Göksel buyruklar kutsal kabul edilmemelidir. “*Onu kiliseye ya da okula yolladıklarında, insanların o sözcüğü kullandığını duyduğunda, anlamını bildiğini düşünür, gözünün önünde heykel canlanırdı.*”²³⁸ Rand’a göre kutsal olan başarıdır, başarıyı elde eden kişi de kutsaldır. “*Parayla mutluluk satın alamazsın. Sevgi her türlü engeli, her sosyal mesafeyi aşar. Belki buna kalıp sözler diyeceksiniz ama, ben gerçekten böyle hissediyorum çocuklar.*”²³⁹ Rand bu durumu eleştirmektedir. Sevgi değersizlik olduğunda oluşamaz ve sevginin olduğu yerde yani insanın sevgiyi hak ettiği durumda ortada sevgi açısından başka bir engelin varlığı söz konusu değildir. Böylece Rand objektivizm felsefesinde, sevgi gibi soyut bir kavramı somutlaştırma yoluna gitmiş ve sevgiye değer biçmiştir denilebilir. Sevginin değeri ise insanın sevgiyi hak etmesi için sahip olduğu değerler bütünüdür.

Ayn Rand’ın sevgi hakkındaki görüşleri ne kadar objektif bir yaklaşım olsa da sevginin kendisi aslında objektifliğin dışında kalan bir alandır. Sevgi his meselesidir. Genel sevgi anlayışı göz önünde bulundurulduğunda karşımıza sevginin karşılıksız

---

²³⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 594.

²³⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 594.

²³⁷ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 101.

²³⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 101.

²³⁹ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 97.

olduğu durumu çıksa da Rand bu kavram için tamamen zıt bir yaklaşım oluşturmuştur. Rand'ın sevgi hakkındaki görüşleri akla ve mantığa uygun gelse de sevgi söz konusu olduğunda kalp, his, duygular gibi faktörleri göz ardı etmek pratikte mümkün olmamaktadır. Sevgi söz konusu olduğunda objektif bakış açısı pratikte işe yarar görünmemektedir. Rand sevginin hak edilmesi için insanın değerlere sahip olması gerektiğini ve sahip olduğu değerler kadar sevgiyi hak ettiğini savunduğundan değer kavramının objektivizm felsefesindeki yerini incelemekte fayda vardır.

1.3.2. Değer

Ayn Rand'a göre değer dediğimiz şey bireyi harekete geçirendir. Birey değer kazanmak için eyleme geçer ve kazandığı değerleri korumak için eylemini sürdürür. Birey değer kazanmak için harekete geçip, kazandığı değeri korumak için eylemine devam ederse yaptığı şey Rand'a göre "iyi eylem"dir. " *'Değer', kişinin kazanmak ve muhafaza etmek için uğrunda eyleme geçtiği şeydir; 'iyi eylem' ise, kişinin onu kazanmak ve muhafaza etmek için attığı adımlardır.*"²⁴⁰ Değer söz konusu olduğunda karşımıza bir soru çıkmaktadır. Bu; 'Kimin için ve ne amaçla değer?' sorusudur.

Bunun dışında değer söz konusu olduğunda ortada bir amaç olmalıdır. Bir değerden bahsedilebilmenin koşullarından biri; karşımızda alternatif olmasıdır. Rand'a göre bir alternatifle karşılaşıp eyleme geçme ihtiyaı değerin amacıdır. Evrende var olan tek alternatif; var olmak ya da olmamaktır. Var olmak veya olmamak canlı varlıklardan söz edildiğinde içinde alternatifi barındırır. Çünkü cansız maddeler koşulsuz olarak vardır. Hayatın varlığı ise koşullu olarak sürdürülebilir. " *Madde yok edilemez, biçim değiştirebilir, ama varlığı ortadan kaldırılamaz.*"²⁴¹ Bu yüzden de maddenin varlığı koşulsuzdur. " *Sürekli bir alternatifle, ölüm kalım alternatifiyile karşı karşıya olan yalnızca canlı organizmadır.*"²⁴² İnsan hayatı varlığını sürdürmek için başlayan bir süreçtir. İnsan süreci kendi başlatır. Organizmanın hayatta kalabilmesi bu süreçte başarılı olmasına bağlıdır. Bu süreçte başarısız olan canlı; canlı olma özelliğini kaybeder yani ölür. Canlı organizma öldüğünde kimyasal bileşenleri yok olmaz. Tıpkı cansız varlıklarda olduğu gibi kimyasal bileşenler yani beden şekil değiştirse de varlığını sürdürürken hayat yok olur.

²⁴⁰ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir*, s. 552.

²⁴¹ Rand, *a.g.e.*, s. 552-553.

²⁴² Rand, *a.g.e.*, s. 553.

Ölüm beraberinde değer kavramını hayatla birlikte yok eder. Çünkü Rand'a göre değer kavramının varlığı hayatın varlığına bağlıdır. Bir iyinin ya da bir kötünün varlığından söz edebilmenin koşulu; canlı bir varlık olabilmektir.

“Yani, insanız alt tarafı... İnsan nedir ki? Zayıf, çirkin, günahkar bir yaratıktır. Öyle doğmuştur. Kemiklerine kadar çürümüştür. Demek ki ona gereken, tevazudur. Ömrünü dizlerinin üzerinde, kirli varlığı için bağışlanmayı dileyerek geçirmelidir. İnsan kendini iyi sayıyorsa... işte o zaman çürümüştür. Gurur, günahların en kötüsüdür... işlediği diğer günahlar ne olursa olsun.”²⁴³

Bu düşünce onun romanında yer verdiği bir konuşma içinde geçmektedir ve onun fikirlerine tamamen zıttır. Yukarıdaki paragrafta insan değersizleştirilmiş ve aşağılanmıştır. Rand için bu kesinlikle yanlış bir yaklaşımdır. Çünkü insan çok değerli bir varlıktır. Değerin kendisi de dahil olmak üzere var olan her şey insanla birlikte anlam kazanır.

Aslında objektivizmde insanın kendi hayatını sevmesi önemlidir. Objektivizm değerlerden vazgeçmeyi reddeder. Burada bahsedilen değerlerden vazgeçme durumu başkaları uğruna vazgeçilen değerleri kapsamaktadır. Başkaları uğruna kendi değerlerimizden vazgeçmemiz objektivizm felsefesine aykırı bir durumdur.

Objektivizm felsefesi söz konusu olduğunda değer sözcüğünden fedakarlık anlaşılmalıdır. Başkaları uğruna yapılan fedakarlıklar değer olarak sunulmaktadır fakat Rand'ın felsefesine göre bu yanlıştır. İnsanlardan yaşanan felaketlerde, fedakarlık yapmaları beklenmektedir. Yapılan fedakarlıklar yeni felaketleri doğurmakta ve yeni felaketler de yeni fedakarlıkları istemektedir. Bu yüzden sonu olmayan bir fedakarlık ve felaketler zinciri yerine yaşanan felaketler akıl yoluyla bir çözüme ulaştırılmalı, insanlardan sürekli fedakarlık beklenmemelidir. Çözüme akıl yoluyla gidilmediği takdirde kesin çözüm asla sağlanamaz.²⁴⁴

Buna göre insan başlı başına insan olduğu için bir değere sahip olsa da onun elde ettiği her iyi özellik insanın değerini arttırmakta ve insanı daha üst bir varlık haline getirmektedir. Değer kavramının önemi insan hayatının devamlılığı açısından dahi büyük bir öneme sahip olduğundan Rand için de bu kavram insan için sahip olunması

²⁴³ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 450.

²⁴⁴ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 550-570.

gerekenleri içinde barındırdığından önemlidir. Ayrıca insanın mutlu olmasını sağlayacak olan şey de sahip olduğu değerlerdir. İnsan yaşadığı süre boyunca değer sahibi olma yolunda ilerlemeli ve mutlu olmayı kendine amaç edinmelidir.

1.3.3. Mutluluk

Ayn Rand'ın ahlak anlayışında mutluluk insanın amacı olmalıdır. İnsan kendi değerinden ve yaşamayı istiyor oluşunda dolayı kendiyile gurur duymalıdır. İnsanın kendine edineceği ahlaki amaç yine kendi mutluluğu olmalıdır. İnsanın kendi mutluluğuna ulaşabilmesinin aracı yine kendi değerleridir. İnsanın sahip olduğu değerler ona hayatı hediye ederler. İnsan mutlu bir hayat sürdürebilmek ve hayatının amacına ulaşabilmek için kendi değerini ortaya koyabilmelidir.²⁴⁵

“Mutluluk, duygusal kaprislerin emriyle elde edilemez. Mutluluk, sizin körü körüne giriştiğiniz mantık dışı isteklerin tatmin edilmesi değildir. Mutluluk çelişkisiz bir neşedir, içinde ceza ya da suçluluk bulunmayan, kendi değerlerinizin hiçbirisiyle çatışmayan, sizi mahvetmeye yönelmiş olmayan, kendi aklınızdan kaçmayıp o akli sonuna kadar kullanan, gerçeği çarpıtmayıp gerçek değerlere yönelen, bir sarhoşun neşesi olmayıp, bir üreticinin neşesi olan bir duygu durumudur.”²⁴⁶

Rand'a göre mutluluğu mümkün kılan şey rasyonelliktir. İnsan rasyonel amaçlara yönelip, rasyonel değerlerle ilgilenip, yaptığı rasyonel eylemler sonucunda sevince kapılıyorsa mutlu olabilir. İnsan mutluluğunu kendi başarısında bulabilir. İnsan mutluluğunu başkalarına bağlamamalı, kendi mutluluğu için kimseye bağımlı olmamalıdır. Mutsuzlukla sevabın bağdaştırılıyor olması Rand için saçma bir durumdur. *Atlas Vazgeçti*'de böyle bir düşünce dile getirilirken, roman kahramanı eleştirilmiş ve mutluluğun önemi vurgulanmıştır. “...mutsuzluk sevabın işaretidir. İnsan mutsuzsa, bu onun üstün türde bir insan olduğu anlamına gelir.”²⁴⁷ Bu görüşe karşı olan Rand'a göre insanı üstün yapan, insanın elde ettiği başarılarıdır ve insan başarı sağladığı kadar mutlu olur. Böylece ona göre sevabın mutsuzluk değil de başarı olduğu söylenebilir.

Objektivizm felsefesinde insan ve insan hayatı önemlidir. İnsan sahip olduğu hayatı iyi değerlendirmeli ve kendi mutluluğu için yaşamalıdır. İnsanların başkalarını

²⁴⁵ Rand, **a.g.e.**, s. 550-575.

²⁴⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 570-571.

²⁴⁷ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 451.

mutlu edebilmesinin yolu; kendi mutluluğundan geçmektedir. Mutlu olan insan çevresini mutlu eder. Fakat insan mutluluğu öncelikle kendisi için istemelidir ki hayatının değerine değer katabilsin.

2. POLİTİK AÇIDAN OBJEKTİVİZM

Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında objektivizm felsefesini okuyucularına sunarken politik problemlere de değinir ve bu konuları daha çok bireycilik, amaç, üretim ve para kavramları üzerinden ele alır. Bireycilik, amaç, üretim ve para, kapitalizmin içinde barındırdığı kavramlardır. Bu sebeple Rand'ın kapitalizm hakkındaki görüşlerini ele almakta fayda vardır. Onun kapitalizm hakkındaki fikirleri bize objektivizm felsefesine politik açıdan bakma imkanı sunmaktadır. Bireycilik kavramının Ayn Rand'ın felsefesindeki önemi objektivizm felsefesinin bireyciliği temele alarak oluşturulmuş olmasından kaynaklanır. Objektivizm felsefesinde bilincin yeri açıktır. Üretimin insan bilincinin kontrol edilebilmesinin göstergesi olması bakımından objektivizm felsefesinde önemli bir yere sahip olması doğal bir sonuçtur. Üretim bir amaç uğruna yapılır ve üretimin amacı para kazanmaktır. Ayn Rand'ın felsefesinin daha iyi anlaşılabilmesi için bu kavramların içeriklerine bakmakta fayda olabilir.

2.1. Kapitalizm

Objektivizm felsefi bir yaklaşımdır, siyaset felsefenin bir dalı olduğundan objektif felsefeyle ilgili olarak siyasi görüşlere yer verilir. Objektivist felsefenin siyasi yaklaşımı kapitalizmden yanadır. Objektivizm; kapitalizme sadece siyasi bir görüş olduğu için değil insanın tabiatı ve insanın varlıkla ilişkisi kapitalizmi gerektirdiğinden yakındır. Objektivizme göre insan rasyonel bir varlıktır ve rasyonel bir varlığın hayatının idamesi için en uygun sistem kapitalizmdir.²⁴⁸ Kapitalizmin objektivizm felsefesindeki yerine bakmadan önce bu kavramın anlamı ve kapitalizmin insan için ne ifade ettiği ele alınabilir.

“Üreticilerin dolaylımsız ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, satış, mübadele ve kar amacını güden bir ücretli emek ve meta üretimi

²⁴⁸ Ayn Rand, **Kapitalizm Bilinmeyen İdeal**, s. 1.

sistemi.”²⁴⁹, “kar ve bu karı elde etmek için kullanılan aracın (sermayenin), “malı mal üretimi için kullanmak” malların alım ve satımını sağlamak veya hizmete dayalı işgücünü arz etmek ve satmak suretiyle birikimini (akkumalation) sağlayan toplumların işleyiş tarzıdır.”²⁵⁰

Ayn Rand ise kapitalizmi; “*tüm mülkiyetin özel olarak sahiplenildiği, mülkiyet hakları da dahil, bireysel hakları da tanımaya dayalı olan sosyal bir sistem*”²⁵¹ olarak tanımlamıştır. Ona göre kapitalizm özel mülkiyeti ortaya çıkarmaktadır. Kapitalizmden önce de özel mülkiyetin varlığından söz edebiliyor olsa da özel mülkiyetin hukuksal olarak hak haline gelmesi kapitalizmle mümkün olmuştur.²⁵² Zira insan rasyonel bir varlıktır.

İnsanın en temel özelliği akıl sahibi olmasıdır. İnsan akli ile onu hayatta tutacak her türlü bilgiyi elde eder yani akli sayesinde hayatta kalır. İnsan en basit fiziksel ihtiyaçları için dahi düşünmek zorundadır. Diğer canlılar algıları ve içgüdüleri sayesinde hayatta kalabilirken insanın bunu yapabilmesi için düşünme edimine ihtiyacı vardır. Düşünme işlemi bireysel bir aklın gerçekleştirebileceği bir sistemdir. Her birey kendi akli sayesinde düşünme edimini gerçekleştirerek yeni bilgiler keşfeder ya da kendisinden önce keşfedilmiş bilgileri anlamlandırarak geliştirir. Ortak akıl, ortak düşünme gibi bir durum söz konusu değildir. İnsanlar başka insanların düşünceleri sonucu ortaya çıkmış bilgilerden faydalanabilirler fakat bunu yaparken de kendi akıllarını kullanmak ve düşünmek zorundadırlar. Yani düşünmek dediğimiz şey kolektif bir olay olamaz, her birey kendi akli ile düşünür, üretir ve hayatta kalır. İnsanın hayatta kalması için tabiatının gerektirdiği şey aklını kullanmasıdır. İnsan aklını kullanarak bütün ihtiyaçlarını keşfeder ve üretebilir. Üretim dediğimiz şey de insanın hayatta kalması için aklını kullanmasıdır.²⁵³ İnsan yaşamak istediği sürece aklını kullanmalı ve düşünmeyi seçmelidir. İnsanın aklını kullanması kendi seçimiyle mümkündür yani insan düşünüp düşünmeme konusunda özgürdür. Bireyin özellikleri bilgi, düşünme ve rasyonel harekettir. Bireyin aklını kullanması kendi tercihine bağlıdır. Düşünmeyi seçmeyen bireyler düşünmeyi seçmiş olan bireylerin elde ettiği bilgiler sayesinde

²⁴⁹ Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çeviren: Osman Akınhay-Derya Kömürcü, Bilim Ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1999, s. 382.

²⁵⁰ Georg Fülberth, **Kapitalizmin Kısa Tarihi**, Çeviren: Sadık Usta, Yordam Kitap Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Mayıs 2011, s. 17.

²⁵¹ Rand, **a.g.e.**, s.16.

²⁵² Rand, **a.g.e.**, s.7.

²⁵³ Rand, **a.g.e.**, s.11-12.

hayatta kalmayı başarabilseler de her zaman başkalarına bağımlı bir hayat sürmek zorunda kalırlar ki bu durum onların insanca yaşamasına engeldir. Burada özgürlük önemlidir. Düşünmeyi seçen insanların düşünme konusunda özgür olmaları gerekir çünkü özgürlük insan aklı söz konusu olduğunda en temel gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁵⁴ Rasyonel bir aklın çalışması için özgürlük şarttır.

İnsanın sahip olduğu rasyonel akıl çalışabilmek için özgürlüğü temele alır çünkü gerçekliğin idrak edilebilmesi için hiçbir yönlendirme ya da baskı söz konusu olmamalıdır. Baskının olduğu durumlarda akıl gerçekliği göremez. İnsanların özgür olarak kullandıkları akılları onlara bilgi, başarı sağlar. İnsanoğlunun hayatta kalabiliyor olmasındaki sır bu akıllarda saklıdır. İnsan hakları da insanın rasyonel doğasının sonucunda ortaya çıkar.²⁵⁵ İnsanın en temel hakkı yaşama hakkıdır. İnsan yaşamını insanca sürdürmek ister, bunun için düşünür, çalışır ve üretir. Üretim yapan insanın ürettikleri üzerinde hak sahibi olması özel mülkiyeti doğurur.²⁵⁶ İnsan söz konusu olduğunda fiziksel güç kullanımı yasaklanmalı ve insan hakları tanınmalıdır. Kapitalist toplumlarda fiziksel güç kullanımı söz konusu olamaz. İnsanları fiziksel güç kullanımından korumak devletin görevidir. Kapitalizm insanın hayatta kalma çabasıyla aklını kullanma zorunluluğunu göz önünde bulundurur.²⁵⁷ Bu sebeple kapitalizm korunmalı ve her zaman varlığını sürdürmelidir.

Kapitalist toplumlarda insan ilişkileri gönüllülük esasına dayanır. Bu toplumlarda insanlar akıl yoluyla uzlaşma sonucu gönüllü oldukları takdirde birbirleriyle iş yaparlar. Diğer insanlarla aynı fikirde olmadıkları zaman birlikte iş yapmama özgürlüğüne sahiplerdir. Kapitalizm insanlara her anlamda özgürlüğü sunmakta ve yaratıcı aklın önünü açmaktadır. Kapitalist anlayışa göre insan aklının yaratıcı gücü özgürlükle ortaya çıkar ve bu yaratıcı güç olmadıkça hammaddeler sadece oldukları şekliyle kalmaktan öteye gidemezler. Rand'a göre kapitalizm insanın rasyonel dünyasına uygun tek sistemdir. Rand kapitalizmin insanın hayatta kalmasını koruduğunu ve bu sistemin yönetim prensibinin adalet olduğunu savunur.²⁵⁸

---

²⁵⁴ Rand, **a.g.e.**, s.12-13.

²⁵⁵ Rand, **a.g.e.**, s.12-14.

²⁵⁶ Rand, **a.g.e.**, s.15.

²⁵⁷ Rand, **a.g.e.**, s.16.

²⁵⁸ Rand, **a.g.e.**, s.16-17.

Ayn Rand'a göre her sosyal teori -ki bunun içinde kapitalizm de vardır- bir etik teoriye dayanmaktadır. Bu etik teoriye dayanma açık olmak zorunda olmamakla birlikte dolaylı da olabilir.²⁵⁹ Rand bu konuda "objektif değerler sistemini" ortaya atmıştır. Ona göre nesnel veya objektif teori denilen şey iyinin ve realitenin insan bilinci sayesinde elde edilen gerçeklerle rasyonel değer standardına göre belirlenmesini ve buna göre değerlendirilmesini sağlar. Onun bahsettiği rasyonel olan iyi, realiteden türetilmiş ve akıl kullanılarak onaylanmış olandır. Ona göre iyi doğüstü değil insanın kendisiyle ilgili, realite ile bu dünyayla bireylerin bizzat kendileri ilgilidir. Objektif teoriye göre iyi, insan tarafından akılla keşfedilebilir. Yani objektif teori insan eylemlerini akıldan bağımsız kabul etmez. Objektif değerler teorisine dayanan tek sistem, kapitalizmdir. Objektif değerler teorisi kuvvet ile hükmetmeye karşı olan tek ahlak teorisidir ve bu teori ancak kapitalizmle mümkündür.²⁶⁰ Bu sebeple kapitalizm her zaman yaşmalıdır. Onun kapitalizm savunusu, kapitalizmin içinde barındırdığı bir görüşü desteklediği düşüncesini doğurmaktadır. Rand'ın kapitalizmi savunurken aslında 'fordizm'²⁶¹ de savunduğu çıkarımı yapılabilir. Çünkü kapitalist bir savunu fordizm savunusunu da içinde barındırır niteliktedir demek mümkündür.

Kapitalizmin olduğu yerde bireycilik kendini ortaya çıkarır. Rand bireyciliğin sıkı bir savunucusu olduğu için kapitalizm onun açısından hak ettiği değeri göremeyen, yok olması için uğraşılan ama asla yok olmaması gereken bir sistem olarak karşımıza çıkar. Rand'ın objektivizm felsefesinde kapitalizm bireycilikle olduğu kadar üretim, amaç ve parayla da sarsılmaz bir bağ ile bağlıdır. Bu sebeple onun objektivizm felsefesini politik açıdan ele alıp inceleyebilmek için kapitalizmle birlikte bu kavramları da irdelemek gerekmektedir.

---

²⁵⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 17.

²⁶⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 20-21.

²⁶¹ Bkz. Ali Rıza Saklı, **Kapitalist Gelişim Sürecinde Fordizm Ve Post-Fordizm**, Ankara, Ocak 2007. <http://ses.org.tr/wp-content/uploads/fordizmpostfordizm.pdf> (E.T.: 11.07.2019)

2.2. Bireycilik

Ayn Rand felsefesinin temelini oluşturan kavramlardan biri; bireyciliktir. Bireyciliğin çok sıkı bir savunucusu olarak Rand, felsefesini bireyciliği temele alarak inşa etmiştir. Burada en temel husus; bireyin kendisidir. “*Ayn Rand’a göre en değerli şey ne toplum ne devlet ne de başka bir güçtür. İnsan en çok kendine bireye değer vermelidir. Bireye önem atfedilen bir yerde devlet geri plandadır ve insanları kısıtlamaz.*”²⁶² Her birey kendi başına en büyük değere sahiptir ve bu değere sahip olması için hiçbir şeye gerek duymadan sadece bireyin olması yeterlidir. Her birey kendi değerine sahip olduğundan hiçbir şey ya da kuvvet onu kurban edememelidir. Birey, hiçbir şeye ihtiyaç duymadan, sadece birey olduğundan sahip olduğu değerini yanı sıra her bireyin aynı zamanda insan olması da beraberinde insan haklarına sahip olmasını getirmektedir.²⁶³

Ayn Rand insan haklarının topluluklara ait olmadığını belirtmekte ve bu hakların sahibinin bireyin kendisi olduğunu ileri sürmektedir. Bu sebepten hiçbir topluluğun bireyin haklarını elinden alma yetkisi olamaz. Örneğin her insanın kendi işini yapma hakkı vardır. Her insan işini yapma özgürlüğüne sahiptir ve sadece başkalarının çıkarları için kendi çıkarlarından vazgeçip işinden olma durumu mantıkdışıdır. “*Anlaşmaya göre tren yolları birbirlerini koruyacak, ihtiyaç yoksa bir yere önce tren yolu kurmuş olan kişi devam edecek diğeri işini bırakacak.*”²⁶⁴ Böyle bir durum mantıkla algılanamayacak kadar saçmadır. Herkes işini yapmalı, eğer aynı işte, aynı yerde ihtiyaç az ise iyi olan kazanmalıdır. Bunun yolu mücadele etmekten geçer. İş önce kurmuş olanın devamlılığı durumu akıldışıdır.²⁶⁵

Ayn Rand’a göre birey, birey olduğu için değerli olduğunun farkına varamazsa ve haklarının bilincinde olup bu hakları kendisinden kimsenin alamayacağı konusunda eksik kalırsa sonuç kaçınılmaz hüsrana olacaktır. Burada yaşanan olay bir bireyin başka

---

²⁶² Ersoy, **a.g.t.**, s. 5.

²⁶³ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 120-150.

²⁶⁴ Rand, **a.g.e.**, s. 131.

²⁶⁵ *Atlas Vazgeçti* romanında bu durum şöyle ifade edilir: “Dagny, şu anda bütün dünya korkunç bir durumda. Nesi var, bilmiyorum ama bir şeyler çok ters. İnsanlar bir araya gelip bir çıkış yolu bulmak zorunda. Ama hangi yolun seçileceğine kim karar verebilir? Ancak çoğunluk bu yetkiye sahiptir. Herhalde karar vermenin tek doğru yolu o olmalı. Ben başka bir yol göremiyorum. Besbelli birinin kurban edilmesi gerek. O da benmişim meğer. Şikayet etmeye hakkım yok. Haklar onlardan yana. İnsanların bir araya gelmesi gerek.” Rand, **a.g.e.**, s. 131.

bireylerce oluşturulmuş olan bir topluluğa kurban edilmesidir. Bu altruist görüşü benimseyen insanlar korkulması gerekenlerdir. Bu görüşle hareket edenler öncelikle kendilerine zarar vermektedirler.²⁶⁶ Rand hiçbir sebebin insanın kurban edilmesini haklı çıkaramayacağını savunmaktadır. Her birey değerlidir.

Ayn Rand'ın değerini her an belirtmekte olduğu birey akıl sahibi olan bireydir. Akıl sadece insanın sahip olduğu bir melekedir. İnsan aklını kullanarak varlığı için mücadele vermektedir. İnsanlar aklını kullanarak yaşamlarını devam ettirebilirler. Aklını kullanarak ihtiyaçlarını karşılayan insan yine aynı akılla medeniyeti de oluşturmuştur. İnsan doğuştan gelen tabiatına uygun bir şekilde aklını kullanarak yaşar. Rand'a göre bir bireyin yaratıcı olabilmesi için temel koşul aklını kullanabiliyor olmasıdır. Aklını kullanan insanlar, aklını kullanmayanlara göre daha azdır.²⁶⁷

Aklını kullanan insanlar çok fazla olmadığından Ayn Rand'a göre, aklını kullanan yani yaratıcı olan insanlar diğer bireyleri taşır. Azınlıkta olan yaratıcı bireyler insanlığı ileriye taşıyacak icatlar yaparlar, yeni yerler keşfederler, yeni düşünceler ortaya koyarlar. Yaratıcı insanların yaptığı iyi şeyler de diğer insanlar tarafından kullanılır. Yaratıcı insanlar toplumların değerini artırır, medeniyeti kurar, toplumları zenginleştirir, refahı artırır ve aklını kullanmayan insanlar da bütün bunların takipçisi olur. Yaratıcı insanların yaratıcılıklarını ortaya koyabilmeleri için gerekli olan zemin temin edilmelidir. Rand'a göre bu zemin siyasi, hukuki ve iktisadi sistemdir. Bunların bulunmadığı yerde aklını kullanan yaratıcı bireylerin yaratıcılığı engellenmiş olur. Aklını kullanan insanların önüne engel koyulması demek onları takip edecek insanların ve toplumların ilerlemesinin engellenmesi demektir.²⁶⁸ Eğer bu engellemeler olursa o toplum zenginleşeceğine fakirleşir ve barbarlık önüne geçilemez bir hal alır.

“En iyileri yok etmek hiçbir ahlaka sığmaz. Hiç kimse iyi olduğu için cezalandırılmaz. Kimse yeteneği yüzünden cezalandırılmaz. Eğer öylesi doğru olacaksa, birbirimizi katletmeye başlayalım, çünkü bu durum, dünyada doğru diye, hak diye hiçbir şeyin olmadığı anlamına gelir.”²⁶⁹

²⁶⁶ “Eğer ötekiler yalnızca bizi yok ederek hayatta kalabileceklerse, o zaman onların hayatta kalmasını niçin isteyelim ki? Kendini yok etme kavramını hiçbir şey haklı gösteremez. Hiçbir şey onlara, insanları kurban durumuna düşürme hakkını da vermez.” Rand, **a.g.e.**, s. 131.

²⁶⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 120-150.

²⁶⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 129-132.

²⁶⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 131.

Rand'a göre insanların yaratıcılıklarını sergileyebilecekleri sistem serbest girişimle oluşan piyasa ekonomisidir. Serbest girişimle oluşan piyasa ekonomisinin anlamı, üretici insanların üretim yapabilmelerine izin verilmesi, girişimcilerin bireysel ve özgür bir şekilde piyasa ekonomisini belirlemesidir. Bu engellenmemeli hatta tam tersine desteklenmelidir. Serbest girişimle oluşan piyasa ekonomisi özel mülkiyete dayanmalıdır. Burada önemli olan ise girişimci sınıftır. Bu girişimci sınıfın varlığı ve üstünlüğü komünist kolektivizmin batmasını sağlar.²⁷⁰

Kolektivizmin olmadığı yerde Ayn Rand'ın objektivizm felsefesinde savunduğu bireycilik kendini ortaya koyabilir. Rand'a göre girişimci sınıf yani yaratıcı insanlar sayesinde diğer insanlar hayatlarını sürdürebilir ve refaha kavuşabilir. Refaha ulaşabilmek için kolektivizm terk edilmelidir. Asıl olması gereken bireyciliktir. Objektivizmde bireycilik yani her bireye verilen değer ve bireyin aklını kullanması bütün iyi şeylerin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca komünizmin olmadığı yerde objektivizmin daha rahat bir biçimde kendini var edeceği ortamı oluşturacak kapitalizmin kendini göstermesi daha olası bir durumdur.²⁷¹ Kapitalizm üretim temeli ile varlığını ortaya koyarak objektivizmin varlığına zemin hazırlar.

2.3. Üretim

Üretkenlik yaşamayı kabul etmekle başlar. Üretimin objektivizm felsefesiyle bağı; üretkenlikle verimli çalışmak beraberinde insan bilincinin kontrol edilmesi ve hatta varoluşun değerinin artmasını sağladığından önemlidir. Objektivizm felsefesinde üretkenlik sürekli bilgi edinmeyi, insanın maddeyi biçimlendirmesini, bu biçimlendirmeyi bir amaca uygun olarak gerçekleştirmesini, akıyla tasarladığı bir fikri maddesel olarak ortaya koymasını gerektirir. Bütün bunları gerçekleştirerek üretmeyi başaran insan dünyayı kendine göre şekillendirmeyi başarır.²⁷² Düşünen bir zihnin yaptığı çalışma yaratıcı bir çalışmadır, fakat daha önce yapılanı taklit etme yaratıcılık barındırmayan bir çalışmadır. Verimli çalışmada, üretkenlikte değerli olan yaratıcılıktır.

"Doğa zorluklarına teslim olmayan, onu fethediş kendi zevkinize, kendi konforunuza boyun eğdiren siz... insanlar elinde nelere teslim oldunuz?"

²⁷⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 120-150.

²⁷¹ Rand, **a.g.e.**, s. 120-150.

²⁷² Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 567.

İnsanın cezayı ancak yanlış yapınca alacağını kendi işinizden bilen siz, nelere dayanmaya razı oldunuz... ve hangi nedenle? Ömrünüz boyunca hep kınandınız... üstelik hatalarınız yüzünden değil, en üstün nitelikleriniz yüzünden. En gurur duyduğunuz karakter özellikleriniz nedeniyle küçümsendiniz. Kendi kararınıza göre hareket etme cesaretini gösterdiğiniz, kendi hayatınızın sorumluluğu kendi başınıza taşıdığınız için bencillikle suçlandınız. Bağımsız zihniniz yüzünden size küstah dediler. Ödünsüz dürüstlüğünüz yüzünden zalim dediler. Keşfedilmemiş olanlara cesaretle atılmanızı sağlayan öncü ruhunuz yüzünden anti-sosyal dediler. Amaca yönelişiniz ve özdisiplininiz yüzünden acımasız dediler.”²⁷³

Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında insanın üretmeyi kendine en önemli amaç olarak edinmesi gerektiğini söyler. Kendini çalışmaya ve üretmeye adanmış olan bireyler takdir beklememelidir. Çünkü objektivizm felsefesinin benimsenmediği yerlerde çalışıp üreterek başarıya ulaşmış olan insanlar takdir görmek yerine eleştirilirler. Üreten ve başarıya ulaşan insanlar bunu para kazanmak için, kendilerine koydukları, hedefe ulaşmak için, başarmanın hazzını yaşamak için yaparlar. Yaptıklarından takdir beklemeseler de eleştirilmeyi ve hatta taşlanmayı hak etmezler. Objektivizm felsefesinde üreten, başaran ve kazanan insan dünyayı sırtında taşıyandır, o, sırtında taşıdığı dünyayı hep bir adım ileriye taşır. Başarılı insanlar, üreten ve üretmeye kendini adanmış insanlar, değer görmeliyken hep yok edilmeye çalışılmıştır. Başarılı insanların yaşadığı bu yok edilme tehlikesini yaşayan insanlar hep daha çok çalışmalı ve amacından hiç sapmamalıdır. Üretici insanların yerildiği bir dünyada yaşıyor olduğumuz gerçeği kaçınılmazdır.²⁷⁴

“Eğer hayatımın aklıma ve çabama bağlı olduğunu bilmesem, hayatımı desteklemek ve genişletmemiş olsam, bende de yağmalayacak bir şey bulamazdınız. Benden alacağınız hiçbir şeyle kendi varlığınızı destekleyemezsiniz. Beni incitmek için kullandığınız, benim günahlarım değil, sevaplarımdır. Bunların iyi niteliklerim olduğunu bilerek kullanıyorsunuz, çünkü hayatlarınız bunlara bağlı. İhtiyacınız var. Niyetiniz benim başarılarımı yok etmek değil, ele geçirmek.”²⁷⁵

Rand’a göre üretme yeteneği bir değerdir. Üretme yeteneğini kullanan insanlar ne kadar dışlansa da diğer insanlar onlara ihtiyaç duyarlar. Üretme yeteneği olmayan insanlar bu yeteneğe sahip olan insanları bencil olarak adlandırır. Çünkü üreten insan

²⁷³ Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 206.

²⁷⁴ Rand, *a.g.e.*, s. 206.

²⁷⁵ Rand, *a.g.e.*, s. 395.

zenginlik elde eder, üretmeyen insan onun zenginliğini kendisiyle paylaşmasını bekler, bu beklenti karşılıksız kaldığında ise üreten insan bencillikle suçlanır. İnsanın en büyük uğraşı hayatta kalma çabasıdır. Her insan hayatta kalabilmek için aklına ihtiyaç duyar. Bazı insanlar kendi aklını kullanmayı reddederek aklını kullanan insanların sırtında asalak olarak yaşamayı seçerler. Aklını kullanan, üreten ve başarıya ulaşan insan diğer korkakları sırtında taşıyor olmasına rağmen hep eleştirilir ve kötü olmakla suçlanır. Üreten insanın iyi saydığı şey üretimken, bunu yaptığı için cezalandırılır. Bu mantıkdışı bir durum olsa da hayatta bu durumla karşılaşan çok insan vardır.²⁷⁶ Bunun bir yanlışı olduğu da aşıkardır.

İnsanların hayal ettikleri ve ulaşmak için çabaladıkları mükemmellik seviyesi aslında onu ortaya koyma yeteneğine sahip olduğu bir seviyedir. *“Her faaliyet bir felsefi faaliyettir. İnsanlar verimli çalışmayı ve bunun kaynağını kendi manevi değerlerinin standardı olarak kabul etmeyi öğrendikleri zaman, doğarken hakları olan ama sonradan kaybettikleri mükemmellik düzeyine de ulaşmış olacaktırlar.”*²⁷⁷ İnsanların istedikleri mükemmellik seviyesine onları ulaştıracak olan şey verimli çalışmaktır. İnsan verimli çalışmayı kendi manevi değerinin standardı olarak gördüğünde gerçekten verimli çalışacak gücü kendinde bulur ve sonunda mükemmelliğe giden yola ulaşmış olur.²⁷⁸

İnsanlar seçme gücüne sahiptir, kararlarını, eylemlerini seçimleri sonucu ortaya koyarlar. Her insan yaptığı seçimlerin sonucunda karşısına çıkanların sorumluluğunu almalıdır. Seçim yapmak ve sonuçlarına katlanmak insan olmanın, mantıklı bir varlık olmanın gerekliliğidir. Birey kendi düşüncesinin arkasından gitmeli ve kendine uygun üretimler yapmalıdır. İnsanın sahip olacağı değer onun üretimi kadar olmalıdır.²⁷⁹

“John Galt’ın kim olduğunu bilmek mi istiyordunuz? Ben yeteneğini suç olarak görmeyi reddeden ilk insanım. Değerlerim için kefarete ödemeyi, onları yok edilmemde araç olarak kullanılmayı reddeden ilk insanım.

²⁷⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 390-400.

²⁷⁷ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, s. 65.

²⁷⁸ “Her insan kendi dünyasını kendine benzer yaratır,” diye devam etti. “Seçme gücü vardır, ama yaptığı seçimin sonuçlarından kaçma gücü yoktur. Elindeki güçten feragat ederse, insanlık mevkiinden feragat etmiş demektir, kendi dünyası olarak seçtiği de mantıksızlığın kemiren kaosu olur. Her kim ki bir tek düşünceyi başkalarının iradesine ödün vermeden sürdürürse, her kim ki kendi doğrultusunda bir kibrit çöpü ya da bir ufak bahçe yaratırsa, o kişi o ölçüde adamdır, değeri de buna göre ölçülür.” Rand, **a.g.e.**, s. 160-161.

²⁷⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 160-167.

Onlara ihtiyaç duymadığımı dile getiren ilk kişiyim. Benimle alışveriş düzeyinde ilişki kurmayı öğrenecekleri güne kadar, bensiz yaşamak zorundalar, ben de onlarsız yaşarım. İhtiyaç kiminmiş, yetenek kiminmiş, öğrenmelerini sağlarım. Eğer standart olan, insanın sağ kalmasıysa, o sağ kalışa giden yolun hangisi olduğunu anlamalarını sağlarım.”²⁸⁰

Ayn Rand’ın romanında John Galt karakteri, sırf akıllı oldukları için cezalandırılan, üretim yapabildikleri için bencillikle suçlanan, işinde iyi oldukları için aşağılanan, zengin oldukları için lanetlenen, düşünen, üreten, dünyayı sırtında taşıyan Atlas’ları yanlış ahlakın sardığı dünyadan çekip alan ve kendi kurduğu dünyayı onlara sunan, akıllı insanların hayali olan dünyayı bir vadide onların ayaklarının altına seren kahramandır. John Galt insanların içinden; üreten, aklını kullanan, başarılı olan insanları çekip almış ve aklını kullanan insanların sırtından geçinen asalakların çöküşünü seyretmiştir. Ona göre her şey karşılıklı olmalıdır. İnsan değerleri, parayı, sahip olduğu her şeyi çalışıp kazanmalıdır. Çalışanlar, üretenler, çalışmayanları beslemek zorunda değildir. Vermeden almak diye bir şey kabul edilemez. Kendini feda etme durumu en büyük yanlışlardan biridir. Onun kurduğu dünyada herkes aklını kullanır, çalışır, üretir ve her şey karşılıklıdır.. O ütopyası olan Atlantis’i hayata geçirmiştir. Rand’ın romanı dünyanın içine düştüğü krizle, bu krizden kurtulan, Atlantis’i hayata geçiren insanların hikayesini anlatır. *Atlas Vazgeçti* aslında dünyanın yükünü taşıyan ve sadece bunu yaptıkları için cezalandırılan Atlas’ların dünyayı taşımaktan vazgeçmesi durumunu objektivizm felsefesiyle ele alarak anlatır.²⁸¹

Objektivizm felsefesinden üretimi çıkardığımızda geriye hiçbir şey kalmaz. Bu sadece objektivizm felsefesi için değil hayatın kendisi için de geçerlidir. Üretimin olmadığı bir hayat ve üretimden bağımsız bir objektivizm olması hayal dahi edilemez iki unsurdur. Fakat objektivizm felsefesinde üretimin değerli olmasının belirleyicisi yapılan üretimin içinde yaratıcılığı ve amacı barındırıyor olmasıdır. Objektivizm felsefesinde amacın önemi sadece üretimle bağından kaynaklanmamaktadır, yapılacak her eylemin bir amaca uygun yapılıyor olması gerekir.

---

²⁸⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 626.

²⁸¹ Rand, **a.g.e.**, s. 626.

2.4. Amaçlılık

Ayn Rand objektivizm felsefesinde insanın her hareketi için bir amacının olması gerektiğini öne sürmüştü, insanı harekete geçiren gücün amaç olduğunu anlatmıştır. Ona göre önemli olan amaçtır, amaçtan sapılmamalıdır. Her iş bir amaca göre yapılır ve bu amaç doğrultusunda birey kendi çıkarlarını ön planda tutmalıdır. Rand'a göre bireyin çıkarları önemlidir. Toplumun iyiliği insanın kendi çıkarlarının önüne geçmemelidir, önemli olan toplum değil, bireyin kendisidir. Üretimde amaç edinilecek şey; iş yapmak, para kazanmak ve kendi çıkarlarını gözeterek her şeyin üstünde tutmaktır.²⁸² Çalışmanın amacı para kazanmak olmalıdır.

İnsan kendine belirlediği amacın peşinde koşarken zorluklarla karşılaşabilir ve karşılaştığı zorluklar ona acı verebilir. “*Acının durmak için bir neden olmadığına karar verdi.*”²⁸³ İnsan amacına giden yolda karşısına çıkan engelleri aşmaya çalışmalı ve yaşadığı acıların onu amacından saptırmasına izin vermemelidir. İnsan acıya boyun eğmeyip amacının peşinden gittiğinde aradan yıllar geçse de emek harcadığı takdirde başarıyı mutlaka elde eder. Önemli olan insanın acıdan dolayı yolunu kaybetmemesidir. “*Acının önemi olmadığı gibi....Kendine seçtiği amaca doğru ilerlemiştir.*”²⁸⁴ Yani önemli olan amaçtır. Amaca giden yolda çekilen bir acının önemi yoktur ve acı amaca ulaşmak için yapılacak hiçbir şeyi engellememelidir ve başarmanın verdiği haz yaşanmalıdır.²⁸⁵

Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanının birinci bölümünde iş hayatındaki başarıya verdiği önemi sıkça dile getirmiştir. Her zaman önemli olan şey; iştir. İnsanın amacına ulaşması yani başarı elde etmesi de önemlidir. İnsan kendisi için başarılı olmalıdır. Başkaları için kendi başarısını yok sayanlar büyük yanılgıya düşerler. Başkalarına iyilik olsun diye ellerindekini kaybetmeyi göze almak ona göre kabul edilebilir bir durum değildir. İnsan bencil olmalı, kendi başarısı için çalışmalıdır. Bir insanın çalışmasındaki

²⁸² Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız*, s. 180.

²⁸³ Rand, *a.g.e.*, s. 49.

²⁸⁴ Rand, *a.g.e.*, s. 49.

²⁸⁵ “Rearden’in annesi, “Bu bence katıksız bencillik”, deyiverdi. “Başka erkek olsa karısına pırlanta bilezik getirirdi, ama düşündüğü karısının memnuniyeti olurdu, kendininki değil. Buna karşılık Hanry, yeni bir tür teneke yaptı diye, bunun herkesin gözünde pırlantadan daha değerli olacağına inanıyor, nedeni de, onun yapmış olması. Beş yaşından beri böyle olageldi Hanry. Görüp görebileceğiniz en kibirli velet...büyüdüğünde de dünyanın en bencil yaratığı olacağımı zaten biliyordum.”” Rand, *a.g.e.*, s. 60.

amaç para kazanmak, başarılı olmaktır. Para kazanmak için çalışmayan insan çalışmadaki amacını kaybetmesinden dolayı başarısız olmaya mahkumdur.²⁸⁶

Ayn Rand'a göre insan eylemlerinin belirleyicisi bir amaç olmalıdır, insan bir amaç için harekete geçmelidir. “*Derken ihtiyaç duyduğu şeyin aslında bir amaca doğru gidiş olduğunu anladı. Ne kadar küçük bir şey olursa olsun, hangi biçimde olursa olsun, belli adımlarla, bir sürenin sonunda seçilmiş bir noktaya varacak olan bir faaliyet.*”²⁸⁷ İnsan eylemini değerli kılan şey o eylemin bir amaca yönelik olmasıdır. Her hareket bir amaca ulaşmak için gerçekleşmeli ve ulaşılan amaç başka bir amaca hareket etmek olmalıdır. Bu döngü böylece devam etmeli ve insan eylemleri amacına ulaştıkça değerlendirilmelidir.²⁸⁸ İnsan kendine belirlediği bir amaç için eyleme geçtiğinde karşısına çeşitli engeller çıkabilir. Amaca giden yolda karşılaşılan zorluklar aşılmalı, aşılamayacak zorluklar için gerekirse yol değiştirilmeli ama hareket ne biçimde olursa olsun amaca yönelik olmalıdır. Amaca giden yolda insan kendi yaşam görüşünden ödün vermemelidir.

Atlas Vazgeçti'de Rand makinelere büyük önem vermekte olduğunu dile getirir.²⁸⁹ Bu önemin sebebi güzel olan birçok şeyin makinelerle sağlandığı düşüncesidir. Makineler sebepleri ve amaçları olan varlıklardır. Rand makinelerin bu durumuyla insanların durumunu birbirlerine benzetmektedir. Çünkü hem makineler hem de insanlar amaç ve nedenlere sahiptir. Sadece sebep ve amaçlar yönünden değil, makineler başka yönlerden de insanlara benzer. Makinelerin çalışma biçimi insanların ahlak anlayışıyla bağdaşır. Rand makinelerin hareketlerine neredeyse aşık olan bir kadındır ve düşüncelerine önem verdiği insanlar gibi makinelerin çalışmalarına da önem verir.

“Canlı bunlar, diye düşündü. Çünkü yaşama gücünün fiziksel biçimleriydiler. Bütün bu karmaşıklığı kavrayabilen, amacını seçebilen, ona biçim verebilen bir zihnin gücünün fiziksel biçimleri. Bir an için,

²⁸⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 60.

²⁸⁷ Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, s. 480.

²⁸⁸ “Dagny, uğrunda yaşadığımız şeyleri asla kaybedemeyiz. Zaman zaman onların biçimini değiştirebiliriz, ama amaç hep aynı kalır. Biçimleri kurgulamak bize aittir.” Rand, **a.g.e.**, s. 492.

²⁸⁹ “Acaba neden makinelere bakarken içine böylesine coşkulu bir güven doluyordu? Bu dev biçimlerde, insanlık dışı unsurlardan ikisi kesinlikle yoktu: Sebepsizlik ve amaçsızlık. Motorun her parçası, “Neden?” ve “Ne için?” sorularına kesin cevaplar vermekteydi. Dagny'nin taptığı zihinlerin seçeceği hayat biçimlerinde atılan adımlar gibi. Motorlar çelikten dökme bir dizi “ahlak kuralı” gibiydi.” Ayn Rand, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, s. 417.

sanki motorlar saydammış da, içlerindeki sinir sistemi görülebiliyormuş gibi geldi ona. Tüm tellerinden ve devrelerinden daha karmaşık bir bağlantılar ağı. Bunların herhangi bir parçasını ilk defa oluşturup modelleyen o insan zihninin rasyonel bağlantıları.”²⁹⁰

Rand makineleri canlılara özellikle insanlara benzetir. O kendi yaşama gücünü makinelerden almakta ve ona yaşama gücünü veren şeylerin makineler olduğunu, makinelerin onu yaşatan fiziksel biçimler olduğunu düşünmektedir. Makinelerin sistemleri insanın sinir sistemine benzer fakat makinelerin tellerindeki karmaşıklığa oranla insanın sinir sistemi daha karmaşıktır. Rand’ın makineleri bu denli yüceleştirmesinin asıl sebebi ise onu ortaya koyan şeyin insan zekası olmasıdır.²⁹¹

“Evet, canlı bunlar. Ama ruhları, onları uzaktan kumandayla çalıştırıyor. O ruh, aynı başarıyı gösterme kapasitesine sahip olan her insanın içinde. Eğer o ruh dünyadan yok olursa, bütün motorlar dururdu. Çünkü onları çalıştıran güç aslında tabanın altındaki yakıt değil, o ruhtu. Ruh yok olduğu anda, o yakıt da ilkel bir sıvıya dönüşürdü.”²⁹²

Rand makinelerin canlılara ne kadar benzediğini tekrar tekrar dile getirirse de makineleri harekete geçiren ruhun yani gücün insan olduğunu belirtir. İnsanın olmadığı yerde ise makineler değersiz birer madde olmaktan öteye gidemez. “*Yaşayan bir zihnin gücüydü bu. Düşüncenin, seçimin ve amacın gücüydü.*”²⁹³ Makinelerin gücü insanın ruhundan gelmektedir. Makineleri harekete geçiren güç, insanın onu ortaya koyma seçimi ve onu bir amaç uğruna kullanmak istemesidir. Makineler insanın ortaya koyduğu şeylerdir, insan bunu üretmek ve çalışmasının amacı olan parayı kazanmak için kullanır. Para üretim sonucu ortaya çıkar ve üretimin objektivizm ile bağından dolayı para objektivizm felsefesinde önemli bir yere sahiptir.

2.5. Para

Ayn Rand’ın objektivizm felsefesinde para değerleri koruyan, kazanılma şekli ve hangi amaca göre harcandığı yönüyle bir toplumun değerini belirleyen şeydir. Objektivizm felsefesinde değerın önemi yadsınamaz bir gerçektir. Para insan zihninden bağımsız düşünülemez. Çünkü parayı ortaya çıkaran şey, insan zihninin ortaya koyduğu

---

²⁹⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 417.

²⁹¹ Rand, **a.g.e.**, s. 417.

²⁹² Rand, **a.g.e.**, s. 417-418.

²⁹³ Rand, **a.g.e.**, s. 418.

ürünlerdir. İnsan aklını kullanarak üretir ve ürettiği şeylerin karşılığında para kazanır. Ayn Rand *Atlas Vazgeçti* romanında para konusuna uzun uzun değinmiş ve paranın birçok insan tarafından kötü olduğunun kabulünü eleştirmiştir. Para kötü bir materyal olarak nitelendirilemeyecek kadar önemli bir olgudur.²⁹⁴

Ayn Rand'a göre parayı ortaya çıkaran en önemli etmen üretimdir. Para üretimin olması sonucu ortaya çıkmıştır. Üreten insanlar, ürettikleri ürünleri birbirleriyle değiştirerek ihtiyaçlarını karşılarken bu ürün değişiminin yerini para almış ve ürünlerin değeri olarak para kullanılmıştır. Paranın var olması için üretimin olması şarttır. Üretimin sonucunda ortaya çıkmış para için kötü denilemez. Çünkü para ürünlerin değerinin yerini almış ve üretilen ürünlerin değış tokuşunu daha kolay hale getirmiştir.

“Çabalarınıza karşılık para kabul ettiğinizde başkalarının çabalarından doğmuş ürünler karşılığında onu elden çıkaracağınıza dair bir taahhütte bulunmuşsunuzdur demektir. Paraya değer katanlar, mızımızlarla yağmacılar değildir. Okyanuslar dolusu gözyaşı olsa, dünyadaki tüm silahların toplamı olsa, yine de cüzdanınızdaki kağıtları ekmeğe dönüştürüp yarın sağ kalmanızı sağlayamaz. O kağıt parçaları... aslında altın olması gerekirdi ya... sizin onurunuzun simgesidir. Üreten insanların enerjisinden payınıza düşendir. Cüzdanınız, çevrenizde paranın kökeni olan ahlaki ilkeler konusunda temerrüde düşmeyecek insanlar bulunduğunun kanıtıdır. Sizin kötü bulduğunuz şey bu mu?”²⁹⁵

İnsan üretim yapar, ürettiği ürünleri aslında sadece bir kağıt parçası olan para ile değiştirdiğinde, aslında o parayı başkalarının ürettiği şeyleri almakta kullanacağını kabul etmiş olur. Sadece kağıt parçası olan para aslında kağıt parçası olmaktan çıkmış ve kendine değer katmıştır. Paranın değerinin olmasını sağlayanlar mızımızlanarak ya da ağlayarak bir şeyleri elde etmeye çalışanlar değil, üreten insanlardır. İnsan ürettiği kadar paraya sahiptir. Ürettiği kadar onuru artan insanın ürettikleri karşısında aldığı para da onun onurunu artırır. Bütün bunlar düşünülduğünde objektivizm felsefesine göre paranın kötü bir şey olmadığı ortaya çıkmaktadır.

²⁹⁴ “Demek paranın her kötülüğün kaynağı olduğunu düşünüyorsunuz,” dedi Francisco d’Anconda. “Peki, paranın kökünün ne olduğunu hiç sorguladınız mı? Para bir mübadele aracıdır. Ortada değış tokuş edilecek ürünler, onları üretecek insanlar olmazsa, para da var olamaz. Para aslında birbirleriyle iş yapmak isteyen insanların, değere karşı değer verme ilkesinin maddi biçimidir. Ürününüzü gözyaşları karşılığında isteyen mızımızların, ya da onu elinizden zorla alan yağmacıların aracı değildir para. Onu ancak üretebilen insanlar mümkün kılmıştır. Bunu mu kötü buluyorsunuz?” Ayn Rand, *Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle*, s. 128-129.

²⁹⁵ Rand, *a.g.e.*, s. 129.

“Hiç üretimin kökenini aradınız mı? Bir elektrik jeneratörüne göz atın, bakalım kendinize onu yaratanların akılsız kabadayılar olduğunu söyleyebilecek misiniz! Tarımın ilk keşfedenlerden size miras kalan bilgiler olmaksızın bir tek tohumdan buğday çıkarın da görelim. Yiyeceğinizi yalnızca fiziksel hareketlerle bulmaya bir çalışın hele. O zaman görürsünüz ki tüm üretilen malların, dünyada oluşmuş tüm servetlerin kökeni insan zihnidir.”²⁹⁶

İnsan zihni küçümsenemeyecek kadar değerlidir. İnsan zihni olmadan hiçbir icattan ya da hiçbir üretimden bahsedilemez. Yapılan üretim beraberinde parayı getirir. Çünkü para üretimin olduğu yerde ortaya çıkar ve değer kazanır. Bu yüzden paranın ve paranın getirdiği servetin insan zihninden bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Buradan parayı kötü olarak gören insanların aslında insan zihnini de ve hatta üretimi de kötü olarak nitelendirdiği sonucuna varmak mümkündür. İnsan akıllı ya da insanın yaptığı üretim kötü olarak kabul edilemez. Bu ikisi iyi olduğundan ve paranın da bunların sonucu olarak ortaya çıktığından dolayı kötü olması söz konusu değildir. “*Ama siz diyorsunuz ki, para güçlüler tarafından, zayıfların aleyhine yaratılmıştır! Hangi güçten söz ediyorsunuz? Silah gücü ya da kas gücü değil o. Servet insanın düşünce kapasitesinin ürünüdür.*”²⁹⁷ Paranın güçlüler tarafından yaratılmış olduğu doğrudur fakat yaratılma amacının zayıfların aleyhine kullanmak olduğu kısım yanlıştır.

Bir icat yapan kişi icat ettiği şeyi o icadı yapamayan kişilerin aleyhine olsun diye ortaya koymaz. Parayı yaratan güçlüler zihnini, aklını güçlü kullanan insanlardır. Düşünce kapasitesi güçlü olan insanlar üretim yapar, icat yapar ve yaptıkları şeyleri düşünce kapasitesi düşük olan insanların aleyhine olsun diye yapmazlar. Bu insanlar ortaya koydukları şeylerin sonucunda parayı da yaratmış olurlar. Para kendiliğinden var olan bir şey değildir, insan tarafından yaratılmıştır.

“Para sizden, zaaflarınızı insanların aptallığına satmanızı değil, istidatlarınızı insanların aklına satmanızı ister, sunulanların en berbatlarını değil, parayla alınabileceğin en iyisini almanızı sağlar. Ve insanlar ticaretle yaşamaya başlayınca ve nihai karar mercii kuvvet değil, mantık olunca, kazanan hep en iyi ürün, en iyi performans, insanoğlunun en iyi kararları ve en üstün yetenekleri olur; esasen insanın verimliliğinin

---

²⁹⁶ Rand, **a.g.e.**, s. 129.

²⁹⁷ Rand, **a.g.e.**, s. 129.

derecesi de, aldığı ödülün derecesini belirler. Aracı ve simgesi para olan varoluşun simgesi budur. Siz buna mı kötülük diyorsunuz?”²⁹⁸

İnsanlar para sayesinde sadece ürettikleri şeyleri değil yeteneklerini de başkaca mallar ile değiş tokuş yapabilirler. Eğer para olmasaydı ürettiğimiz malları karşımıza çıkan, bize sunulan mallarla değiş tokuş yapabilirdik ama para sayesinde her şeyin en iyisine para ödeyip emeğimizin sonucunda en iyisine ulaşabiliyoruz. İnsanların hayatını yaşaması ticaretle olduğundan beri insanlar daha çok kazanmak için daha çok çalışmaya, daha kaliteli şeyler üretmeye ve daha verimli olmaya çabalamıştır. Yani para insanın daha verimli hale gelmesini sağlamıştır. İnsan ne kadar çok çalışır, ne kadar çok üretirse ve ürettiği mallar ne kadar kaliteli ise o kadar çok para kazanır. İnsanın kazandığı paranın çokluğu da ona emeği karşılığında daha kaliteli, daha değerli şeyleri almasını sağlar.²⁹⁹ Bu durum kötü olarak kabul edilemez, bu yüzden de para kötü olarak nitelendirilmemelidir.

“Ama para yalnızca bir alettir. Sizi istediğiniz yere götürür, ama sürücülüğü sizden devir alamaz. Size arzularınızı tatmin etme olanağı verir, ama size yeni arzular kazandıramaz. Para, sebep-sonuç kanununu ters yüz etmek isteyen, zihin ürünlerine el koyarak zihni silmek isteyen insanların kabusudur.”³⁰⁰

Para insanın isteklerine ulaşmak için kullanacağı bir araç olmaktan ileriye gidemez. Para insana istediklerini elde etme imkanı sunar fakat insanın içinde istek oluşturamaz. Parayı nereye, nasıl kullanacağına karar verecek olan paraya sahip kişidir. Ne istediğini bilmeyen insana paranın faydalı olması diye bir şey yoktur. Burada yine insan akli değerini ortaya koyar. Dürüst insanlar sahip olduğu para kadarını harcar ve fazlasını harcamaya yeltenmez. Her insan kendi zihnine sahip olmalıdır, kendi çabasının karşılığı olan parayı kendi arzuları doğrultusunda kullanmalıdır. “*Para köklerinden koparılınca ölen bir canlı güçtür. Kendine denk olmayan bir akla hizmet etmez.*”³⁰¹ İnsan sahip olduğu paraya denk olursa para o insana iyi hizmet eder. Eğer insan sahip olduğu paraya denk değilse o para o insanı mahvetmekten başka bir işe yaramaz. Paranın sahip olduğu insana denk olması demek her koşulda çalışıp üreten insanın paraya sahip olabileceği demektir. Çalışıp, üretip paraya sahip olan insan o parayı

²⁹⁸ Rand, **a.g.e.**, s. 130-131.

²⁹⁹ Rand, **a.g.e.**, s. 130-131.

³⁰⁰ Rand, **a.g.e.**, s. 131.

³⁰¹ Rand, **a.g.e.**, s. 132.

nereye kullanacağını da bilir ve para onun için alet olmaktan ileriye gitmez. Burada insanın aklını kullanması önemlidir.

“Bir şeyi sevmek demek, onun doğasını bilmek ve sevmek demektir. Parayı sevmek de, içinizdeki en iyi güçleri yaratanın o olduğunu, kendi çabanızı, insanlar arasındaki en parlak kişilerin çabalarıyla değiştirmenizin anahtarının da o olduğunu bilmek ve bunu sevmektir. Paradan nefret ettiğini en yüksek sesle haykıran kişi, kendi ruhunu beş kuruşa satmaya en teşne olan kişidir, o zaman nefret duymakta da haklı sayılır. Parayı sevenler onun uğruna çalışmaya isteklidir. Onu hak edebilecek yetenekleri olduğunu bilirler.”³⁰²

Rand’a göre parayı seven insan paranın doğasını bilen insandır. Paranın kötü değil de iyi olduğunu bilen insan; paranın insanları daha verimli hale getirdiğini bilen insan, paranın insanı daha üretken yaptığını bilen insandır. Parayı kötü olarak nitelendiren insanlar ise parayı hak ederek kazanan insanlar değildir. Çeşitli zorbalıklarla ya da yağmacılıkla, emek sarf etmeden parayı kazanan insan paranın kötü olduğunu söyleyen insandır.³⁰³

İnsanlar yeryüzünde beraber yaşarlar. İnsanlar ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz ve hayatlarını sürdürebilmek, ihtiyaçlarını karşılamak için, bir arada yaşamaya ihtiyaç duyarlar. Birbirleri ile iş bölümü yaparak hayatta kalmayı başaran insan bu beraberliği sürdürmeyi başardığı sürece paraya ihtiyaç duyar.

“Paraya bakın. Para, toplumsal değer barometresidir. Ticaretin iki tarafın rızasıyla değil de, zorlamayla yapıldığını görürseniz üretebilmek için hiçbir şey üretmeyen insanlardan izin almanız gerektiğini görürseniz paranın mal alıp satanlara değil de, ikramlar, iltimaslar alıp verenlere doğru aktığını görürseniz, insanların çalışmayla değil de, nüfuzla zenginleştiğini gözlemlerseniz, ve yasalarınız da sizi bütün bunlardan korumuyorsa, tam tersine, o insanları size karşı koruyorsa, yolsuzluğun ödüllendirildiğini, dürüstlüğün kendini feda etme anlamına geldiğini anlarsanız, toplumunuzun yazgısının yok olmak olduğunu anlarsınız. Para öyle soylu bir araçtır ki, silahla rekabet etmez, gaddarlıkla anlaşmaz. Bir ülkenin, yarı hak, yarı yağma ortamında yaşamını sürdürmesine izin vermez.”³⁰⁴

---

³⁰² Rand, **a.g.e.**, s. 132-133.

³⁰³ Rand, **a.g.e.**, s. 132-133.

³⁰⁴ Rand, **a.g.e.**, s. 135.

Yukarıdaki paragrafta bahsi geçen olayların gerçekleşmesi demek Ayn Rand'a göre medeniyetin ortadan kalkması demektir. Para bizim gördüğümüzden daha büyük bir öneme sahip olmakla birlikte birçok değer de ayakta durmasını sağlayan araçtır. Tabii burada paranın kazanılma yolu ve nasıl kullanıldığı da önemlidir. Paranın nasıl kazanıldığı ve nelere harcandığı içinde bulunan toplumun değerini ve hatta geleceğini ortaya koyar. Bütün bunlar para olgusunun Rand için neden önemli olduğunun, objektivizm felsefesinde onun para hakkındaki görüşlerinin anlaşılması için yeterli olabilir.

Sonuç olarak objektivizm felsefesi etik açıdan ele alındığında karşımıza ilk olarak ahlaki davranış çıkar. Ahlaki davranış soyut bir ilke olmasına rağmen Rand bu soyut ilkenin maddi dünyada karşılığını görmenin insan yapımı olgular sayesinde mümkün olduğunu savunur. İnsan yapımı olguların doğruluğunun ya da yanlışlığının incelenmesi gerektiği kanısında olan Rand, bunun ahlak ile yapılabileceğini söyler. Ahlaklı olan doğru olandır, doğruyu belirleyen ise amaca uygunluk durumudur çünkü amaca uygunluk insanın değer standardının belirleyicisidir. İnsanın en nihai amacı ise hayatta kalmaktır. İnsan hayatta kalmak için üretmek, çalışmak ve kendini sevmek durumundadır. Bunlar objektivizm felsefesine göre gerçek iyilerdir. Rand objektivizm felsefesinde insanların mistisizmin ortaya attığı şeylere itaat etmemeleri gerektiğini, iyinin belirlenmesinde aklın kullanılması gerektiğini savunur. Yani objektivizme göre ahlak içinde akli barındırılmalıdır. Objektivizm felsefesi ahlaklı olabilmek için mantığın bireye sunduğu iyi ve kötüyü öncül kabul eder yani objektivizme göre mantığı içinde bulunduran ahlak asıl ahlaktır.

Altruizm insanın kendisi için değil, başkası için var olduğunu, insanın kendisini başkaları için feda etmesi gerektiğini savunur. Altruizmin sunduğu bu anlayış biçimi akıl sahibi olan insan için kabul edilemez. Objektivizm felsefesi insanların altruizmden kurtulma yolu olarak kapitalizmi gösterir. Objektivizm felsefesinde ilk günah teorisi de altruizm gibi akıl dışı olduğu için reddedilir. Objektivizm felsefesinde ahlak gibi sevgi, değer, mutluluk da objektif olarak ele alınır. Sevgi her insana eşit olarak duyulamaz, sevgi bir iş anlaşması gibidir ve hak edilmesi gerekir. Çünkü objektivizm felsefesinde sevgi değer sahibi olunarak elde edildiğinden insanlar sahip olduğu değerler ölçüsünde sevilir. Değer insanı harekete geçiren güçtür. İnsan değer kazanmak için harekete geçer

ve kazandığı değeri korumak için hareketi sürdürür. Değer bir amacı gerektirir. Objektivizm felsefesinde insanın amacı mutluluk olarak kabul edilir.

Ayn Rand objektivizm felsefesinde politik problemlere de yer verir. Kapitalizm, ve bireycilik amaç, üretim ve para kavramlarıyla ele alınır. Objektivizm felsefesinde kapitalizm savunulur çünkü insanın tabiatı ve insanın varlıkla ilişkisi kapitalizmi gerektirir. Kapitalizm insana her türlü ihtiyacını sunmakla birlikte insanı özgür kılacak tek sistemdir. Objektivizm felsefesinde temel husus bireyin kendisidir. Bireyin kendini sevmesi, yaşamı sevmesi esastır. Üretkenlik yaşamayı kabul etmekle başlar. Üreten insan sürekli bilgi edinme ihtiyacı duyar, maddeyi biçimlendirir, çalışır, dünyayı kendine göre şekillendirir. İnsanın üretim yapmasında bir amacı olmalıdır. Üretimin amacı para kazanmaktır. Objektivizm felsefesinde para değerleri koruyan, kazanılma şekli ve hangi amaca göre harcandığı yönüyle de bir toplumun değerini belirleyen olgudur.

SONUÇ

Objektivizm felsefesinin kurucusu olan Ayn Rand, felsefeye hayati derecede önem vermektedir. Ona göre her insanın bir felsefeye sahip olması, felsefesi olmayan bir insanın hayatta kalamayacağını savunduğu için yaşamın gerekliliğidir. Yaşamını devam ettirmek isteyen insanlar felsefe sahibi olup olmamakta seçim yapma hakkına sahip değillerse de hangi felsefeyi benimseyecekleri konusunda özgürdürler. Rand'a göre felsefe insan aklını ve bunun beraberinde ulusların kaderini belirler. Bu sebeple felsefe insan hayatının temel faktörüdür.

Ayn Rand kendi hayatının felsefesi olarak objektivizm felsefesini kurmuştur. Onun objektivizm felsefesi objektif gerçeklik ile başlar. Objektif gerçeklik insan duyularından, beklentilerinden ve bilincinden bağımsız olarak var olmandır. Objektivizm felsefesine göre insan bütün bilgilerini duyuları sayesinde elde eder. Duyular insana gerçek bilgiyi verir ve bu bilgi kesin bilgidir. Ayn Rand objektif gerçekliği üç aksiyomla açıklar. Bunlardan ilki; varoluş aksiyomudur. Varoluş vardır ve akli olan her insan bunun farkındadır. İnsan her şeyden önce varoluş aksiyomunu kabul etmelidir. İkinci aksiyom olan bilinç; var olan şeyleri algılama yeteneğidir. Bilinç önce kendisi dışında olan şeyleri algılar ve böylece kendinin farkına varır. Bilincin kendisinin farkına varabilmesi için algılanacak bir varlığın olması zorunludur. Bilinebilecek her şey, bilinç sayesinde bilinir. Bilinç tek başına varlıkları ortadan kaldıramaz ya da değiştiremez. Ayn Rand bu durumu varoluşun üstünlüğü şeklinde açıklar. Bütün varlıklar bir başka varlığın bilincinden bağımsız olarak vardılar. Üçüncü aksiyom olan özdeşlik ise bir şeyin kendisi olmasıdır. Özdeşlik/kimlik yasasına göre var olmak bir şey olmaktır. Bir şey olan varlık çeşitli nitelik ve özelliklere sahip olmak zorundadır. Aksiyomlar tartışmaya açık değildir. Aksiyomları kanıtlama çabası çelişkileri doğurur. Çünkü bu üç aksiyomu kanıtlamaya çalışanlar var olanı var olmayan aracılığıyla, bilinci bilinçsizlik aracılığıyla kanıtlamak zorunda olduklarından kendileriyle çelişirler. Varoluş, bilinç ve özdeşlik aksiyomları kendiliğinden oluşan ve doğru olan gerçeklerdir.

Ayn Rand objektivizm felsefesinde nedensellik kanunundan da bahseder. Nedensellik özdeşlik aksiyomunun ortaya koyduğu bir kanundur. Nedensellik varlıkların kendi özellik ve niteliklerine göre davranmalarınıdır. Nedensellik var olma

durumu ile ortaya çıkar. Nedensellik kanunu da varoluş, bilinç ve özdeşlik aksiyomları gibi tartışmaya açık bir konu değildir.

Objektivizm felsefesinde epistemoloji varoluş aksiyomu ile ilişkisinden dolayı önemli bir yere sahiptir. Objektivizm felsefesinde insan bilgiyi algı yoluyla elde ederek aklını kullanarak kavramsallaştırır ve elde edilen bilginin varoluşa uyum sağlıyor olması gerçek bilginin elde edildiğinin göstergesidir. Bilgi edinmenin yolları ve aşamaları; algılama, düşünmeyi seçme, kavram oluşturma ve objektivitedir. İnsan gerçek bilgiyi algı yoluyla elde eder. Bunun anlamı ise insanın bilgilerinin doğuştan olmadığı, algı yoluyla sonradan elde edildiğidir. Var olanı algılama işi fiziksel bir olaydır. İnsan fiziksel olarak var olan duyuları algılama sürecini gerçekleştirir. İnsanın algıladığı şeyler olduğu gibi beyne aktarıldığı için bu süreçte bir çarpıtma olması mümkün değildir. Algılama dış dünyadaki nesnelere var olduğu bilgisinden öte bir bilgi vermez. Algılanan nesnelere ne olduğu bilgisi kavramsallaştırma sürecinden sonra elde edilir. Algılama sürecinden sonra düşünmeyi seçmek gelir. İnsanın algıladığı şeyler kavramsallaştırma ve akıl yürütme sürecinden geçmelidir. Bu süreç ise düşünme sürecidir. İnsan isteğe bağlı işleyen bir bilince sahip olduğundan ve insanın mantığı doğrudan çalışan bir sisteme sahip olamadığından insan özgür iradesiyle en az iki seçenek arasından yani düşünmek ve düşünmemek arasından seçim yapmalı ve gerçek bilgiye ulaşmak istiyorsa düşünmeyi seçmelidir.

Objektivizm felsefesine göre var olanları algılayan insan, algı yoluyla elde ettiği verileri özgür iradesiyle düşünmeyi seçtiğinde kavram oluşturma sürecine girer. Kavramsallaştırma insan zihninde aşama aşama gerçekleşir. İlk aşama üç temel aksiyomun farkına varılmasıdır. Daha sonra varlıkların nitelik ve özelliklerinin yani özdeşliklerinin fark edilmesi gerekir. Bu durum ise algılama yoluyla gerçekleşir. İnsanın algıladığı veriler arttıkça bu verilerin arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenerek varlıklar sınıflandırılır. Farklılaşma ile birbirinden ayrılan varlıkların benzer özellikte olanlarının bir araya getirilmesi ve bunlardan bir bütün oluşturulması kavramların elde edilmesini sağlar.

Objektivite ise insanın gerçeklerden şaşmadan bilincini o gerçekleri anlamak için kullanmasıdır. İnsanın kavram oluştururken gerçeklikle bağlı kalması ve bunu bilinçli olarak yapıyor olması kavram oluşturmada objektifliği sağlar. Ayrıca insanın

aklını kullanarak düşüncelerini algısal gerçeklikle bağlı tutması onun geçerli objektif bilgiyi elde etmesini sağlar. Objektivizme göre insanın objektif bilgiyi elde etmesindeki aracı akıldır. Objektivizm tek geçerli ve objektif bilgi edinme aracı olarak insan aklını kabul eder, bu da; objektivizme göre aklın insana kesin bilgiler sunduğunun göstergesidir.

Objektivizm felsefesinde mantık, tutarlılık ve rasyonellik kavramları önemli bir yere sahiptir. İnsanın yaşamını sürdürebilmesinin koşullarından biri bilgi edinmektir. İnsanın bilgi kazanma aracı akıldır. İnsan var olanın ne olduğu sorusu ile karşı karşıya kaldığında verdiği cevapların doğruluğunun ölçütü olan şey mantıktır. Bir şeyi mantık doğrultusunda tanıdığımızda elde ettiğimiz bilgi içinde çelişki barındırmaz. Çelişkinin olmadığı durumda ise karşımıza çıkan şey tutarlılıktır. Bütün bunlar varoluş ile yakından ilişkili hatta varoluşun var olmasına bağlıdır. Hem varoluşun var olduğu gerçeğinin kabulü hem de doğruları hiçbir şeyin değiştiremeyeceğinin ve bunu algılama eyleminden daha öncelikli hiçbir şeyin var olamayacağını kabulü olan rasyonellik de objektivizm felsefesinin temel taşlarındandır. Objektivizm felsefesinde rasyonellikten hiçbir şekilde ödün verilmez.

Ayn Rand objektivizm felsefesinde metafiziksel veriler ve insan yapımı olguları da karşılaştırmış ve metafiziksel veriler için kesin ve değiştirilemez derken insan yapımı olgular kesin değildir ve değiştirilebilir demiştir. Metafiziksel verilerin yargılanmaması gerektiğini savunan Rand, insan yapımı olan olguların değerlendirilmesi ve hatta yargılanması gerektiği görüşündedir.

Objektivizm felsefesiyle insanlara yaşamlarında bir rehber sunan Rand, bu felsefede ahlak kavramına da yer vermiştir. Ahlaki davranış soyut bir ilke olmasına rağmen bu soyut ilkenin gerçek hayatta da karşılığını gördüğümüzü belirten Rand, insanın ahlaki değerler sistemi olmadan var olamayacağını savunur. Burada önemli olan insanın doğruyu ve yanlışını bilebiliyor olması ve doğrunun yani iyinin peşinden gidiyor olmasıdır. İnsanın en nihai amacı, hayatta kalmaktır. Rand'a göre doğru, bu amaca en uygun olandır. Ayn Rand objektivizm felsefesinde ilk günah kabulünü de reddetmekte ve insanın doğuştan kötü olduğu ya da kötülük yapma eğilimine sahip olduğu anlayışını kabul etmemektedir.

Ayn Rand objektivizm felsefesinde etiğe dair kavramları da ele almış ve bu kavramlarda da objektivizmin farklı görüşlerini ortaya koymuştur. Bu kavramlar sevgi, düşünce, değer ve mutluluktur. Ayn Rand objektivizm felsefesinde sadece duygularla anlamlandırılan sevgi için alışveriş söylemini kullanmıştır. Objektivizmde sevgi bir alışverıştır ve insanlar sahip oldukları değerler ölçüsünde sevgiyi hak ederler. Objektivizm felsefesinde sadece sevgi değil maddi, manevi her şey karşılıklıdır. Rand değer kavramını da ele almış ve değeri bireyi harekete geçiren şey olarak sunmuştur. İnsan bir değer kazanmak için harekete geçer. Değerin kazanılması için harekete geçen insanın bunu bir amaç doğrultusunda yapıyor olması gereklidir. İnsanın amacı, mutluluktur.

Ayn Rand, politik açıdan objektivizm felsefesini bireyciliği temele alarak oluşturur. Her birey kendi başına en büyük değere sahiptir. Her birey kendi değerine sahip olduğundan hiçbir kuvvet onu kurban etmemelidir. İnsanlar üretici ve üretmeden, üretenlerin sırtından geçinen insanlar olarak iki gruba ayrılır. Üretmek varoluşun değerinin artmasını sağlar. Her insan üretmez ve üretmeyen insanlar üreten insanları kendilerine kurban ederler, üreten insanları hep kötülerler fakat üretici insanlara her daim ihtiyaç duyarlar. Üretmeden tüketme kabul edilemeyecek bir durumdur. Objektivizm felsefesinde her iş bir amaca göre yapılır ve bu amaç doğrultusunda bireyin önceliği kendi çıkarları olmalıdır. Çalışmanın amacı para kazanmaktır. Para, para kazanamayan insanlar tarafından kötü olarak nitelendirilir fakat göz ardı edilmemesi gereken bir durum vardır. Para üretimin olması sonucu ortaya çıkar. Objektivizm felsefesine göre insan bencil olmalı, bir amaç doğrultusunda üretim yapmalı ve bu amacı da para kazanmak olmalıdır.

Sonuç olarak Ayn Rand dünyada yaşamak için felsefeye ihtiyacımız olduğunu savunmuş ve bunun için objektivizm felsefesinin kurucusu olmuştur. Objektivizm felsefesinin bütün savunularını ise *Atlas Vazgeçti* adlı romanında kurgusal biçimde anlatmıştır. Bu kurgu ontik, epistemik, etik ve politik açıdan insana hayatını sürdürebilmesi için yol gösterici nitelikte açıklanır. Böylece felsefi bir roman aracılığıyla modern dönem insanının istifade edebileceği felsefi bir sistem Ayn Rand tarafından ortaya konulur.

KAYNAKÇA

- AKARSU, Bedia, **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İnkılap Kitabevi Yayın, 7. Baskı, İstanbul, 1998.
- ARİSTOTELES, **Kategoriler**, Çeviren: Saffet Babür, İmge Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, Eylül 2002.
- ARİSTOTELES, **İkinci Çözümler**, Çeviren: Ali Houshiary, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2005.
- ARİSTOTELES, **Metafizik**, Çeviren: Ahmet Arslan, Sosyal Yayınlar, 3. Baskı, İstanbul, Kasım 2010.
- ARSLAN, Ahmet, **İlkçağ Felsefe Tarihi 4 Helenistik Dönem Felsefesi: Epikurusçular Stoacılar Septikler**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2008.
- BEŞE Ahmet-CAN Nevzat, **Ayn Rand'ın Felsefesinde Sanatın Neliği ve Psiko-Epistemik İşlevi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006.
- BOLAY, Süleyman Hayri, **Felsefe Doktrinleri ve Terimleri Sözlüğü**, Nobel Yayıncılık, 10. Baskı, Ankara, Ocak 2009.
- CAN, Mücella, **Ayn Rand'ın Rasyonel Bencillik Ahlakı**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), 2018.
- CEVİZCİ, Ahmet, **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, Paradigma Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Şubat 2003.
- CEVİZCİ, Ahmet, **Felsefe Sözlüğü**, Say Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2015.
- DEMİR, Ömer-ACAR, Mustafa, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.
- DYKES, Nicholas, “Mrs. Logic And Law, A Critique of Ayn Rand's View of Government”, Philosophical Notes: 50, Libertarian Allians: 1998.
<http://www.libertarian.co.uk/lapubs/philn/philn050.pdf> (E.T.:25.04.2019)

- EMİROĞLU, İbrahim, ALTUNYA, Hülya, **Örnekleriyle Mantık Sözlüğü**, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- ERSOY Ebru, **Ayn Rand'ın Siyaset Felsefesinde Etik Egoizmin Rolü**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Haziran 2014.
- FÜLBERTH, Georg, **Kapitalizmin Kısa Tarihi**, Çeviren: Sadık Usta, Yordam Kitap Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Mayıs 2011.
- GRIMAL, Pierre, **Mitoloji Sözlüğü Yunan Ve Roma**, Çeviren: Sevgi Tamgüç, Sosyal Yayınlar, 1. Baskı, İstanbul, 1997.
- GÜNDOĞAN, Ali Osman, **“Edebiyat ile Felsefe İlişkisi Üzerine”**, AÜİFD, Ankara, 1999.
- İSPİR Naci, **Ayn Rand'ın Siyaset Felsefesinde Bireysel Hakların Mutlaklığı Sorunu**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2007.
- KANT, Immanuel, **Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafiziğe Prolegomena**, Çeviren: İoanna Kuçuradi-Yusuf Örnek, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2002.
- KANT, Immanuel, **Arı Usun Eleştirisi**, Çeviren: Aziz Yardımlı, İdea Yayınları, İstanbul, 2008.
- KANT, Immanuel, **Pratik Aklın Eleştirisi**, Çeviren: İoanna Kuçuradi- Ülker Gökberk-Fusun Akatlı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- KORKMAZ, Mehmet, **Mitoloji Sözlüğü**, Alter Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Ocak 2012.
- KUHN, Thomas S., **Kopernik Devrimi Batı Düşüncesinin Gelişiminde Gezegen Astronomisi**, Çeviren: Halil Turan-Dursun Bayrak-Sinan K. Çelik, İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, Ekim 2007.

MARSHALL, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çeviren: Osman Akınhay-Derya Kömürcü, Bilim Ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1999.

ÖZPEK, Burak Bilgehan, **Ayn Rand, Objectivism And Architecture**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Eylül 2006.

PLATON, **Diyaloglar**, Çeviren: Teoman Aktürel, Remzi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, Kasım 2010.

Rand, Ayn, **Introduction to Objectivist Epistemology**, Meridian Yayınları, NewYork, 1990.

RAND, Ayn, **Hayatın Kaynağı**, Çeviren: Belkıs Çorakçı Dişbudak, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Mart 2003.

RAND, Ayn, **Kapitalizm Bilinmeyen İdeal**, Çeviren: Nejdet Kandemir, Plato Film Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2004.

RAND, Ayn, **Atlas Silkindi**, Çeviren: Belkıs Dişbudak, Plato Film Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2007.

RAND, Ayn, **Atlas Vazgeçti 2.Bölüm: Ya Öyle Ya Böyle**, Çeviren: Belkıs Dişbudak, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Kasım, 2007.

RAND, Ayn, **Atlas Vazgeçti 1.Bölüm: İtirazsız**, Çeviren: Belkıs Dişbudak, Plato Film Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Eylül, 2008.

RAND, Ayn, **Atlas Vazgeçti 3.Bölüm: Gerçek Gerçektir**, Çeviren: Belkıs Dişbudak, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Şubat 2008.

RAND, Ayn, **İşadamı İçin Felsefe**, Çeviren: Taylan Kızıllöz, Plato Film Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2009.

RAND, Ayn, **İhtiyacımız Olan Felsefe**, Çeviren: Nejdet Kandemir, Plato Film Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Şubat, 2009.

RAND, Ayn, **Yeni Entelektüel İçin**, Çeviren: Orhan Düz-Belkıs Dişbudak, Plato Film Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Haziran 2009.

SAKLI, Ali Rıza, **Kapitalist Gelişim Sürecinde Fordizm Ve Post-Fordizm**, Ankara, Ocak 2007. <http://ses.org.tr/wp-content/uploads/fordizmpostfordizm.pdf> (E.T.:11.07.2019)

SARAL, Tuna, **Kapitalizmin Etik Temeli: Ayn Rand Ve Murray Rothbard'da Serbest Piyasa İdeali**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Fakülte Kitabevi Yayınları, 5. Baskı, Isparta, 2004.

SARTRE, Jean-Paul, **Materyalizm Ve Devrim**, Çeviren: Emin Türk Eliçin, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 1998.

SUNAR, Cavit, **Mistisizm**, Kılıç Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1979.

ULAŞ, Sarp Erk, **Felsefe Sözlüğü**, Bilim Ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002

YILDIRIM, Cemal, **Ansiklopedik Çağdaş Felsefe Sözlüğü**, Doruk Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2004.

YILMAZ, İlkay, “**Ayn Rand**”,

http://yilmaz.mersin.edu.tr/derslerdir/materyaller/KIS/rand_ay3.pdf (8.11.2017).

<https://www.britannica.com/biography/Ayn-Rand> (15.10.2018).

<https://www.aynrand.org> (25.10.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=3UEIgCLz3Qs> (11.03.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Nuray DOĞAN

Doğum Yeri ve Yılı : Çarşamba/SAMSUN-1991

Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Felsefe Bölümü, 2009-2013

Formasyon : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

İş Denevimi :

1. Burdur Cumhuriyet Anadolu Lisesi (Staj)
2. Özel Yağmur Etüt Eğitim Merkezinde Müdür, 2016.

Bilimsel Yayınlar Ve Çalışmalar:

1. Hülya Altunya-Nuray Doğan, “Ayn Rand’ın Objektivizm Felsefesinde Araç Olarak Mantık ve Mantık İlkeleri”, Mantık Araştırmaları Dergisi, 1. Cilt, Sayı 1.